

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Doping ja alaikäinen urheilija

Antidopingsääntelyn analyysi alaikäisten urheilijoiden kannalta

Moderni urheiluoikeus
Tutkielma

Laatija:
Tuuli Salmia

20.12.2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

OTM-tutkielma

Oppiaine: Oikeustiede

Tekijä: Tuuli Salmia

Otsikko: Doping ja alaikäinen urheilija – Antidopingsääntelyn analyysi alaikäisten urheilijoiden kannalta

Ohjaaja: Antti Aine

Sivumäärä: XV + 68 sivua

Päivämäärä: 20.12.2023

Alaikäisiä urheilijoita kilpailee eliittisarjoissa ja kansainvälisissä arvokilpailuissa täysi-ikäisten urheilijoiden rinnalla. Nuoriin sovellettavat säännökset poikkeavat kuitenkin hieman aikuisiin sovellettavista säännöistä, sillä alaikäisten on katsottu tarvitsevat kehitystasonsa nähden parempaa suojelua.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan antidopingsääntelyä alaikäisten urheilijoiden kannalta. Tutkielma pyrkii selvittämään alaikäisten vastuun laajuutta sekä tukihenkilöiden roolia nuorten urheilijoiden dopingtapauksissa. Lisäksi tutkielmassa selvitetään, suojeleeko nykyinen antidopingsääntely nuoria urheilijoita tarpeeksi. Tutkimuksen inspiraationa on toiminut Pekingin talviolympialaisissa 2022 ilmi tullut 15-vuotiaan Kamila Valievan dopingtapaus. Tutkielmassa hyödynnetään lainopillista tutkimusmetodia ja oikeusvertailua. Lisäksi näkökulmaa on haettu haastattelemalla kahta eri urheilijaa heidän kokemuksistaan. Tutkimusaineistona tässä tutkielmassa on käytetty etupäässä WADAn antidopingsäännöstöä sekä oikeuskirjallisuutta, eri urheiluorganisaatioiden itsesääntelyä ja uutislähteitä.

Alaikäiset urheilijat jaetaan antidopingsääntelyn valossa kahteen eri ryhmään – suojeltuihin urheilijoihin, joita ovat poikkeuksetta kaikki alle 16-vuotiaat, ja alaikäisiin urheilijoihin, joita ovat yli 16-vuotiaat eliittisarjoissa kilpailevat urheilijat. Tutkielmassa osoitetaan, että vaikka alaikäisten vastuuta dopingasioista on kevennetty, ovat nuoret urheilijat joissakin tapauksissa edelleen viimesijaisesti vastuussa dopingrikkeistä. Näin on varsinkin 16-18 -vuotiailla eliittuurheilijoilla, joiden asema ei antidopingsääntelyn valossa eroa täysi-ikäisten urheilijoiden asemasta lähes lainkaan. Tutkielmassa osoitetaan myös, että tukihenkilöille voidaan varsinkin suojeltujen henkilöiden ryhmään kuuluvien urheilijoiden osalta langettaa enemmän vastuuta urheilijoiden hyvinvoinnin varmistamisesta. Etenkin huoltajilla ja valmentajilla on suuremmat vaikutusmahdollisuudet urheilijaan ja täten myös velvollisuus suojella urheilijaa. Antidopingsääntelyn osalta todetaan, että vaikka WADAn säännöstö on jo melko hyvällä tasolla, on siitä vielä löydettävissä epäkohtia, joita muuttamalla nuoria urheilijoita voitaisiin suojella entistä paremmin. Tulevaisuudessa onkin siis tärkeää seurata kuinka viimeisimpään antidopingsäännöstöön tehdyt muutokset vaikuttavat alaikäisiä koskevien dopingtapauksien käsittelyyn ja tehdä korjauksia säännöstöön tarpeen vaatiessa.

Avainsanat: urheilu-oikeus, doping, alaikäiset urheilijat, WADA, urheilijoiden tukihenkilöt, antidopingsääntely

Master's thesis

Minor athletes are competing alongside adult athletes in elite categories and international major competitions. The rules that are applied to adolescents differ slightly from the ones that are applied to adults because it has been stated that minors need better protection than adults due to their level of development.

In this master's thesis anti-doping rules will be explored relative to adolescents. The thesis will establish the scope of the liabilities of the minor athletes as well as the role of athlete support personnel in minors' doping cases. In addition, the current anti-doping regulation will be examined to determine if the regulation offers enough protection to minors. The inspiration to this thesis was the doping case of the 15-year-old Kamila Valieva that came to light at the Beijing Winter Olympics 2022. Juridical research method and comparative law will be used as methods in this thesis. Additionally, interviews of two athletes will add more dimension. Research material consists mainly of the World Anti-Doping Code, legal literature, self-regulation of different sports organisations and news sources.

Minor athletes are divided into two separate groups in light of the anti-doping regulation – protected persons which comprises all under 16-year-old athletes and underage athletes which comprises all 16 to 18-year-old athletes competing in elite categories. The thesis will show that even though minor athletes do not have as many liabilities as adult athletes, in some cases minors will be liable for doping infringements. This applies especially to elite athletes of 16 to 18 years because according to the anti-doping regulation their status does not differ much from the status of adult athletes. The thesis will also demonstrate that athlete support personnel can have more responsibilities and liabilities to ensure the well-being of the athletes, especially in the case of protected persons. In particular, guardians and coaches have more possibilities to influence athletes, hence they have the responsibility to protect the athletes. On anti-doping regulation it will be noted that even though the WADA regulation is on a good level, some weaknesses can be found. Improving those weaknesses could help protect the minor athletes even better. In the future it will be important to observe how the changes made to the most recent World Anti-Doping Code affect the proceedings of adolescents' doping cases. Consequently, revisions to the Code should be made if necessary.

Key words: sports law, doping, minor athletes, WADA, athlete support personnel, anti-doping regulation

Sisällys

Lähteet	VI
Lyhenteet	XV
1 Johdanto	1
1.1 Tutkielman taustaa	1
1.2 Tutkimuksen merkitys	3
1.3 Tutkimuskysymykset ja rajaukset	4
1.4 Tutkimusmetodi ja lähdeaineisto	5
1.5 Tutkielman rakenne	7
2 Doping	8
2.1 Historiaa	8
2.2 Yleistä dopingista	11
2.2.1 Ankara vastuu	12
2.2.2 Syyksiluettavuusvaatimus	13
2.3 Dopingrangaistukset	16
2.3.1 Dopingrangaistusten alentaminen.....	20
2.4 Urheilijan tukihenkilöiden osuuden selvittäminen	22
3 WADAn antidopingsäännöstö ja alaikäiset urheilijat	27
3.1 Antidopingohjelman tarkoitus ja päämäärät	27
3.2 Lasten oikeudet	31
3.3 Asema suojeltuna henkilönä	33
3.4 Alaikäisen urheilijan rankaiseminen	36
3.5 Antidopingsäännösten päämäärien toteutuminen	39
4 Alaikäisen urheilijan kanssa toimivien vastuu ja velvollisuudet	42
4.1 Laillinen huoltaja	42
4.1.1 Huoltajan rankaiseminen.....	44
4.2 Valmentaja	46
4.2.1 Valmentajan rankaiseminen	49

4.3	Lääkäri	50
5	Mahdolliset muutokset antidopingsäännöstöön	52
5.1	Valmentajan toimintakielto.....	52
5.2	Väliaikaisten kilpailukieltojen määrääminen.....	54
5.3	”Muut samankaltaiset aineet”	57
5.4	Pakollinen antidopingkoulutus.....	59
5.5	Arvokilpailujen ikäraajat ja nuorten testaus	62
5.6	Tukihenkilön osallisuuden vaikutus suojellun urheilijan rangaistukseen.....	63
6	Lopuksi.....	65
6.1	Johtopäätökset	65
6.2	Mahdollisia jatkotutkimusaiheita.....	67

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis*, Oikeussäännösten tulkinnasta: tutkimus lainopillisen perustelun rationaalisuudesta ja hyväksyttävyydestä. Helsingin yliopiston monistuspalvelu, painatusjaos 1982.
- Aine, Antti – Muhonen, Jatta – Toivonen, Virve*, Children's Right to Play Sports in a Safe and Healthy Environment. *The international sports law journal* 22.2 (2022), s. 93-104.
- Anderson, S. J. – Bolduc S. P. – Coryllos E. – Griesemer B. – McLain L. – Rowland T. W – Risser W. L.* Adolescents and anabolic steroids: a subject review. *Pediatrics* 99 (1997), s. 904–908.
- Anttila, Outi ym.*, Työsuhteasioiden käsikirja I-II. Edita Publishing 2021.
- Buti, Antonio – Fridman Saul*, *Drugs, Sport and the Law*. Scribblers Publishing 2001.
- Campos, Marcus – Parry, Jim – Martínková, Irena*, WADA's Concept of the 'Protected Person' – and Why it is No Protection for Minors. *Sport, Ethics and Philosophy* 2022.
- Chaker, André-Noël*, *Study on national sports legislation*. Council of Europe Publishing 1999.
- Champion, Walter T. Jr.*, *Sports Law in a Nutshell*. West Group 2000.
- Costa, Jean-Paul*, *Legal opinion 2019 (expert opinion) on the World Anti-Doping Code*.
- Dimeo, Paul – Møller, Verner*, *The Anti-Doping Crisis in Sport: Causes, Consequences, Solutions*. Milton: Routledge 2018.
- Gardiner, Simon – O'leary John – Welch, Roger – Boyes, Simon – Naidoo, Urvasi*, *Sports Law*. 4th edition. Routledge 2012.
- Hackney, Anthony C.*, *Doping, performance-enhancing drugs, and hormones in sport: mechanisms of action and methods of detection*. Elsevier 2017.
- Halila, Heikki*, *Oikeudellistuva urheilu*. Talentum Media Oy 2006.
- Halila, Heikki – Norros, Olli*, *Urheiluoikeus*. Alma Talent 2017.
- Henning, April – Dimeo, Paul*, *Doping: A Sporting History*. Reaktion Books, Limited 2022.

- Kambhampati, Aniruddha – Star, Shaun*, Playing True? A Critique of the 2021 WADA Code. *The international sports law journal* 21.4 (2021), s. 223–242.
- Lappi-Seppälä, Tapio ym.* Rikosoikeus. SanomaPro 2013.
- Laure Patrick – Binsinger Caroline*, Adolescent athletes and the demand and supply of drugs to improve their performance. *J Sports Sci Med* 2005, s. 272–277.
- Mazanov, J. – Backhouse, S. – Connor, J. – Hemphill, D. – Quirk, F.*, Athlete support personnel and anti-doping: Knowledge, attitudes, and ethical stance. *Scandinavian journal of medicine and science in sports*, Vol. 24 (5), 2014, s. 846–856.
- Møller, Verner – McNamee, Mike – Dimeo, Paul*, Elite Sport, Doping and Public Health. University Press of Southern Denmark 2009.
- Pavot, David*, A Gap or Lacuna in the World Anti-Doping Code? Remarks on the CAS Interpretation in IOC, WADA, and ISU v. RUSADA, Kamila Valieva and Russian Olympic Committee (CAS OG 22-08, CAS OG 22-09, and CAS OG 22-10). *Front Sports Act Living*. 2022 Jul 5;4:946608.
- Rauste, Olli*, Lasten ja nuorten urheilun oikeussäännöt. Tietosanoma Oy 2017.
- Sigman, Shayna M.*, Are We All Dopes – A Behavioral Law & (and) Economics Approach to Legal Regulation of Doping in Sports. *Marquette Sports Law Review*, vol. 19, no. 1, 2008, s. 125–208.
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Hyttinen, Tatu*, Rikosoikeuden yleinen osa: Vastuuoppi. 3. uudistettu painos. Alma Talent 2019.
- Tarasti, Lauri*, Maailman antidopingsäännöstö WADC ja sen soveltaminen. *Urheilu ja oikeus* 2004, s. 246–266.
- Tarasti, Lauri*, Doping ja lääkärit juristin näkökulmasta, *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*. 2017; 133(23), s. 2239–2243.
- Tarasti, Lauri*, Valmentajan vastuu dopingista. *Urheilu ja oikeus* 2022, s. 165-176.
- Viljanen, Mika ym.* Varallisuus-oikeus. Sanoma Pro 2004. Print.
- Välimäki, Pertti*, Urheilun oikeusturvalautakunnan ratkaisuja 2005–2006. *Urheilu ja oikeus* 2007, s. 104–135.
- Yesalis, CE – Bahrke MS*. Doping among adolescent athletes. *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism* (2000). March 31;14(1):25–35.

Internetlähteet

About World Athletics. World Athletics, 2023.

<https://worldathletics.org/about-iaaf> (Luettu 19.9.2023).

An Athlete's Guide to the Significant Changes in the 2021 Code. ADEL by WADA, 2021.

https://www.athleticsintegrity.org/downloads/pdfs/know-the-rules/en/Athlete-Guide-2021-Code_English_LIVE.pdf (Luettu 24.4.2022).

Anti-Doping Education. WADA, 2022. <https://www.wada-ama.org/en/athletes-support-personnel/anti-doping-education> (Luettu 5.4.2022).

Anti-Doping Process. WADA, 2022. <https://www.wada-ama.org/en/athletes-support-personnel/anti-doping-process> (Luettu 5.4.2022).

Antidopingtoiminnan historia. SUEK, 2022.

<https://suek.fi/antidopingtoiminta/dopingvalvonta/antidopingtoiminnan-historia/> (Luettu 18.11.2022).

Antila, Veikko, Alaikäisen dopingin käyttö aina lastensuojeluasia. Helsingin Sanomat, 16.5.2001.

<https://www.hs.fi/urheilu/art-2000003969336.html> (Luettu 20.11.2023).

Arbitration Rules – CAS Anti-Doping Division. CAS, 2023.

<https://www.tas-cas.org/en/add/arbitration-rules-cas-add.html> (Luettu 17.12.2023).

Athlete Reference Guide to the 2015 World Anti-Doping Code. WADA, 2015.

<https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/wada-reference-guide-to-2015-code.pdf> (Luettu 20.9.2023).

Burke, Patrick. Norway NOC and ADNO reach “temporary solution” on young athlete doping consent rules. Inside the Games, 14.9.2022.

<https://www.insidethegames.biz/articles/1128062/norway-anti-doping-rules-solution> (Luettu 6.10.2022).

Carpenter, Les, Kamila Valieva goes to court while U.S. skaters seethe without medals. Washington Post, 28.9.2023.

<https://www.washingtonpost.com/sports/olympics/2023/09/25/kamila-valieva-doping-cas-hearing/> (Luettu 26.9.2023).

Coccia De Angelis & Associati, Sports Law in Italy, 2023.

<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=61f2cbb9-8c84-4c42-a0cf-6658f6c46c66> (Luettu 15.10.2023).

History of the CAS. CAS, 2023.

<https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> (Luettu 12.9.2023)

Husu, Atte, Millaisen rooliin Kamila Valijevan valmentajan takavuosien lausunto asettuu tulevassa Cas-käsittelyssä? Yle, 11.3.2022.

<https://yle.fi/a/3-12354275> (Luettu 11.4.2022).

IOC approves five new sports for Olympic Games Tokyo 2020. IOC, 3.8.2016.

<https://olympics.com/ioc/news/ioc-approves-five-new-sports-for-olympic-games-tokyo-2020> (Luettu 12.2.2023).

ISU 58th Ordinary Congress Phuket, Press Release. ISU, 7.6.2022.

<https://www.isu.org/media-centre/press-releases/2022-4/28609-isu-58th-ordinary-congress-2022-phuket-day-2-age-limit/file> (Luettu 20.11.2023).

Karttunen, Anu, Johaugin doping-saaga – näin tapaus on edennyt. Yle, 29.11.2016.

<https://yle.fi/a/3-9324102> (Luettu 30.3.2022).

Keating, Steve – Pretot, Julien. Court of Arbitration for Sport ignored anti-doping code in Valieva ruling, says WADA. Reuters, 18.2.2022.

<https://www.reuters.com/lifestyle/sports/court-arbitration-sport-ignored-anti-doping-code-valieva-ruling-says-wada-2022-02-18/> (Luettu 5.4.2022).

Laadullisen tutkimuksen aineistot: Haastattelut. Tietoarkisto, 2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/> (Luettu 1.10.2023).

Lapsen oikeuksien sopimus. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2023.

<https://www.mll.fi/ammattilaisille/lasten-oikeudet/perus-ja-ihmisoikeudet-ja-lapset/lapsen-oikeuksien-sopimus/> (Luettu 16.12.2023).

Mavromati, Despina, The Case of Olympic Skater Kamila Valieva- Was CAS's Decision Justified? LawInSport, 8.3.2022.

<https://www.lawinsport.com/topics/item/the-tragic-case-of-olympic-skater-kamila-valieva-was-cas-s-decision-justified> (Luettu 9.4.2022).

Minimum ages of criminal responsibility in Europe. CRIN, 2023.

<https://archive.crin.org/en/home/ages/europe.html> (Luettu 12.2.2023).

Nuoren aivojen kehitys. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2023.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/nuoren-aivojen-kehitys/> (Luettu 3.10.2023).

Oldest and youngest Olympians. Top End Sports, 2023.

<https://www.topendsports.com/events/summer/oldest-youngest.htm> (Luettu 18.2.2023).

Pitkänen, Henri, Näin Lahden dopingskandaali eteni. Yle, 18.2.2021.

<https://yle.fi/a/3-11792479> (Luettu 17.11.2023).

Prohibited Association List. WADA, 5.10.2023.

<https://www.wada-ama.org/en/resources/prohibited-association-list> (Luettu 8.10.2023).

Pusa, Ari, Kamila Valievan, 15, dopingtapaus voi johtaa merkittävään sääntöuudistukseen. Helsingin Sanomat, 7.4.2022.

https://www.hs.fi/urheilu/art-2000008727539.html?fbclid=IwAR3xu2UL3en0f_dwdh8YWnasQ5NJuybB96KiTfN2m6sFgdFJdCJngllje3Y (Luettu 9.4.2022).

Suomen Cheerleadingliiton antidoping. Suomen Cheerleadingliitto, 2022.

<https://scl.fi/kilpailutoiminta/antidoping/> (Luettu 26.10.2022).

Suomen Jääpalloliiton doping-info. Suomen Jääpalloliitto, 2022.

<https://www.finbandy.fi/fi/asiointi-lomakkeet/doping-info/> (Luettu 20.9.2022).

Suomen Lääkäriliiton ohjeet urheilulääkäreille. Lääkäriliitto, 2002.

<https://www.laakariliitto.fi/laakarin-tietopankki/kuinka-toimin-laakarina/toiminta-urheilulaakarina/> (Luettu 17.10.2022).

Säännöt ja standardit. SUEK, 2022.

<https://suek.fi/antidopingtoiminta/saannot/sannostot-ja-standardit/> (Luettu 18.11.2023).

The Anti-Doping Education and Learning platform.

<https://adel.wada-ama.org/learn>

The CAS hearing in the case involving Valieva has concluded. CAS, 10.11.2023.

https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Media_Release_9451_9455_9456_Post-Hearing.pdf (Luettu 10.11.2023).

The Prohibited List. WADA, 2023.

<https://www.wada-ama.org/en/prohibited-list> (Luettu 5.2.2023).

Two young athletes, two very different outcomes in an Olympic doping scandal. The New York Times, 15.2.2022.

<https://www.nytimes.com/2022/02/15/sports/olympics/andreea-raducan-doping.html> (Luettu 29.3.2022).

Vainikka, Jussi, CAS teki päätöksensä: Venäjän dopingpanna kansainvälisessä urheilussa lyhentyi – maa sivuun kaksista olympialaisista. Yle, 17.12.2020.

<https://yle.fi/a/3-11703980> (Luettu 29.3.2022).

Vainikka, Jussi, Olympiakultaa vain 13-vuotiaana! Yle, 26.7.2021.

<https://yle.fi/a/3-12035246> (Luettu 14.4.2022).

Valmentajat ottavat vastuuta urheilun eettisistä asioista. SUEK, 2022.

<https://suek.fi/valmentajat-ottavat-vastuuta-urheilun-eettisista-asioista/> (Luettu 19.11.2023).

Vähäsarja, Sari, Dopingvalvonta koskee junnu-urheilijoitakin – rikkomukseen voi syyllistyä tietämättään. Yle, 26.9.2014.

<https://yle.fi/a/3-7486484> (Luettu 11.4.2022).

WADA appeals case of Russian Olympic Committee figure skater to Court of Arbitration for Sport. WADA, 21.2.2023. <https://www.wada-ama.org/en/news/wada-appeals-case-russian-olympic-committee-figure-skater-court-arbitration-sport> (Luettu 25.9.2023).

WADA Comments on Article 2 Anti-Doping Rule Violations. WADA, 2023.

https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/LEGAL_code_appendix.pdf (Luettu 2.10.2023).

WADA statement on CAS award confirming the lifting of the provisional suspension of a ROC figure skater. WADA, 18.2.2022.

<https://www.wada-ama.org/en/news/wada-statement-cas-award-confirming-lifting-provisional-suspension-roc-figure-skater> (Luettu 27.3.2023).

Yle Urheilu, Vahvistus: Venäläinen taitoluistelija Kamila Valijeva, 15, on jäänyt kiinni dopingin käytöstä. Yle, 11.2.2022.

<https://yle.fi/a/3-12312760> (Luettu 24.3.2022).

Urheilun itsesääntely

FIG Technical Regulations 2023. Fédération Internationale de Gymnastique, 4/2023.

https://www.gymnastics.sport/publicdir/rules/files/en_1.1%20-%20Technical%20Regulations%202023.pdf (Luettu 7.11.2023).

Helsingin Taitoluisteluklubi: Antidoping. Helsingin Taitoluisteluklubi, 2023.

<https://helsingintaitoluisteluklubi.com/seura/htkn-tapa-toimia/antidoping/> (Luettu 7.11.2023).

IOC Anti-Doping Rules applicable to Olympic Winter Games Beijing 2022. IOC, 11/2021.

<https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Athletes/Fight-Against-Doping/Beijing-2022/Anti-Doping-Rules-applicable-Beijing-2022.pdf> (Luettu 7.11.2023).

Maastohiihdon kilpailusäännöt 2023. Suomen Hiihtoliitto, 2023.

https://hiihtoliitto.fi/wp-content/uploads/2023/02/Maastohiihdon-kilpailusaannot_2023-1.pdf (Luettu 7.11.2023).

Sodankylän Pallo: Dopingrikkomukset ja urheilun eettiset säännöt. Sodankylän pallo, 2021. <https://www.sodankylanpallo.fi/seura/2685/doping-ja-urheilun-eettiset-saannot> (Luettu 8.11.2023).

Suomen ammattivalmentajien työsopimusmalli. Suomen Ammattivalmentajat, 2022.

https://www.saval.fi/media/saval/saval_tyosopimusmalli_tes.pdf (Luettu 26.4.2022).

Suomen antidopingsäännöstö 2021. SUEK, 12/2020.

<https://suek.fi/wp-content/uploads/2020/12/Suomen-antidopingsaennosto.pdf> (Luettu 3.4.2022).

Suomen Uimaliiton kurinpitomääräykset. Suomen Uimaliitto, 14.3.2022.

<https://d2t6wyhz55tig8.cloudfront.net/assets/files/24739/kurinpitomaaraykset.pdf> (Luettu 8.11.2023).

Suunnistuksen lajisäännöt 2022. Suomen Suunnistusliitto, 19.4.2022.

https://www.suunnistusliitto.fi/system/wp-content/uploads/2022/04/Lajisaannot_2022_04.pdf (Luettu 21.9.2022).

Tapiolan Hongan Toimintasäännöt. Tapiolan Honka, 24.9.2020.

<https://www.tapiolanhonka.fi/seura/tietoa-seurasta/toimintasaannot/> (Luettu 8.11.2023).

The International Ski Competition Rules (ICR) Book II Cross-Country. Fédération Internationale de Ski, 10/2023.

https://assets.fis-ski.com/image/upload/fis-prod/assets/ICR_CrossCountry_2024_Clean.pdf (Luettu 7.11.2023).

The World Anti-Doping Code 2003. WADA, 3/2003. https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/wada_code_2003_en.pdf (Luettu 22.10.2023).

The World Anti-Doping Code Information. WADA, 2023. <https://www.wada-ama.org/en/what-we-do/world-anti-doping-code> (Luettu 27.9.2023).

Uplakersin Toimintasäännöt 2020-2021. Uplakers, 2020. https://jaakiekko-uplakers-fi.sporttisaitti.com/@Bin/317311/Uplakers+toimintasäännöt_2021.pdf (Luettu 8.11.2023).

Urheilijoiden antidopingsopimus. Painonnostoliitto, 15.12.2021.

<https://painonnosto.fi/kilpailu/antidopingtoiminta/urheilijoiden-antidopingsopimus/> (Luettu 26.4.2022).

WADC International Standard Prohibited List 2023. WADA, 1.1.2023.

https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2023-05/2023list_en_final_9_september_2022.pdf (Luettu 20.10.2023).

World Anti-Doping Code 2021. WADA, 1.1.2021. https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf (Luettu 25.10.2023).

Yleisurheilun mestaruuskilpailusäännöt. SUL, 15.11.2019.

<https://www.yleisurheilu.fi/wp-content/uploads/2019/12/Mestaruuskilpailusäännöt-2020-lopullinen.pdf> (Luettu 8.11.2023).

Oikeustapaukset

Arbitration CAS ad hoc Division (O.G. Sydney) 00/011 Andreea Raducan / International Olympic Committee (IOC)

CAS OG 22/08 IOC v. RUSADA / CAS OG 22/09 WADA v. RUSADA & Kamila Valieva / CAS OG 22/10 ISU v. RUSADA, Kamila Valieva & ROC

UOL 1/2004

UOL 24/2015

Muut lähteet

Salmia, Tessa. MS Parman edustusryhmän urheilija. Haastattelu 15.10.2022.

Salmia, Kaisla. Rasti Nokian nuorisoryhmän urheilija. Haastattelu 17.11.2023.

Lyhenteet

ADEL	The Anti-Doping Education and Learning platform
FIG	Kansainvälinen voimisteluliitto (Fédération Internationale de Gymnastique)
FIS	Kansainvälinen hiihtoliitto (Fédération Internationale de Ski)
CAS	Kansainvälinen urheilun välimiesoikeus (Court of Arbitration for Sport)
ISU	Kansainvälinen Luisteluliitto (International Skating Union)
KOK	Kansainvälinen Olympiakomitea (International Olympic Committee)
MM	Maailmanmestaruus
RUSADA	Russian Anti-Doping Agency
SM	Suomenmestaruus
SUEK	Suomen urheilun eettinen keskus
UOL	Urheilun oikeusturvalautakunta
WA	Kansainvälinen Yleisurheiluliitto (World Athletics)
WADA	Maailman antidopingjärjestö (World Anti-Doping Agency)
WADC	Maailman antidopingsäännöstö (World Anti-Doping Code)
YK	Yhdistyneet Kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tutkielman taustaa

Kun aloin pohtia aihetta pro gradu -tutkielmalleni alkutalvesta 2022, seurasin samaan aikaan talviolympialaisia. Huomioni, kuten myös koko urheilukansan huomio, kiinnittyi nuoren Kamila Valievan ympärillä pyöriviin dopingepäilyihin. Seuratessani tapauksen käsittelyä mediassa, aloin pohtia asiaa oikeudellisesta näkökulmasta, sillä en milloinkaan aiemmin ollut huomannut ajatella kuinka dopingsääntely soveltuu alaikäisiin urheilijoihin. Aihetta tutkittuani minulle alkoi olla selvää, että nuorten urheilijoiden asemaa ei ollut välttämättä otettu tarpeeksi huomioon dopingsääntelyssä eikä aihetta oltu tarkasteltu tarpeeksi oikeudelliselta näkökannalta. Kyseessä olisi siis kiinnostava pro gradun aihe. Työn ollessa loppusuoralla alkuperäinen inspiraationi lähde, Kamila Valievan tapaus, ei ollut vielä puolitoinen vuotta myöhemmin ratkennut. Viimeiset käsittelyt käytiin marraskuussa 2023, mutta lopullinen päätös ilmoitetaan julkisuuteen vasta tammikuussa 2024.¹

Lapset ja nuoret ovat valtava osa urheilumaailmaa, ja heidän oikeuksiensa sekä velvollisuuksiensa selventäminen ja huomioon ottaminen on tärkeää niin yksilöiden kuin urheiluorganisaatioidenkin kannalta. Optimaalista olisi, jos alaikäisten erityinen asema pystyttäisiin ottamaan sääntelyssä huomioon muiden urheilijoiden oikeuksien kunnioittamista unohtamatta.

Alaikäiset urheilijat ovat käytännössä aina osallistuneet urheilun arvokilpailuihin täysi-ikäisten urheilijoiden rinnalla. Nuorin olympialaisiin osallistunut urheilija on tietävästi ollut 10-vuotias kreikkalainen voimistelija Dimitrios Loundras vuonna 1896.² Yhä nykyaikanakin alaikäiset urheilijat ottavat osaa niin olympialaisiin kuin muihin arvokilpailuihin, ja menestyvät yhtä lailla kuin täysi-ikäisetkin urheilijat. Esimerkiksi vuoden 2020 kesäolympialaisissa Tokiossa kaikki naisten rullalautailun mitalistit olivat alle 17-vuotiaita, ja kaikkien aikojen nuorin olympiavoittaja on uimahypyssä vuonna 1936 kultaa voittanut Marjorie Gestrin, joka oli

¹ The CAS hearing in the case involving Valieva has concluded.

² Oldest and youngest Olympians.

voittonsa hetkellä 13-vuotias.³ Kansainvälisen Olympiakomitean tavoitteena on viime aikoina ollut edistää olympialaisten urbaania kehitystä ja tuoda olympialaisia lähemmäs nuoria lisäämällä nuorten keskuudessa suosittuja lajeja olympialaisten ohjelmaan.⁴ Tavoitteen taustalla on ollut pyrkimys lisätä nuorten kiinnostusta urheilua ja olympialaisia kohtaan varsinkin katsojanäkökulmasta, mutta kehitystä on tapahtunut myös osallistujatasolla.

Doping on varmasti jokaiselle viime vuosikymmenien aikana uutisia sekä urheilua seuranneelle tuttu ilmiö ainakin jollakin tasolla. Milloin käsittelyssä ovat olleet Lahden vuoden 2001 dopingtapaukset,⁵ milloin norjalaishihtäjä Therese Johaugin huulirasvakohu⁶ tai Venäjän valtiojohtoisesta dopingohjelmasta syntynyt skandaali, jonka johdosta venäläiset urheilivat vuoden 2022 loppuun asti neutraaleina urheilijoina ja esiintyivät esimerkiksi olympialaisissa olympialipun alla.⁷ Viimeisin kaikkien huulilla ollut tapaus on suhteellisen tuore, jo mainittu helmikuussa 2022 Pekingin talviolympialaisissa paljastunut 15-vuotiaan venäläisen taitoluistelijan Kamila Valievan dopingkäry.⁸

Valievan tapauksesta erityisemmän tekee juuri se, että urheilija on alaikäinen. Vaikka joitakin tapauksia on vuosien saatossa ilmennyt, julkisuuteen ei kovin usein tule dopingtapauksia, joissa dopingin käytöstä kiinni jäänyt henkilö olisi ollut alle 18-vuotias. Ei siis ihme, että Valievan tapaus herätti paljon huomiota urheilukansan keskuudessa. Oman osansa tapaukseen toivat epäilyt Valievan valmentajan ja läheisten osuudesta dopingin käyttöön. Monen mieleen nousi ajatus siitä, alkaisiko 15-vuotias urheilija itse käyttää dopingia parantaakseen suoritustaan, varsinkin kun testeissä ilmennyt dopingaine oli sydänlääke.⁹ Lisäksi alettiin pohtia, miten

³ Vainikka, 26.7.2021.

⁴ IOC approves five new sports for Olympic Games Tokyo 2020.

⁵ Pitkänen, 18.2.2021.

⁶ Karttunen, 29.11.2016.

⁷ Vainikka, 17.12.2020. Venäläisten urheilijoiden dopingpannan piti päättyä vuoden 2022 lopussa, mutta venäläiset urheilijat on tällä hetkellä suljettu kansainvälisistä kilpailuista Ukrainan hyökkäyssodan vuoksi.

⁸ Yle Urheilu, 11.2.2022.

⁹ AS OG 22/09 WADA v. RUSADA & Kamila Valieva

alaikäisten dopingin käytöstä voitaisiin rangaista alaikäisten valmentajia ja muita läheisiä henkilöitä, jos he ovat edistäneet dopingin käyttöä.

Samanaikaisesti alaikäisten urheilijoiden dopingin käytöstä puhuttaessa voidaan myös miettiä, mitkä ovat World Anti-Doping Agencyn (WADA) antidopingsäännösten päämäärät ja kuinka hyvin ne toteutuvat alaikäisten urheilijoiden kohdalla. WADAn antidopingsäännöstellä on nykyaikana merkittävä vaikutus urheilun ja dopingin sääntelyssä. Kansainväliset lajiliitot ovat ottaneet antidopingsäännösten osaksi omaa sääntelyään ja useiden maiden urheilua sääntelevät tahot ovat muodostaneet omat dopingsääntelynsä niin, että ne pohjautuvat WADAn ohjeistukseen. Antidopingsääntelyssä on otettu huomioon alaikäiset urheilijat, mutta sääntely ei ole nuorten urheilijoiden osalta kovinkaan laajaa. Lisäksi eri valtioiden linjaukset alaikäisten urheilijoiden osalta eroavat toisistaan melko paljon, joten sääntely ei ole kovin yhdenmukaista. Onko siis mahdollista, että antidopingsäännöstyössä ja ylipäätään antidopingsääntelyssä on nuorten urheilijoiden osalta puutteita, jotka voitaisiin helposti korjata sääntelyä muuttamalla?

1.2 Tutkimuksen merkitys

Usein todetaan, että doping itsessään on urheiluoikeudellisesti melko loppuun käsitelty aihe. Monenlaisia teoksia dopingsääntelystä on vuosien varrella kirjoitettu, varsinkin vuosituuhannen taitteessa, kun antidopingasiat olivat enemmän esillä niin julkisuudessa kuin urheilijoidenkin keskuudessa. Maininnat alaikäisten dopingista rajoittuvat kuitenkin lähinnä tutkimuksiin dopingaineiden käytöstä, joita on tehty kaikille nuorille, ei erityisesti tavoitteellisesti urheileville. Lisäksi näissä tutkimuksissa on ollut ongelmana se, että tutkimuskohteena olevat ryhmät ovat olleet hyvin suppeita, eikä tuloksia voi välttämättä yleistää kaikkia nuoria koskeviksi. Myöskään urheilijan valmentajan ja muiden tukihenkilöiden, kuten vanhempien vastuusta urheilijan jäädessä kiinni dopingin käytöstä ei ole kirjoitettu kovinkaan paljoa. Jonkin verran erilaisia sääntöjä ja ohjeita alaikäisten dopingtapauksia varten on, mutta koen, että asiaa on syytä tarkastella vielä enemmän, sillä myös muutamia ongelmakohtia antidopingsääntelyyn liittyen on viime aikoina noussut julkisuudessa esiin. Tutkielman aihevalinnan hetkellä uusin julkisuuteen päätyneet alaikäisten antidopingtapaus, Valievan tapaus, oli hyvin tuore ja sen käsittely jatkuu vielä urheilun kansainvälisessä tuomioistuimessa.¹⁰ Tapauksen johdosta

¹⁰ WADA appeals case of Russian Olympic Committee figure skater to Court of Arbitration for Sport.

alkanutta keskustelua seuraamalla oli mahdollista tehdä päätelmä, että alaikäisiin kohdistuvien säännösten tutkimukselle on urheilupiireissä tarvetta.

Tutkimus on myös tarpeellinen alaikäisiin kohdistuvan sääntelyn tuoreuden vuoksi. WADAn uusin lisäys antidopingsäännöstöön oli suojeltujen urheilijoiden periaate, joka antaa alaikäisille urheilijoille suojelua ja tiettyjä erivapauksia. Suojeltujen urheilijoiden periaate on ollut voimassa vuodesta 2021 alkaen, joten kovin vakiintuneita ratkaisulinjoja ei ole kyseisen periaatteen osalta ehtinyt syntyä CAS:ssa. Mielestäni on tärkeää analysoida periaatteen toimivuutta ja vaikutuksia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta periaatetta voidaan tarpeen vaatiessa muokata ennen kuin se ehtii vakiintua osaksi ratkaisukäytäntöä.

1.3 Tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tutkielman tarkoituksena on nykyisen sääntelyn valossa selvittää millaiseen vastuuseen alaikäinen urheilija voi joutua dopingin käytöstä ja millainen vastuu alaikäisen urheilijan tukihenkilöillä on urheilijan toiminnasta dopingtapauksissa. Tutkielmassa selvitetään myös mahdollisia ongelmakohtia antidopingsääntelyssä sekä esitetään näihin mahdollisiin ongelmiin parannusehdotuksia.

Tutkimus vastaa kysymyksiin siitä, millainen vastuu alaikäisillä on dopingtapauksissa, onko WADAn antidopingsääntely alaikäisten urheilijoiden osalta hyväksyttävällä tasolla ja miten urheilijoiden tukihenkilöiden osuutta dopingin käytössä voitaisiin selvittää ja säännellä. Kyseisten tutkimuskysymysten avulla on tarkoitus hahmottaa alaikäisten urheilijoiden vastuun laajuutta sekä heille läheisten aikuisten vaikutusta tähän vastuuseen. Parannusehdotusten tarkoituksena on hahmotella joitakin mahdollisia vaihtoehtoja olemassa olevan sääntelyn parantamiseksi sekä oikeudenmukaisen käsittelyn takaamiseksi kaikille osapuolille.

Tutkielmassa puhutaan alaikäisistä urheilijoista, mutta erityistä huomiota kiinnitetään alle 16-vuotiaisiin nuoriin, sillä huippu-urheilun tasolla WADA luokittelee heidät erityisesti suojelluiksi urheilijoiksi. Yli 16-vuotiaat, mutta alle 18-vuotiaat urheilijat eivät saa samanlaista suojelua osakseen kuin alle 16-vuotiaat urheilijat, jos he ovat osa jotakin WADAn testausryhmää tai ovat osallistuneet kansainvälisiin arvokilpailuihin. Lisäksi he ovat muutenkin ymmärrystasoltaan lähempänä aikuisia. Yksinkertaistuksen ja tutkielman luettavuuden vuoksi käytetään kuitenkin termiä alaikäinen urheilija.

Tutkielmassa on tehty rajausta koskien urheilun lajimuotoja. Tutkielmassa käsitellään yksinkertaisuuden vuoksi pääasiassa yksilöurheilijoita, muutamaa joukkueurheilijoita koskevaa huomiota lukuun ottamatta. Läpikäytyt periaatteet ja esiin nostetut teoriat pätevät kuitenkin suurimmaksi osaksi myös joukkueurheilijoihin, mutta antidopingsääntelyn muodon vuoksi on helpompaa pureutua yksilöurheilijoiden asemaan. Lisäksi yksilöurheilijoihin kohdistettava antidopingsääntely koskee myös joukkueurheilijoita silloin, kun heitä ei käsitellä osana joukkuetta, joten sääntely kattaa siis käytännössä koko urheilun kentän. Dopingin osalta on päädytty rajaamaan varsinainen testausprosessi ja näytteenotto tutkielman ulkopuolelle, sillä aihe ei ole kovin relevantti työn osalta.

Vaikka urheilun ja varsinkin dopingin sääntely on hyvin samankaltaista useissa valtioissa ja oikeusjärjestelmissä, on jokaisen maailman valtion kattavan analyysin tekeminen hyvin haastavaa. Tästä syystä tutkielmassa on keskitytty pohtimaan WADAn sääntelyä sekä ottamaan esimerkkejä sellaisista valtioista, joiden oikeusjärjestelmä ja säännöt ovat itselleni tutuimpia. Näin ollen tutkielma pureutuu eniten Suomen lainsäädäntöön WADAn säännösten ohella.

1.4 Tutkimusmetodi ja lähdeaineisto

Tutkielma pohjautuu pitkälti olemassa olevan sääntelyn tarkasteluun ja analysointiin, ja pääpaino tutkielmassa on WADAn antidopingsäännösten tarkastelussa sekä tulkinassa. Tutkielmassa peilataan myös muutamia teemoja urheiluoikeudellisen sääntelyn ulkopuolelle rikosoikeuteen. Joillakin antidopingsäännöksillä on samankaltaisuuksia rikosoikeudellisten periaatteiden kanssa, ja vertailulla voidaan selvittää antidopingsääntelyn tarkoitusperiä hieman eri kannalta.

Kyseessä on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen tutkimus, ja tutkielmassa otetaan ongelmakeskeinen lähestymistapa aiheeseen, kuten urheiluoikeudellisille tutkimuksille on usein tyypillistä.¹¹ Lainopillisen tutkimuksen tarkoituksena on voimassa olevan oikeuden systematisoiminen ja tulkitseminen sekä perusteltujen tulkintakannanottojen esittäminen ongelmiin, jotka on valittu tutkimuksen tarkastelun kohteiksi.¹² Tutkielmassa tulkitaan ja

¹¹ Halila 2006, s. 19.

¹² Aarnio 1982, s. 61–62.

systematisoidaan voimassa olevaa oikeusjärjestystä kansainvälisen antidopingsääntelyn sekä Suomen ja muutamien muiden valtioiden sääntelyn avulla. Tutkielmassa hyödynnetään myös oikeusvertailevaa otetta. Vaikka antidopingsääntely noudattaa useissa valtioissa samankaltaista linjaa, on eri valtioiden käytänteissä joitakin eroja, jotka saattavat vaikuttaa sääntelyn tulkintaan sekä urheilijoiden asemaan. Näiden erojen löytämiseen sekä vaikutusten selvittämiseen käytetään oikeusvertailua.

Vähäisten aihespesifien tutkimusten vuoksi lähdeaineisto on suurimmaksi osaksi melko yleisluontoista dopingia koskevaa oikeuskirjallisuutta, sääntelyä ja tutkimustietoa, eri urheiluorganisaatioiden itsesääntelyä sekä uutislähteitä. Tutkimuksessa on tehty johtopäätöksiä tällaisen aineiston, oman rationaalisen päättelyn ja oikeustieteellisten teosten ulkopuolisen tutkimustiedon valossa. Suurimpana vaikuttavana lähteenä on käytetty WADAn antidopingsäännöstöä, sillä se on maailmalla laajimmin käytössä oleva antidopingsäännöstö. CAS:n ratkaisukäytännön osalta tutkielmassa on nojaututtu eniten tuoreimpaan julkisuuteen nousseeseen alaikäisen Kamila Valievan dopingtapaukseen. CAS:n ratkaisukäytännön osalta ei ole mahdollista hahmottaa kovin vakiintuneita ratkaisulinjoja, sillä alaikäiset erityisesti huomioon ottava periaate suojellusta henkilöstä on astunut voimaan vasta vuonna 2021 ja Valievan tapaus on ollut yksi ensimmäisiä, joissa on voitu ottaa kyseinen sääntely huomioon. Lisäksi alaikäisten urheilijoiden dopingkäsittelyjä ei ole kovin monia saatavilla, sillä WADAn sääntelyn mukaan alle 18-vuotiaiden tapauksia ei ole pakko tuoda julkisuuteen.

Tutkielmassa on käytetty haastattelututkimusta sen selvittämiseen, millaista antidopingkoulutusta Suomessa tarjotaan nuorille urheilijoille. Kumpikin haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna erikseen,¹³ ja haastateltavat saivat vapaasti vastata esitettyihin kysymyksiin sekä kertoa omat kokemuksensa antidopingkoulutuksesta nuorena urheilijana. Haastatellut urheilijat ovat saatavuuden vuoksi omia perheenjäseniäni, mutta koen, että haastattelut tuovat sukulaissuhteesta huolimatta kaivattua lisäarvoa tutkimukselleni. Kumpikin haastateltava on alle 16-vuotiaana urheillut SM-tasolla pienemmässä lajissa, suunnistuksessa, ja osallistunut myös yläkoululaisille kilpaurheilijoille suunnattuun yläkoululeiritykseen, joten he ovat olleet antidopingkoulutuksen kohderyhmää. Saadut vastaukset ovat myös hyvin

¹³ Laadullisen tutkimuksen aineistot: Haastattelut.

relevantteja tutkielman aiheen osalta, sillä toinen haastateltavista oli yhä haastattelun aikaan 15-vuotias.

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielma koostuu kuudesta pääluvusta, joista ensimmäisessä johdatellaan lukija tutkielman sisältöön sekä aiheeseen. Toisessa pääluvussa käsitellään dopingia yleisesti ja pureudutaan tarkemmin muutamiin antidopingsäännöksiin, joilla on eniten merkitystä tutkielman aiheen kannalta. Yleisten säännösten läpikäyminen on tärkeää, jotta nuorten urheilijoiden asemaa voidaan verrata täysi-ikäisten urheilijoiden asemaan. Lisäksi toisessa luvussa nostetaan periaatteen tasolla esille tukihenkilöt sekä näiden merkitys dopingrikkeitä selvittäessä. Kolmannessa luvussa syvennyttään alaikäisten urheilijoiden asemaan antidopingsäännösten kannalta. Luvussa pureudutaan WADAn antidopingsäännösten perimmäisiin tarkoituksiin ja päämääriin sekä selvitetään toteutuvatko kyseiset päämäärät alaikäisten urheilijoiden kohdalla. Lisäksi otetaan esille suojeltujen urheilijoiden periaate ja selvitetään kuinka se vaikuttaa alaikäisten vastuuseen dopingtapauksissa. Neljännen luvun aiheena ovat urheilijoiden tukihenkilöt. Tukihenkilöiden velvollisuuksia sekä vastuuta alaikäisistä urheilijoista selvennetään kolmen suurimman tukihenkilöryhmän avulla, joita ovat lailliset huoltajat, valmentajat ja lääkärit. Viidennessä luvussa käsitellään joitakin muutosehdotuksia, joiden avulla esitetään ratkaisuja epäkohtiin, joita tutkielmassa on nostettu esille. Tutkielma päättyy johtopäätöksiin ja mahdollisiin tulevaisuuden tutkimusaiheisiin.

2 Doping

2.1 Historiaa

Doping on ollut osa urheilua käytännössä niin kauan kuin urheilukilpailuja on ollut olemassa. Suoritusten parantaminen erilaisia keinoja käyttämällä on vain muuttanut muotoaan aikojen saatossa. Kun urheilukilpailuja aivan ensiksi alettiin järjestää, dopingiksi katsottiin suorituksen parantaminen urheilulajeja sekä lajeissa vaadittavia taitoja harjoittelemalla. Sittemmin urheilulajien harjoittelu ja urheilijan taitojen hiominen on vakiinnuttanut asemansa osaksi urheilijoiden arkea.¹⁴ Nykyaikana dopingiksi luetaan erilaisten suoritusta parantavien lääkeaineiden ja metodien käyttö.¹⁵

Dopingin käytöstä on dokumentoituja todisteita jo kahden vuosituhannen takaa, jolloin kreikkalaiset käyttivät esimerkiksi erityisiä dieettejä, kahvia ja alkoholia dopingaineina.¹⁶ Tällöin myös urheilussa toimivat viranomaiset ja päättäjät katsoivat suoritusta parantavien aineiden käytön olevan hyväksyttävää, eikä dopingista sanan nykyaikaisessa merkityksessä puhuttu lainkaan. Urheilun kilpailutoiminta on siis alkuaikoina ollut hyvin kaukana nykyisestä mallista, joka perustuu reiluun peliin ja puhtaaseen urheiluun. Muutos nykyiseen suuntaan alkoi lopullisesti, kun dopingaineisiin yhdistettyjen terveystieteiden yleisyys ja merkitys nousivat julkiseen keskusteluun ja yleiseksi huolenaiheeksi.¹⁷

Tiettävästi ensimmäinen antidopingsääntö on ollut voimassa vuoden 1908 Lontoon olympialaisten maratonilla. Tämän jokseenkin ympärilyöreen säännön mukaan urheilija hylättäisiin, jos hän käyttäisi maratonin aikana mitään lääkeainetta.¹⁸ Kansainvälisesti dopingvalvonta on virallisesti alkanut vuonna 1928, kun Kansainvälinen yleisurheiluliitto (WA)¹⁹ ensimmäisenä urheilutoimijana julkaisi listat urheilusuoritusta parantavista kielletyistä

¹⁴ Buti – Fridman 2001, s. 27.

¹⁵ World Anti-Doping Code 2021, artikla 4.3, s. 33.

¹⁶ Hackney 2017, s. 1.

¹⁷ Hackney 2017, s. 1.

¹⁸ Henning – Dimeo 2022, s. 23.

¹⁹ About World Athletics. Kun kansainvälinen urheiluliitto perustettiin vuonna 1912, järjestön nimi oli International Amateur Athletic Federation, lyhennettynä IAAF. Vuonna 2001 järjestön nimeksi muutettiin

aineista. Muutkin kansainväliset lajiliitot seurasivat vähitellen WA:n esimerkkiä ja julkaisivat omat kiellettyjen aineiden listansa. Julkaistuista listoista huolimatta dopingtestejä ei vielä alettu tehdä urheilijoille, mikä teki kielloista varsin hyödyttömiä.²⁰ Dopingista alettiin kunnolla huolestua ja laajalle levinneeseen ilmiöön puuttua tehokkaammin vasta 1940-luvulla. Seuraavina vuosikymmeninä dopingaineiden käyttämistä alettiin testata ja aineiden käyttöä säännellä, minkä johdosta dopingin käyttöön alettiin suhtautua entistä negatiivisemmin. Ensimmäiset dopingtestit tehtiin urheilukilpailuissa muutamia vuosikymmeniä myöhemmin, vuonna 1966. Tällöin pyöräilyn, yleisurheilun ja jalkapallon MM-kilpailuissa kyseisten lajien liitot päättivät teettää urheilijoilla dopingtestejä. Kansainvälinen Olympiakomitea julkaisi oman kiellettyjen aineiden listansa vuonna 1967 useiden urheilijoiden dopingjohdannaisten kuolemien johdosta. Tämän seurauksena vuonna 1968 tehtiin ensimmäiset olympialaisten dopingtestit.²¹

Varsinkin 1960- ja 1970-luvuilla ongelmaksi muodostui dopingaineiden nopea kehitys. Vaikka dopingtestejä tehtiin urheilijoille, kehittyivät suoritusta parantavat aineet niin nopeasti, että testien analysoimiseen käytetty laitteisto ei pysynyt kehityksen mukana. Lisäksi kaikkien suoritusta parantavien aineiden olemassaolosta ei välttämättä tiedetty tai niitä ei muuten vaan testattu tai edes pystytty testaamaan urheilijoilta.²² Urheilijoiden dopingin käyttö saattoi siis pysyä salassa testilaitteistojen hitaan kehityksen sekä byrokraattisten päätösten vuoksi.

Kansainvälinen urheilun välimiesoikeus CAS perustettiin vuonna 1984.²³ CAS:lla on ollut melko merkittävä vaikutus dopingsääntelyn kehittämisessä ennen kansainvälisen dopingsääntelyn yhtenäistämistä.²⁴ Suuri osa tapauksista, joita käsiteltiin CAS:ssa sen alkuaikoina, oli dopingtapauksia. Nämä tapaukset vaikuttivat oikeuskäytäntöön, jota CAS tuotti

International Association of Athletics Federations' ja vuonna 2019 nimeksi valittiin World Athletics, lyhennettynä WA.

²⁰ Hackney 2017, s. 1.

²¹ Antidopingtoiminnan historia.

²² Sigman 2008, s. 141.

²³ History of the CAS.

²⁴ Gardiner ym. 2012, s. 371.

päätöksillään,²⁵ ja ovat sittemmin olleet merkityksellisiä dopingtapausten tulkinnassa ja varmasti myös ohjanneet nykyaikaisen dopingsääntelyn kehitystä.

Laajamittaisin keino, jolla dopingia on yritetty kitkeä, oli maailman antidopingjärjestön WADAn perustaminen marraskuussa 1999.²⁶ WADAn tavoitteena on alkuajoista lähtien ollut tehdä urheilusta mahdollisimman tasapuolista kaikille urheilijoille.²⁷ Järjestön perustamisesta lähtien dopingia vastaan taistelusta on tullut yhdenmukaisempaa ja järjestelmällisempää ympäri maailman. WADAn antidopingsäännöstö WADC ohjaa melkein kaikkien maailman urheilujärjestöjen, varsinkin olympiakomiteoiden, toimintaa dopingin osalta. WADC:n on hyväksynyt noin 700 urheilujärjestöä sekä -organisaatiota, mukaan lukien Kansainvälinen Olympiakomitea, Kansainvälinen Paralympiakomitea, kaikki KOK:n tunnustamat kansainväliset lajiliitot, kansalliset olympia- ja paralympiakomiteat sekä kansalliset ja alueelliset antidopingorganisaatiot.²⁸ Antidopingsäännöstö on myös sisällytetty Unescon antidopingsopimukseen (International Convention against Doping in Sport, 2005), minkä johdosta suuri osa maailman valtioista on sitoutunut noudattamaan kyseisiä säännöksiä. Unescon sopimuksessa tärkein piirre onkin juuri valtioiden sitouttaminen WADAn antidopingsäännösten noudattamiseen, sillä valtiot luovat edellytykset antidopingtoiminnalle sopimukseen perustuen.²⁹ Seurannalla ja konsultoinnilla taataan, että antidopingsäännösten tärkeimpien periaatteiden noudattaminen on yhtenevää kaikkien osapuolten osalta.³⁰

Unescon sopimus saa etusijan tulkinnassa, jos sen ja WADAn antidopingsäännösten välillä on ristiriitaa. Sopimus kuitenkin viittaa edelleen vuoden 2003 antidopingsäännöstöön, ensimmäiseen WADAn julkaisemaan säännöstöön, jota on sittemmin uudistettu useampaan kertaan ja kehitetty eteenpäin vastaamaan nykyaikaa sekä uusinta oikeuskäytäntöä. Tulkintaongelmat sopimuksen ja WADC:n välillä ovat siis erittäin mahdollisia, varsinkin kun

²⁵ Gardiner ym. 2012, s. 371.

²⁶ Tarasti 2004, s. 246.

²⁷ Hackney 2017, s. 2.

²⁸ The World Anti-Doping Code Information.

²⁹ Säännöt ja standardit.

³⁰ World Anti-Doping Code 2021, artikla 24.2, s. 157.

uusimpaan säännöstöön on tehty muutoksia erityisesti nuorten urheilijoiden osalta. CAS kuitenkin yleensä soveltaa suoraan antidopingsäännöstöä, eikä Unescon sopimusta, joten suurin osa urheilun dopingasioita koskevista erimielisyyksistä ratkaistaan uusimpien WADC:n sääntöjen mukaisesti.³¹

2.2 Yleistä dopingista

Antidopingsäännösten mukaan dopingiksi määritellään yhden tai useamman säännösten artikkeleissa 2.1–2.11 mainitun sääntörikkomuksen toteutuminen.³² Mainittuja sääntörikkomuksia ovat esimerkiksi kielletyn aineen tai aineenvaihduntatuotteen löytyminen urheilijan antamasta näytteestä, kielletyn aineen tai metodin käyttö tai käytön yritys, näyteenannosta kieltäytyminen, kielletyn aineen hallussapito urheilijan tai tämän tukihenkilön toimesta sekä kielletyn aineen jakaminen ja laitton myynti.³³

WADA julkaisee ja päivittää säännöllisesti, vähintään vuosittain kiellettyjen aineiden listaa³⁴, jota urheilijoiden tulee noudattaa jokapäiväisessä elämässään. Kiellettyjen aineiden listalle on WADAn kriteerien mukaan lisätty sellaisia aineita ja metodeja, joiden käytöllä on mahdollisia suoritusta parantavia vaikutuksia tai joiden käyttö todistetusti vaikuttaa suoritusta parantavasti. Listalla on myös aineita ja metodeja, joilla on aito tai mahdollinen riski urheilijoiden terveydelle sekä aineita ja metodeja, joiden käytön WADA katsoo vahingoittavan urheilun henkeä antidopingsäännösten mukaisesti. Jotta aine tai metodi voidaan ottaa kiellettyjen aineiden listalle, tulee sen täyttää kaksi näistä edellä mainitusta kolmesta kriteeristä.³⁵ Lisäksi omana kiellettyinä ryhmänään ovat aineet ja metodit, joilla on mahdollista peittää jonkin toisen kielletyn aineen tai metodin käyttö.³⁶

³¹ Arbitration Rules – CAS Anti-Doping Division, A1.

³² World Anti-Doping Code 2021, artikla 1, s. 19.

³³ World Anti-Doping Code 2021, artikla 1, s. 19.

³⁴ The Prohibited List.

³⁵ World Anti-Doping Code 2021, artikla 4.3, s. 33.

³⁶ World Anti-Doping Code 2021, artikla 4.3, s. 33.

2.2.1 Ankara vastuu

Urheilija on antidopingsääntöjen mukaan yksin vastuussa kehoonsa joutuvista aineista. Urheilijan tulee näin ollen olla selvillä kielletyistä aineista ja dopingmetodeista sekä huolehtia siitä, että hän ei käytä tällaisia aineita ja metodeja, edes epähuomiossa.³⁷

Antidopingsäännösten yksi perustavista periaatteista on, että jos urheilijan elimistöstä löytyy kiellettyä dopingainetta, eli urheilija antaa positiivisen näytteen, urheilijan katsotaan syyllistyneen dopingrikkomukseen.³⁸ Kyse on niin sanotusta ankarasta vastuusta,³⁹ joka toimii jokseenkin ”syyllinen kunnes toisin todistetaan” -periaatteella. Ankan vastuun periaatteen mukaisesti todistustaakan katsotaan siirtyvän antidopingorganisaatiolta urheilijalle, kun urheilijan antama dopingnäyte on todettu positiiviseksi.⁴⁰ Näin ollen palauttaukseen syyttömyytensä urheilijan on kyettävä itse todistamaan, ettei hän ole käyttänyt elimistöstään löydettyä ainetta. Urheiluorganisaatioilla, kuten testin määränneellä organisaatiolla, ei ole mitään vastuuta näyttää, että urheilija on ottanut kiellettyä ainetta parantaakseen suoritustaan, tai että kielletyllä aineella tosiaan on suoritusta parantavaa vaikutusta.⁴¹

Urheilija ei voi myöskään vierittää vastuuta dopingaineen käytöstä kenenkään toisen vastuulle. Tämä pätee myös tapauksissa, joissa urheilija luottaa siihen, että esimerkiksi lääkärin tai valmentajan hänelle antama lääke on sallittu, mutta lääke paljastuukin myöhemmin kielletyksi aineeksi. Urheilijalla on huolellisuusvelvoite koskien kaikkea, mitä hän kehoonsa laittaa ja millaisia aineita hän nauttii.⁴² Viime kädessä urheilijan tulisi nimittäin tarkistaa myös kaikki hänelle annetut aineet ja jättää ottamatta vastaan sellaiset, jotka ovat kiellettyjä aineita tai joiden sisällöstä hän ei ole varma. Suomen antidopingsäännösten mukaan urheilijat ovat vastuussa

³⁷ World Anti-Doping Code 2021, artikla 2.1.1, s. 19.

³⁸ Gardiner ym. 2012, s. 373.

³⁹ World Anti-Doping Code 2021, alaviite 7, s. 19. Antidopingrikkeeseen huolimatta urheilijan syyllisyydestä on viitattu useissa CAS:n ratkaisuisissa nimellä ankara vastuu (”strict liability”).

⁴⁰ Tarasti 2004 s. 253.

⁴¹ Gardiner ym. 2012, s. 374.

⁴² An Athletes Guide to the Significant Changes in the 2021 Code, s. 11.

nauttimistaan aineista ja sellaisten henkilöiden käytöksestä, joille antavat pääsyn omiin ruokiinsa ja juomiinsa,⁴³ ja tämä on yleinen periaate myös kansainvälisesti.

WADC:n mukaan urheilijan aikomuksella, tietoisuudella tai virheellä ei ole mitään vaikutusta lopputulokseen, kun arvioidaan, onko dopingrikkomus tapahtunut.⁴⁴ Pelkästään kielletyn aineen läsnäolo näytteessä riittää todistamaan rikkeen tapahtuneen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vaikka urheilija olisi epähuomiossa nauttinut jotakin dopingainetta, hän on syyllistynyt dopingrikkeeseen samalla tavalla kuin silloin, kun urheilija on nauttinut dopingainetta tietoisesti parantaakseen suoritustaan.

Vaikka urheilijan katsotaan syyllistyneen rikkeeseen heti, kun todisteita dopingrikkeestä saadaan, urheilijan syyllisyyden taso otetaan huomioon rangaistusta määrättäessä.⁴⁵ Jos urheilija kykenee osoittamaan, että hän on noudattanut kaikessa toiminnassaan huolellisuutta ja virheen mahdollisuutta urheilijan omassa toiminnassa ei ole, vaan kyseessä on esimerkiksi kanssakilpailijan tekemä sabotaasi, ei rikkomuksesta määrätä rangaistusta.⁴⁶ Useimmissa tapauksissa seuraamuksen määräämisestä ei kuitenkaan sääntöjen mukaan voida luopua, mutta rangaistuksia saatetaan joskus lieventää urheilijan omaa huolimattomuutta tai tukihenkilöiden osallisuutta käsittelevissä dopingrikkeissä.⁴⁷

2.2.2 Syyksiluettavuusvaatimus

Antidopingsääntöjen periaate ankarasta vastuusta on kuitenkin ristiriidassa yleisesti Suomessa oikeustieteessä käytetyn syyksiluettavuusvaatimuksen kanssa. Rikoslain (rikoslaki 39/1889) kolmannen luvun 5 §:n mukaan rangaistusvastuu edellyttää syyksiluettavuutta, eli sitä, että teko on ollut tahallinen tai tuottamuksellinen. Syyksiluettavuusvaatimuksen johdosta ketään ei voida rangaista jonkun toisen tekemästä teosta.⁴⁸ Kuinka siis on mahdollista, että urheilija on

⁴³ Suomen antidopingsäännöstö 2021, artikla 10.5, alaviite 49.

⁴⁴ World Anti-Doping Code 2021, artikla 2.1.1, s. 19.

⁴⁵ World Anti-Doping Code 2021, alaviite 7, s. 19.

⁴⁶ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.5, s. 69.

⁴⁷ World Anti-Doping Code 2021, alaviite 65, s. 69–70.

⁴⁸ Rauste 2017, s. 270.

käytännössä syyksiluettavuusvaatimuksen vastaisesti vastuussa kaikista elimistönsä päätyivistä aineista ja hänen tulee varmistaa sisältö myös sellaisista aineista, joita joku toinen antaa hänelle? Tämä kysymys nousee urheilussa esiin erityisesti tilanteissa, joissa vaikkapa valmentaja antaa urheilijalle jotakin lääkettä tai lisäravinnetta ja urheilija luottaa valmentajan sanaan siitä, että lääke tai ravinne ei ole kiellettyjen dopingaineiden listalla tai sisällä ainesosia, jotka löytyvät listalta. Tällöin urheilijan teko dopingaineen käyttämisestä ei ole tahallinen, vaan korkeintaan tuottamuksellinen tai huolimaton. Jos kyseessä olisi rikoslain alainen tapaus, rikoksen tekijää ei olisi mahdollista rangaista, jos teosta aiheutunut rike olisi ainoastaan huolimattomuudella aiheutettu.

Dopingtapauksissa vallitseva käytäntö on siis ainakin Suomen rikoslain mukaisesta käytännöstä eroava. Yksi syy tähän eroon on urheilun perustassa, sen itsesääntelyssä ja autonomiassa.⁴⁹ Urheilujärjestöjen ja -organisaatioiden on ollut mahdollista luoda täysin omat norminsa riippumatta siitä, mitä muissa laeissa säädetään tai millaisia periaatteita muilla oikeudenaloilla noudatetaan. Lisäksi urheiluoikeudelliset normit pohjautuvat monilta osin sopimusperusteisuuteen, ja näin on myös antidopingsääntelyn tapauksessa. Vastuu toisen henkilön teoista on mahdollista toteuttaa sopimusperusteisesti, ja sopimukseksi katsotaan myös sääntömääräykset, jotka urheilija hyväksyy.⁵⁰ Jokaisen urheilijan on hyväksyttävä antidopingsääntely voidakseen kilpailla käytännössä missään virallisissa kilpailuissa,⁵¹ ja tällöin urheilija samalla antaa suostumuksensa siihen, että dopingrangaistuksia voidaan määrätä muiden henkilöiden tekoihin perustuen. Lisäksi useat urheiluseurat edellyttävät säännöissään, että seuroihin liittyvät urheilijat noudattavat antidopingnormeja kaikessa toiminnassaan.⁵² Urheilijat hyväksyvät seurojen säännöt joko liittyessään jäseneksi tai hankkiessaan kilpailulisenssin, joten he samalla myös hyväksyvät antidopingsääntelyn.

⁴⁹ Halila – Norros 2017, s. 11–20.

⁵⁰ Välimäki 2007, s. 113–114.

⁵¹ Katso esimerkiksi IOC Anti-Doping Rules applicable to Olympic Winter Games Beijing 2022, The International Ski Competition Rules (ICR) Book II Cross-Country ja Suomen Uimaliiton kurinpitomääräykset.

⁵² Katso esimerkiksi Tapiolan Hongan Toimintasäännöt 8§, Sodankylän Pallo: Dopingrikkomukset ja urheilun eettiset säännöt, Helsingin Taitoluisteluklubi: Antidoping ja Uplakersin Toimintasäännöt 2020-2021.

Esimerkiksi CAS ja Englannin korkein oikeus ovat tahoillaan katsoneet antidopingsääntelyn ankaran vastuun olevan laillinen periaate ja todenneet, että kyseinen periaate saattaa olla yksi ainoita keinoja, joilla voidaan tehokkaasti puuttua urheilupiireissä vallitsevaan dopingongelmaan.⁵³ Säännöt, jotka vaatisivat urheilijan tahallisuuden todentamista, olisivat nimittäin mahdottomia panna täytäntöön vaikkapa erilaisten todistusongelmien vuoksi. On esimerkiksi pelätty, että jos dopingrangaistuksia määrätessä vaadittaisiin urheilijan osalta tahallista toimintaa, urheilijat voisivat helposti löytää jonkun, joka ottaisi syyn tapahtuneesta omille niskoilleen, ja näin ollen rikkeen tehneet urheilijat vapautuisivat itse vastuusta.⁵⁴ Kyseisten tuomioistuinten päätelmien mukaan dopingvalvonnan onnistumisen taustalla on siis suurelta osin ankaran vastuun periaate.

WADA on perustellut ankaran vastuun periaatteen olemassaoloa siten, että antidopingsäännöstö kokonaisuutena on tasapainossa antidopingtoimien tarpeiden ja urheilijoiden reilun kohtelun välillä.⁵⁵ Omasta mielestäni perustelu antidopingtoimien tarpeista on järkevä, sillä dopingiin voisi olla hyvin vaikea puuttua elleivät rangaistukset olisi tarpeeksi ankaria. Liian löysät rangaistukset saattaisivat aiheuttaa sen, että dopingin käytöstä hyötyisi suhteessa enemmän kuin puhtaasta urheilusta. Ankaran vastuun periaatteella varmistetaan myös, että urheilijat, joiden epärehellisyydestä on näytteiden ja muiden antidopingtoimien perusteella pienintäkin epäilystä, eivät voi jatkaa urheilemista ilman seuraamuksia. Urheilijoiden reilusta kohtelusta perusteena ankaralle vastuulle voidaan olla montaa mieltä. Toisaalta urheilijoiden kohtelu on reilua niiltä osin, että dopingrikkeistä epäiltyjä urheilijoita ei päästetä jatkamaan toimintaa ilman rangaistuksia. Lisäksi suurin osa ilmi tulevista rikkomuksista on urheilijoiden itsensä aiheuttamia. Toisaalta taas, kuinka reiluksi voidaan sanoa periaatetta, jonka mukaan syyttömiä urheilijoita saatetaan rangaista täydestä tietämättömyydestä, inhimillisistä erehdyksistä, joilla ei ole vaikutusta urheilusuorituksiin, tai toisten henkilöiden tekemistä toimista?

⁵³ Gardiner ym. 2012, s. 374.

⁵⁴ Gardiner ym. 2012, s. 374.

⁵⁵ Gardiner ym. 2012, s. 375.

2.3 Dopingrangaistukset

WADAn antidopingsäännösten mukaisia dopingrangaistuksia ovat kilpailun tulosten hylkääminen, eri mittaiset toimintakiellot eli kilpailukiellot, kuten usein puheessa viitataan, väliaikainen kilpailukiello, taloudelliset sanktiot sekä julkinen ilmoitus.⁵⁶ Rangaistusten pituus riippuu rikkeen vakavuudesta sekä mahdollisista lieventävistä asianhaaroista. Jokaisen urheiluorganisaation, joka hyväksyy WADC:n ja sisällyttää sen määräyksiä omiin antidopingsääntöihinsä, on implementoitava dopingseuraamuksia koskevat säännöt sanantarkasti.⁵⁷ Tämän seurauksena suurin osa urheiluorganisaatioista noudattaa täysin samanlaista linjaa dopingrangaistusten osalta.

Kilpailun tulokset voidaan hylätä urheilijan osalta, jos hän on tehnyt dopingrikkeen. Tulosten automaattinen hylkäys tapahtuu, jos urheilija antaa positiivisen dopingnäytteen urheilukilpailuissa.⁵⁸ Tällöin urheilija on väistämättä ollut dopingaineen vaikutuksen alainen tehdessään urheilusuoritusta eikä kilpailu ole ollut tasapuolinen, minkä seurauksena tulosten hylkääminen on mahdollista. Kilpailutuloksia hylätään ja mitätöidään myös jälkikäteen, jos dopingrikkeitä on paljastunut kilpailun jälkeen ja tutkinnassa on todettu, että urheilija on todellakin syyllistynyt dopingrikkeeseen.⁵⁹ Usein julkisuuteen nousevat esimerkiksi sellaiset tapaukset, joissa urheilija on ollut arvokilpailussa palkinnoilla ja jälkikäteen jäänyt kiinni dopingaineen käytöstä kilpailusuorituksen aikana. Tällöin kilpailijan tulokset mitätöidään ja häneltä otetaan palkinnot pois, jotta ne voidaan antaa urheilijalle, joka on asianmukaisesti ansainnut ne puhtaasti urheilemalla.

Mainituista rangaistustyypeistä väliaikainen kilpailukiello ei ole varsinainen lopullinen rangaistus dopingrikkeestä, mutta se luetaan kuitenkin rikkeestä aiheutuvien seuraamusten joukkoon. Väliaikaisia kilpailukieltoja määrätään urheilijoille siksi aikaa, kun mahdollisia dopingrikkomuksia tutkitaan. Väliaikainen kilpailukiello päättyy tapauksessa annettuun

⁵⁶ World Anti-Doping Code 2021, artikkelit 10.1 – 11.3, s. 63–90.

⁵⁷ World Anti-Doping Code 2021, artikla 23.2.2, s. 145–146.

⁵⁸ World Anti-Doping Code 2021, artikla 9, s. 63.

⁵⁹ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.10, s. 82.

päätökseen.⁶⁰ Jos urheilija on noudattanut väliaikaista kilpailukieltä, sen kesto vähennetään rangaistuksesta, joka urheilijalle määrätään dopingrikkeen seuraamuksena. Täten väliaikainen kilpailukieltä on ansainnut paikkansa dopingrangaistusten joukossa. Väliaikainen kilpailukieltä voidaan määrätä tapauksen käsittelyn ajaksi myös sellaisissa tapauksissa, joissa myöhemmin selviää, että urheilijan näyte ei esimerkiksi ollutkaan positiivinen tai urheilija onnistuu todistamaan olevansa kaikin tavoin syytön tapahtuneeseen rikkeeseen. Tällöin väliaikainen kilpailukieltä ei näyttyädy seuraamuksena rikkeestä vaan pakollisena toimenpiteenä, jolla turvataan muiden urheilijoiden oikeuksia puhtaaseen ja tasapuoliseen kilpailuun.

Toimintakieltojen pituus vaihtelee riippuen aineesta tai metodista, jonka käytön johdosta rangaistus määrätään. Skaala vaihtelee yhden kuukauden ja elinikäisen toimintakiellon välillä, vaikkakin yleisimmin rangaistukset ovat jotakin kolmen kuukauden ja kahden vuoden väliltä.⁶¹ Tahallisesta dopingaineiden tai metodien käytöstä määrätään neljän vuoden toimintakieltä.⁶² Tahalliseksi katsotaan sellainen toiminta, jonka urheilija tietää johtavan sääntörikkeeseen tai hän tietää, että on merkittävä riski siihen, että toiminta johtaa sääntörikkeeseen. Tahallisuudeksi ei kuitenkaan katsota sellaisten dopingaineiden käyttöä, joka on kielletty kilpailutilanteissa, ja urheilija pystyy todistamaan, että käyttö on tapahtunut kilpailutilanteen ulkopuolella.⁶³

Jos urheilija onnistuu todistamaan, että kyseessä ei ollut tarkoituksellinen tai tahallinen antidopingsääntöjen rikkomus, eli kyseessä oli esimerkiksi huolimattomuudesta johtunut rike, määrätään urheilijalle kahden vuoden toimintakieltä.⁶⁴ Kahden vuoden toimintakieltä voidaan lyhentää kolmen kuukauden toimintakielloksi urheilijalle sellaisessa tapauksessa, jossa tämä on epähuomiossa käyttänyt jotakin dopingainetta kilpailuliitännäisten tilanteiden ulkopuolella eikä kyseisen aineen käyttö liity mitenkään urheilusuorituksen parantamiseen.⁶⁵ Kolmen kuukauden

⁶⁰ World Anti-Doping Code 2021, artikkeli 7.4, s. 56 ja artikkeli 10.14.1, s. 86.

⁶¹ World Anti-Doping Code 2021, artikkelit 10.2 – 10.7, s. 64–77.

⁶² World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.2.1, s. 65.

⁶³ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.2.3, s. 65.

⁶⁴ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.2.2, s. 65.

⁶⁵ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.2.4.1, s. 66.

kilpailukieltoa on mahdollista lyhentää yhteen kuukauteen, jos urheilija suostuu suorittamaan WADAn Substance of Abuse -koulutusohjelman.⁶⁶

Urheilijoille sekä muille urheilutoimijoille voidaan myös määrätä taloudellisia sanktioita dopingrikkeistä sakon muodossa. On myös mahdollista, että taloudellisia sanktioita määrätään dopingrikkeen aiheuttamien ja dopingrikeliitännäisten kulujen korvaamiseen.⁶⁷ Lisäksi yksi rangaistusmahdollisuus on julkinen ilmoitus. Tällainen julkinen ilmoitus tarkoittaa, että tiedot urheilijan tai muun toimijan dopingrikkomuksesta levitetään tai jaetaan julkisuuteen tai sellaisille henkilöille, jotka eivät antidopingsäännösten mukaan ole oikeutettuja ennakoilmoitukseen rikkeestä.⁶⁸ Julkinen ilmoitus on hyvin normaali rangaistuskäytäntö dopingrikkeistä, ja se tehdään lähes poikkeuksetta jokaisesta ilmi tulleesta rikkeestä. Toimintakiellot tulee julkaista jokaisen urheilijan osalta, ellei tämä ole suojeltu henkilö tai harrasteurheilija.⁶⁹ Näiden pois luettujen urheilijoiden kohdalla toimintakieltojen julkaisu on mahdollista, mutta ilmoituksen tekemistä tulee WADC:n mukaan kuitenkin harkita tarkemmin perustuen tapauksen faktoihin ja olosuhteisiin.⁷⁰ Tällä poikkeuksella on pyritty suojelemaan etenkin alaikäisiä urheilijoita ja vähentämään julkisuutta, jota dopingrikkeistä kiinni jääneille urheilijoille väistämättä aiheutuu.

Jos urheilija tekee toisen dopingrikkeen uransa aikana, rikkeestä määrättävä toimintakielto on pisin mahdollinen vaihtoehto kolmesta. Kielto on joko kuusi kuukautta pitkä, ensimmäisestä rikkeestä määrätyn rangaistuksen pituuden ja toisen rikkeen tyypillisen rangaistuksen pituuden summa, tai toisen rikkeen tyypillisen rangaistuksen pituus kaksinkertaisena.⁷¹ Urheilijan uran kolmannesta dopingrikkeestä seuraa aina elinikäinen toimintakielto, jos tapauksessa ei ole käsillä mitään lieventäviä asianhaaroja. Lieventävinä seikkoina rangaistusta määrättäessä

⁶⁶ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.2.4.1, s. 66.

⁶⁷ World Anti-Doping Code 2021, s. 167.

⁶⁸ World Anti-Doping Code 2021, s. 167. Ennakoilmoituksen tekee se antidopingorganisaatio, joka on testin määrännyt. Ennakoilmoitus tehdään luonnollisesti positiivisen näytteen antaneelle urheilijalle, sekä lisäksi tämän kansalliselle antidopingorganisaatiolle, kansainväliselle urheiluliitolle ja WADAlle.

⁶⁹ World-Anti-Doping Code 2021, artikla 14.3.2, s. 101.

⁷⁰ World Anti-Doping Code 2021, artikla 14.3.7, s. 102.

⁷¹ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.9.1.1., s. 79.

voidaan nähdä syyttömyyden tai tahallisuuden puuttuminen teosta,⁷² sekä vähäinen syyllisyys tai tahallisuus.⁷³ Lieventävien seikkojen vallitessa toimintakielto on tapauskohtaisesti jotakin kahdeksan vuoden ja elinikäisen toimintakiellon väliltä.⁷⁴ Jotta urheilijan voidaan katsoa tehneen useamman dopingrikkeen, tulee myöhempien rikkeiden tapahtua sen jälkeen, kun ensimmäisen rikkeen on todettu tapahtuneen.⁷⁵ Lisäksi rikkeiden tulee tapahtua kymmenen vuoden sisällä toisistaan.⁷⁶

WADC:ssa on vielä erikseen säädetty rangaistuksista joukkueurheilussa. Joukkueurheilijoihin pätevät samat säännöt ja mahdolliset rangaistusmuodot kuin yksilöurheilijoihinkin. Lisäksi on kuitenkin säännelty tapauksista, joissa useampi kuin yksi saman joukkueen urheilija jää kiinni dopingin käytöstä. Jos useampi joukkueen urheilija antaa positiivisen näytteen jonkin kilpailun yhteydessä, joukkueen muita urheilijoita voidaan ottaa kilpailuaikana tarkoituksella testeihin. Jos kaksi tai useampi joukkueen urheilija on tehnyt dopingrikkeen, voidaan urheilijoiden yksilörangaistusten lisäksi koko joukkueelle määrätä dopingrangaistus. Tällaisia rangaistuksia ovat esimerkiksi pisteiden menetykset, hylkäys kilpailusta tai turnauksesta ja muut rikkeeseen sopivat rangaistukset. Lisäksi joukkueurheilun rangaistuksista on säännelty WADC:ssa niin, että turnauksen tai muun joukkueurheilutapahtuman järjestäjällä sekä kansallisilla lajiliitoilla on mahdollisuus säännöissään määrätä ankarampia rangaistuksia dopingista kuin WADC:ssa on määrätty.⁷⁷

Erilaiset dopingrangaistukset tasapainottavat antidopingsäännösten ankaraa vastuuta, sillä eri syyllisyyden muodoille on määrätty eri pituisia ja tyyppisiä rangaistuksia. Kun on mahdollista, että dopingrikkeen tutkinnassa löydetään lieventäviä asianhaaroja tilanteissa, joissa urheilija ei ole tahallisesti rikkonut antidopingsääntöjä, vähenee ankaran vastuun vaikutus jonkin verran

⁷² World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.5., s. 69.

⁷³ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.6., s. 70.

⁷⁴ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.9.1.2., s. 80.

⁷⁵ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.9.3.1, s. 80.

⁷⁶ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.9.4, s. 82.

⁷⁷ World Anti-Doping Code 2021, artikla 11, s. 89.

eikä urheilijan vastuusta tule aivan yhtä painava kuin voisi pelkän ankaran vastuun periaatteen perusteella olettaa.

Useiden dopingrikkeiden rangaistuskäytäntö taas on melko ankaraa, vaikkakin ilmeisen hyvästä syystä. WADA on katsonut, että dopingaineiden ja metodien käytön kontrolloimiseksi on syytä koventaa rangaistuksia tuntuvasti heti toisesta dopingrikkeestä. Elinikäinen kilpailukielto kolmannesta dopingrikkeestä on tässä mielessä linjassa muiden WADAn sääntöjen kanssa, sillä urheilijalla itsellään on eniten mahdollisuutta vaikuttaa todennäköisyyteensä joutua rangaistusten kohteeksi.

Joissakin valtioissa on säännösten kehittämisen jälkeen kriminalisoitu dopingin käyttöä. Euroopan maista esimerkiksi Tanska ja Sveitsi ovat tällaisia valtioita, jotka ovat lähteneet taistelemaan dopingrikkomuksia vastaan myös lain keinoin.⁷⁸ Myös Italiassa on erittäin tiukka dopinglainsäädäntö, jonka mukaan rikkeiden tekijöitä on joissain tapauksissa mahdollista jopa vangita.⁷⁹ Osa dopingaineiksi määritellyistä aineista on sellaisia, joiden käyttö on muutenkin kriminalisoitu suuressa osassa maailman valtioista. Esimerkiksi jotkin huumeaineet ovat tällaisia aineita, jotka on otettu mukaan kiellettyjen aineiden listalle sen lisäksi, että niiden käyttö ja hallussapito on kriminalisoitu.

2.3.1 Dopingrangaistusten alentaminen

Dopingrangaistuksia on mahdollista saada alennettua esimerkiksi huolimattomuudesta johtuneissa tapauksissa tai tapauksissa, joissa urheilija suorittaa WADAn koulutuksen rikkeen tapahduttua urheilun ulkopuolisessa tilanteessa. Suojeltujen alaikäisten urheilijoiden kohdalla voidaan myös alentaa rangaistuksia, sillä WADAn mukaan suojeltujen henkilöiden kohdalla rangaistusasteikon on oltava lähtökohtaisesti lievempi kuin täysi-ikäisillä urheilijoilla. Osasta rikkeistä alaikäisille voidaan antaa vain varoitus ja neljän vuoden toimintakiellon sijaan on mahdollista antaa maksimissaan kahden vuoden toimintakielto.⁸⁰

⁷⁸ Gardiner ym. 2012, s. 391. Chaker 1999, s. 85.

⁷⁹ Coccia De Angelis & Associati, 2023.

⁸⁰ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.6.1.3, s. 71. Husu, 11.3.2022.

Alaikäisten urheilijoiden käsitys omien toimiansa vaikutuksista pidemmälle tulevaisuuteen voi olla heikompi kuin täysi-ikäisillä ja useimmiten nuoret henkilöt saattavat tehdä irrationaalisia päätöksiä, joita katuvat myöhemmin.⁸¹ Lyhentämällä pisimpiä rangaistuksia voidaan saada aikaan haluttu rangaistusvaikutus, mutta lisäksi voidaan antaa nuorille urheilijoille uusi mahdollisuus näyttää, että he voivat ja haluavat urheilla puhtaasti.

Lyhyelläkin rangaistuksella on suuri vaikutus urheilijan uraan, sillä urheilu-urat ovat normaalisti lyhyempiä kuin urat muissa ammateissa. Nuorilla urheilijoilla on vielä ainakin periaatteessa koko ura edessä, mutta rangaistuksella voi olla suuri vaikutus tästä huolimatta. Saman pituisilla rangaistuksilla voi jopa olla nuoriin ankarampi vaikutus kuin aikuisiin. Jos nuori urheilija ei pääse kilpailemaan, saattaa tällä olla urheilijan kehitystä viivästyttävä vaikutus, sillä vaikka urheilija pystyisi rangaistuksensa aikana harjoittelemaan itsekseen, ei tällainen harjoittelu välttämättä korvaa kilpailuissa saavutettavaa kokemusta tai valmentajan valvomaa harjoittelua. Varsinkin nuoret tarvitsevat kilpailukokemusta enemmän kuin luultavasti jo useamman vuoden onnistuneesti kilpailleet aikuiset, ja joissakin tapauksissa nuoren koko ura voi kaatua kilpailukokemuksen puutteeseen. Lisäksi dopingrikkeiden ja rangaistusten seuraamuksena on myös lähes poikkeuksetta mainehaittaa ja vaikutusta urheilijan tuloihin esimerkiksi sponsorisopimusten menettämisen muodossa.⁸² Nuorilla urheilijoilla tällaisten haittojen vaikutukset voivat moninkertaistua ja varsinkin jos kyseessä on dopingrike, jossa on tukihenkilöiden osallisuuden mahdollisuus, eli rangaistuksen saava urheilija on käytännössä tapauksen uhri, ovat haitat todella suuret verrattuna urheilijan rikkeen laatuun, joka joissakin tapauksissa voi olla vain inhimillinen erehdys luottaa omaan tukihenkilöön.

Dopingrangaistusten lyhentämisen puolesta puhuu myös se seikka, että esimerkiksi Kansainvälinen Luisteluliitto on nostamassa kansainvälisten kilpailujen ikärajoja suojellakseen nuoria urheilijoita.⁸³ On otettava huomioon, että alaikäisten ja kehittyvien urheilijoiden sulkeminen kilpailuista hyvinkin pitkäksi aikaa esimerkiksi huolimattomuudesta johtuvan dopingrikkeen vuoksi voi myös aiheuttaa ongelmia heidän henkisen terveytensä kannalta ja

⁸¹ Nuoren aivojen kehitys.

⁸² Dimeo – Møller 2018, s. 5.

⁸³ ISU 58th Ordinary Congress Phuket, Press Release.

olisi siten osittain rinnastettavissa syihin, joilla ikärajojen nostoa on perusteltu. Kun urheilijoita pyritään suojelemaan henkisesti, sekä mahdollisesti fyysiseltä kärsimykseltä nostamalla osallistumisikärajoja, tällaista suojelua edesauttaa myös rangaistusten suhteuttaminen rangaistavan urheilijan ikään sekä ymmärrystasoon.

2.4 Urheilijan tukihenkilöiden osuuden selvittäminen

Urheilijan tukihenkilöiksi katsotaan WADAn antidopingnormiston mukaan urheilijan kanssa läheisessä yhteydessä toimivat henkilöt. Tukihenkilöitä voivat olla esimerkiksi valmentaja, lääkäri ja fysioterapeutti, sekä urheilijan puoliso ja vanhemmat.⁸⁴ Lisäksi tukihenkilöiksi katsotaan Suomen antidopingsäännösten mukaan esimerkiksi manageri, joukkueen taustahenkilöt, toimitsijat, lääkintäryhmän jäsenet ja sellaiset henkilöt, jotka muuten hoitavat tai avustavat urheilukilpailuun osallistuvaa tai valmistautuvaa urheilijaa tai työskentelevät tämän kanssa.⁸⁵ Lista mahdollisista urheilijan tukihenkilöistä voi olla siis melko pitkä. Käytännössä urheilijan tukihenkilöillä tarkoitetaan joko urheilijan sukulaisia tai sellaisia henkilöitä, jotka ovat suuressa roolissa urheilijan elämässä ja joilla on mahdollisuudet vaikuttaa urheilijan toimiin sekä päästä käsiksi urheilijan omaisuuteen.

1980-luvulta alkaen oikeustieteessä ja antidopingorganisaatioissa alettiin tunnistaa tukihenkilöiden merkitys ja rooli urheilijan elämässä.⁸⁶ Tukihenkilöiden esilletulon taustalla oli ensimmäisenä dopingtapaus, jossa useat tukihenkilöt olivat osallisina systeemisessä dopingin käytössä.⁸⁷ Nykyään WADAn antidopingsäännöstyössä urheilijan tukihenkilöille on annettu tiettyjä vastuita. Ydinsääntönä on, että myös urheilijan tukihenkilöiden tulee urheilijan lisäksi olla tietoisia kaikista WADAn tukihenkilöihin ja heidän tukemaansa urheilijaan kohdistuvista antidopingsäännöistä ja -periaatteista sekä noudattaa niitä.⁸⁸ Lisäksi tukihenkilöiden tulee sitoutua toimimaan yhteistyössä urheilijoiden testausohjelman sekä antidopingorganisaatioiden kanssa tilanteissa, joissa organisaatiot tutkivat dopingrikkeitä. Tukihenkilöille annetaan

⁸⁴ World Anti-Doping Code 2021, s. 166.

⁸⁵ Suomen antidopingsäännöstö 2021, s. 93.

⁸⁶ Mazanov ym. 2014, s. 846.

⁸⁷ Mazanov ym. 2014, s. 846.

⁸⁸ World Anti-Doping Code 2021, artikla 21.2.1, s. 137.

WADC:ssa myös melko suuri tehtävä käyttää omaa vaikutusvaltaansa urheilijoihin, sillä tukihenkilöiden tulee sääntelyn mukaan pyrkiä vaikuttamaan urheilijoiden käyttäytymiseen ja arvoihin edistääkseen antidopingsääntöjen mukaisia asenteita.⁸⁹ Tukihenkilöiden ei myöskään tulisi WADC:n mukaan käyttää tai pitää hallussaan mitään kiellettyjä aineita tai kiellettyjen metodien mahdollistavia laitteita, joihin heillä ei ole pätevää syytä.⁹⁰

Urheilijan tukihenkilöitä koskevalla sääntelyllä on selkeästi pyritty langettamaan vastuuta urheilijan antidopingkoulutuksesta myös muille tahoille kuin WADAlle, kuten on WADAn periaatteiden mukaan ollut tarkoitus.⁹¹ Kun tukihenkilöille annetaan suurempi rooli urheilijan puhtaan ja sääntöjenmukaisen toiminnan ylläpitämiseksi ja edistämiseksi, siirtyy osa vastuusta myös valmentajalle, sillä tämä on usein urheilijan läheisten lisäksi se henkilö, jolla on eniten mahdollisuutta vaikuttaa urheilijan toimintaan ja ajatusmalleihin sekä huomata, jos urheilija turvautuu urallaan kiellettyjen aineiden käyttämiseen.

Urheilijan tukihenkilöiden osuus tapahtuneeseen rikkeeseen tulisi aina selvittää, kun käsitellään ilmi tulleita dopingtapauksia. Aina dopingtapauksissa ei nimittäin ole kyse urheilijoiden tekemistä rikkomuksista, vaan tukihenkilö on jollakin tapaa voinut edesauttaa dopingin käyttämistä tai jopa urheilijan tietämättä antaa tälle dopingaineita. Mikäli tukihenkilön osuutta dopingrikkomukseen ei saada selvitettyä, taustalla ovat useimmiten näyttövaikeudet.⁹² On nimittäin huomattavan vaikeaa todistaa, että joku muu kuin urheilija itse olisi ollut osallisena dopingin käytössä. Kuinka voitaisiin esimerkiksi todistaa, että urheilija itse ei ole ottanut tiettyä kiellettyä ainetta sisältävää lisäravinnetta käyttöönsä, vaan esimerkiksi valmentaja on urheilijan tietämättä sekoittanut lisäravinnetta urheilijan nauttimaan ateriaan? Tällaisen tapahtuman toteen näyttäminen on käytännössä mahdotonta, ellei tapahtuneesta ole saatavilla kuva- tai videotodisteita. Näistä ongelmista johtuen WADA onkin viime aikoina ottanut asiakseen tuoda paremmin esille tarvetta tukihenkilöiden osuuden selvittämiseen dopingrikkeiden ilmi tullessa.

⁸⁹ World Anti-Doping Code 2021, artikla 21.2.3, s. 137.

⁹⁰ World Anti-Doping Code 2021, artikla 21.2, s. 137.

⁹¹ Anti-Doping Education.

⁹² Tarasti 2017.

Aihe on myös vahvemmin esillä vuonna 2021 uudistetussa antidopingsäännöstössä, jossa on mainittu, että Kansainvälinen Olympiakomitea, Kansainvälinen Paralympiakomitea sekä kansainväliset lajiliitot pyrkivät tarmokkaasti selvittämään myös tukihenkilöiden ja muiden henkilöiden osallisuutta dopingrikkeisiin.⁹³ Lisäksi kansainväliset sekä kansalliset lajiliitot sitoutuvat aloittamaan automaattisesti tutkinnan tukihenkilöiden osallisuudesta, jos rikkeessä on ollut osallisena suojeltu henkilö tai jos tukihenkilö on toiminut useamman dopingrikkeen tehneen urheilijan tukena.⁹⁴ Kansainväliset lajiliitot ovat myös sitoutuneet estämään tukihenkilöitä toimimasta lajiliittojen alla toimivien urheilijoiden kanssa, jos tukihenkilöt käyttävät kiellettyjä aineita tai metodeja ilman hyväksyttävää syytä.⁹⁵

Periaatteena tukihenkilöiden ja urheilijoiden osuuksissa dopingtapauksissa ja seuraamuksissa, joita dopingrikkeistä annetaan, on, että urheilija itse kärsii myös seuraamukset, vaikka hänen tukihenkilönsä olisi syyllinen dopingaineen lisäämiseen urheilijan käyttöön.⁹⁶ WADC:n mukaan myös muita henkilöitä kuin urheilijoita, kuten tukihenkilöitä, on mahdollista rangaista. Tukihenkilöitä voidaan rangaista ainakin kiellettyjen aineiden hallussapidosta, laittomasta kaupasta, aineiden jakamisesta urheilijoille sekä dopingin käytön peittämisestä. Useimmiten tukihenkilöille määrättävät rangaistukset dopingin käytön edesauttamisesta ja aineiden jakamisesta urheilijoille ovat useamman vuoden toimintakieltoja.⁹⁷ Laittomasta kaupasta ja aineiden jakamisesta on kuitenkin mahdollista saada elinikäinen toimintakielto urheiluun, jos kyseiseen tapaukseen voidaan liittää alaikäisiä tai suojeltuja henkilöitä.⁹⁸

WADCn mukaan henkilöille, jotka ovat edistäneet tai peittäneet urheilijoiden dopingin käyttöä, pitäisi määrätä ankarampia seuraamuksia kuin urheilijoille, jotka ovat antaneet positiivisen

⁹³ World Anti-Doping Code 2021, artikla 20.1.9, s. 120.

⁹⁴ World Anti-Doping Code 2021, artikla 20.3.12, s. 125 ja artikla 20.5.12, s. 131.

⁹⁵ World Anti-Doping Code 2021, artikla 20.3.17, s. 126.

⁹⁶ World Anti-Doping Code 2021, alaviite 65, s. 69–70.

⁹⁷ Mazanov ym. 2014, s. 847.

⁹⁸ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.3.3, s. 68.

näytteen. Urheiluorganisaatiot eivät kuitenkaan kykene kovin ankaria rangaistuksia määräämään,⁹⁹ minkä vuoksi tavoite ei välttämättä aina toteudu.

WADCn mukaan tapauksissa, joissa urheilijan läheinen on edesauttanut dopingaineen käyttämistä, urheilijalle määrättävää rangaistusta voidaan lyhentää, mutta sitä ei voida jättää määräämättä.¹⁰⁰ Taustalla kyseisessä ratkaisussa on päätelmä siitä, että tukihenkilö on niin läheisessä suhteessa urheilijaan, että dopingaineen lisäämisen tarkoituksena on ollut parantaa urheilijan suoritusta, mahdollisesti urheilijan omalla suostumuksella.¹⁰¹ Useimmiten tukihenkilöiden suorittamien dopingrikkeiden taustalla varmasti on jokin tämän suuntainen motiivi, sillä esimerkiksi valmentaja tietenkin haluaa valmennettavan urheilijansa menestyvän, ja läheiset haluavat urheilijan onnistuvan omalla urallaan mahdollisimman hyvin. On tietenkin mahdollista, että joissakin harvoissa tapauksissa dopingaineen antamisella urheilijalle on taustallaan motiivi urheilijan kilpailukauden tai uran pilaamisesta, mutta on luultavaa, että tällaiset syyt ovat erittäin harvassa. On kuitenkin todettu, että urheilijoiden on lähes mahdotonta suojautua heille läheisiltä henkilöiltä dopingmielessä,¹⁰² mikä maalaisjärjellä ajateltuna on täysin totta. Jos urheilija viettää paljon aikaa tiettyjen henkilöiden kanssa, on näillä useita mahdollisuuksia sabotaasiin, jos urheilija ei ole varuillaan.

Tukihenkilöiden osuus dopingiin on selvitettävä varsinkin alaikäisten urheilijoiden kohdalla, sillä tukihenkilöillä voi oletettavasti olla suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa nuoren urheilijan päätöksentekoon kuin aikuisen, täysivaltaisen urheilijan päätöksentekoon. On todettu, että usein tukihenkilöt ovat niitä, joiden taholta paineistetaan nuoria urheilijoita menestymään ja joskus taustalla on tukihenkilöiden halu menestyä nuoren kautta.¹⁰³ Usein vanhemmilla ja muilla täysi-ikäisillä, alaikäiselle henkilölle tärkeillä ihmisillä on suurempi vaikutus nuoren päätöksentekoon kuin vaikkapa jollakin tuntemattomalla ihmisellä.

⁹⁹ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.3.3, alaviite 61, s. 68.

¹⁰⁰ World Anti-Doping Code 2021, alaviite 65, s. 69–70.

¹⁰¹ WADA comments on Article 2 Anti-Doping Rule Violations.

¹⁰² Dimeo – Møller 2018, s. 4.

¹⁰³ Campos – Parry – Martínková 2022, s. 60.

Esimerkiksi valmentajat ja lääkärit ovat luontaisessa auktoriteettiasemassa toimiessaan nuoren urheilijan kanssa ja tällöin heidän toiminnallaan voi olla suurempi vaikutus nuoreen. Valmentajilla on tutkittu olevan valtava vaikutusvalta nuoreen johtuen esimerkiksi valmentajan iällisestä ylivoimasta, resursseista sekä mahdollisuuksista vaikuttaa nuoren tulevaisuuteen ja uraan.¹⁰⁴ Urheilija on tottunut luottamaan siihen, että valmentaja antaa oikeita neuvoja harjoitteluun ja kilpailuun liittyvissä seikoissa. Lisäksi nuorella on syytä olettaa, että lääkäri osaa neuvoa terveydellisissä asioissa niin, että dopingrikkeen mahdollisuutta ei ole, kunhan lääkäri on tietoinen nuoren urheilija-asemasta. Alaikäinen ei välttämättä osaa tai huomaa kyseenalaistaa kaikkea tällaisten auktoriteettiasemassa olevien henkilöiden sanomaa tai tekemää, mikä on aivan normaalia, kun nuori luottaa ja kunnioittaa täysi-ikäistä henkilöä, jonka kanssa toimii.

Nuoren urheilijan vanhempien roolista urheilijan tukihenkilöinä on myös todettu, että usein juuri urheilijan vanhemmat ohjaavat nuoren dopingin käytön pariin.¹⁰⁵ Vanhempien on nuoren kasvattajana mahdollista vaikuttaa nuoren omiin asenteisiin ja mielipiteisiin todella vahvasti. Jos vanhempi on hyvin myönteinen dopingaineiden käyttöä kohtaan, on todennäköistä, että myös nuori urheilija ei ajattele dopingin käytön olevan kovin huono asia.

Alaikäisen urheilijan on myös huomattavan vaikeaa hankkia dopingaineita itsekseen. Esimerkiksi Suomessa reseptilääkkeiden hakemiseen tarvitaan huoltaja mukaan, eikä alaikäinen muutenkaan välttämättä tiedä, kuinka hänen on mahdollista päästä käsiksi dopingaineisiin, ellei kyseisiä aineita ole saatavilla esimerkiksi nuoren kotona tai harjoituksissa. Täysi-ikäisen henkilön osuus alaikäisten urheilijoiden dopingtapauksissa tulisikin siis selvittää harvinaisen tarkasti, sillä heillä on huomattavan paljon mahdollisuuksia epäeettiseen toimintaan.

¹⁰⁴ Aine – Muhonen – Toivonen 2022, s. 94.

¹⁰⁵ Laure – Binsinger 2005.

3 WADAn antidopingsäännöstö ja alaikäiset urheilijat

3.1 Antidopingohjelman tarkoitus ja päämäärät

WADA perustettiin kitkemään olemassa olevaa dopingia sääntelyn avulla, edistämään tehokasta dopingvalvontaa ja koordinoimaan tätä työtä kansainvälisellä tasolla. Ensimmäinen maailman antidopingsäännöstö WADC hyväksyttiin vuonna 2003 ja otettiin käyttöön vuonna 2004,¹⁰⁶ minkä jälkeen sitä on uudistettu noin kuuden vuoden välein. Viimeisin versio säännöstöstä on julkaistu vuonna 2021.¹⁰⁷ WADA ja KOK ovat yhteistyöllään varmistaneet, että on lähes mahdotonta, että urheilulajilla on kansainvälistä tasoa ilman, että kyseisen lajin liitto on hyväksynyt WADC:n säännöt.¹⁰⁸ Urheilijat ja liitot joko hyväksyvät WADC:n tai kieltäytyvät noudattamasta sitä. Kieltäytyneeltä urheilijalta tai liitolta evätään osallistumis- tai järjestämisoikeus kansainvälisiin kilpailuihin.¹⁰⁹

Antidopingsäännöstö sisältää kahdenlaisia määräyksiä, joista osa on WADC:n hyväksyvän järjestön kirjattava sanantarkasti omiin antidopingsääntöihinsä, ja osaa on mahdollista hieman soveltaa kirjattaessa järjestön antidopingsääntöihin johtuen niiden ohjeellisesta luonteesta.¹¹⁰ Vaikka WADAn tarkoituksena on harmonisoida dopingsääntelyä ja testausprosesseja eri liittojen ja valtioiden välillä, antidopingsäännöstö mahdollistaa jonkin verran liikkumavaraa täytäntöönpanovaiheeseen. Eri urheiluorganisaatioilla on erilaisia resursseja ja tarpeita, joten on tarkoituksenmukaista, että antidopingsäännöstö ei pakota kaikkia koodin hyväksyviä tahoja täysin samanlaiseen muottiin. Tällä vältetään mahdolliset ongelmat paremmin ja taataan dopingvalvonnan ja sääntelyn toimivuus.

Yksi painavimmista syistä antidopingsäännöstön säätämiseen on ollut urheilun julkisen kuvan suojeleminen.¹¹¹ 2000-luvun aikana painopiste on kuitenkin alkanut siirtyä julkisen kuvan

¹⁰⁶ Gardiner ym. 2012, s. 371.

¹⁰⁷ The World Anti-Doping Code Information.

¹⁰⁸ Gardiner ym. 2012, s. 372.

¹⁰⁹ World Anti-Doping Code 2021, artikla 24.1, s. 147.

¹¹⁰ Tarasti 2004, s. 249.

¹¹¹ Henning – Dimeo 2022, s. 10, 161.

suojelemisesta urheilijoiden terveyden suojelemiseen. Jo aiemmin tutkijat ovat todenneet, että urheilijoiden terveyden suojelemisen tulisi olla yksi säännösten päätavoitteista.¹¹² Uusimman, vuoden 2021 antidopingsäännösten kohdalla WADA on erikseen urheilijoille suunnatussa ohjeistuksessa tähdentänyt, että säännösten olemassaolon tärkein peruste on urheilijoiden terveys.¹¹³ Osalla dopingaineista on melko merkittäviä haittavaikutuksia ja vaikka näitä sivuvaikutuksia ei kaikille aineiden käyttäjille välttämättä tule, on dopingin käyttäminen suuri riski urheilijan terveydelle. Joitakin dopingaineista johtuvia sivuvaikutuksia voivat olla esimerkiksi erilaiset sydänongelmat, sisäelinvauriot, hormonitasapainon järkkäminen ja kasvuhäiriöt.¹¹⁴

WADAn tarkoituksena on edistää ja koordinoita taistelua dopingia vastaan, vahvistaa urheilun eettistä perustaa ja turvata urheilijoiden terveys.¹¹⁵ Yleisesti käytettyjä perusteluita dopingin sääntelylle ovat esimerkiksi urheilijoiden ja urheilua seuraavien terveyden ja turvallisuuden suojeleminen, urheilun etiikan ja reilun pelin hengen säilyttäminen, urheilun julkisen kuvan suojeleminen, urheilijoille yhdenmukaisten olosuhteiden säilyttäminen ja sen takaaminen, että urheilukilpailuissa kilpailu tapahtuu urheilijoiden, ei kemistien tai dopingaineita sekä -metodeja kehittävien tahojen välillä.¹¹⁶

Voidaan siis todeta, että antidopingsääntelyn perusteet pohjautuvat kaikki pitkälti urheilun ytimeen, urheilun arvojen ja hengen säilyttämiseen.¹¹⁷ Doping on perustavanlaatuisesti urheilun hengen vastaista, sillä se rikkoo useimpia periaatteita, joihin urheilun henki kulminoituu.¹¹⁸ Urheilun hengen säilyttäminen onkin yksi pääsivistä WADCn säätämiseksi, sillä WADAn intressissä on aina ollut yhdenvertaisten mahdollisuuksien varmistaminen kaikille urheilijoille.

¹¹² Møller – McNamee – Dimeo 2009, s. 57.

¹¹³ An Athletes Guide to the Significant Changes in the 2021 Code, s. 8.

¹¹⁴ Henning – Dimeo 2022, s. 135. Buti – Fridman 2001, s. 57.

¹¹⁵ Buti – Fridman 2001, s. 81.

¹¹⁶ Buti – Fridman 2001, s. 47.

¹¹⁷ World Anti-Doping Code 2021, s. 13.

¹¹⁸ Gardiner ym. 2012, s. 372.

Urheilun henki on samalla myös yksi kiistanalaisimmista perusteista antidopingnormien olemassaololle, sillä joidenkin tahojen mielestä kyseinen käsite on liian epämääräinen.¹¹⁹

Antidopingohjelman ja antidopingsäännösten tavoitteena on suojella urheilijoiden perustavanlaatuisia oikeuksia osallistua dopingvapaaseen urheiluun. Osana tätä tavoitetta on urheilijoiden terveyden, reilun ja yhdenvertaisuuden edistäminen.¹²⁰ Dopingvapaan urheilun turvaamisella pyritään siihen, että kaikilla urheilijoilla on jokseenkin yhtäläiset mahdollisuudet pärjätä urheilussa. Tällä tavoin päästään kiinni urheilun perustavanlaatuisiin periaatteisiin ja tärkeimpiin osa-alueisiin, sillä yhtäläiset pärjäämismahdollisuudet ovat reilun pelin ytimessä. Suoritusta parantavien aineiden käyttäminen onkin vahvasti ristiriidassa reilun pelin periaatteen kanssa, jonka mukaan jokaisella urheilijalla tulisi olla samankaltainen mahdollisuus voittaa jokin urheilukilpailu puhtaasti oman suorituskykynsä avulla.¹²¹ Erilaiset suoritusta parantavat aineet sekä menetelmät eivät ole osa urheilijan omaa suorituskykyä eivätkä näin ollen ole mitään reilun pelin periaatteella on alun perin tarkoitettu.

Dopingvapaan urheilun lisäksi antidopingohjelman sekä -säännösten tavoitteena on turvata toimiva antidopingjärjestelmä niin kansainvälisellä kuin kansallisellakin tasolla esimerkiksi koulutuksen ja testauksen avulla.¹²² WADAn antidopingsääntelyn tehtävänä on yhtenäistää eri valtioiden ja urheiluorganisaatioiden omia säännöstöjä ja tehdä antidopingtoiminnasta sekä dopingvalvonnasta helpompaa sekä tasavertaisempaa urheilijoille, kun suurin osa toimijoista noudattaa lähes samanlaisia ohjeita ja sääntöjä.

Antidopingsäännöstyössä on melko vähän kohtia, joissa on erikseen mainittu alaikäiset urheilijat. Säännökset vaikuttavat siis muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta samalla tavalla kaikkiin urheilijoihin, huolimatta siitä mikä heidän ikänsä on. Alaikäisten urheilijoiden osalta antidopingsäännöstyössä on huomioitu nuorten kehityksen taso ja mahdollisuudet ymmärtää täysin dopingin vaikutukset urheiluun alentamalla heidän vastuutaan dopingrikkeistä. Muuten

¹¹⁹ Henning – Dimeo 2022, s. 170-171.

¹²⁰ World Anti-Doping Code 2021, s. 13.

¹²¹ Halila – Norros 2017, s. 37.

¹²² World Anti-Doping Code 2021, s. 9.

antidopingsäännöstössä on käytännössä katsottu, että alaikäisiä urheilijoita ei tarvitse kohdella eri tavalla kuin muitakaan urheilijoita.

Yksi syy tähän alaikäisten urheilijoiden vähäiseen huomiointiin antidopingsäännöstössä voi olla se, että säännöstöä ei ole lähdetty kehittämään ensisijaisesti alaikäiset urheilijat huomioon ottaen. Kun antidopingsäännöstö koottiin ensimmäistä kertaa vuonna 2003, tavoitteena oli saada aikaan säännöstö, jolla pystytään puuttumaan urheilijoiden keskuudessa vuosikymmenien aikana ongelmaksi muodostuneeseen dopingiin. Ongelma oli tullut ilmi ensi sijassa kansainvälisissä arvokilpailuissa, joissa urheilijoita testattiin ahkerammin ja heitä jäi myös useampi kiinni dopingin käytöstä. Useimmiten nuoret, alaikäiset urheilijat eivät oman kehityskaarensa sekä aikuisten kovan tason vuoksi pääse kansainvälisiin arvokilpailuihin, vaan osallistuvat nuorten vastaaviin kilpailuihin. Kun antidopingsääntelyä kehitettiin, joitakin alaikäisiä urheilijoita oli mukana arvokilpailuissa aikuisten sarjoissa, mutta he eivät olleet WADAn suurin huolenaihe. Tärkeintä oli saada aikaan antidopingsäännöstö, jolla voidaan tehokkaasti puuttua dopingin käyttöön ja alaikäisten urheilijoiden erityinen huomioiminen on tullut toissijaisena tehtävänä mukaan myöhemmin. Tämä voidaan todeta siitä, että säännöstöä on sittemmin kehitetty ja alaikäisten urheilijoiden asema on pyritty ottamaan paremmin huomioon.

WADAn yhtenä tavoitteena on, että urheilijan ensimmäinen kosketus antidopingasioihin tapahtuisi koulutuksen kautta ennen kuin urheilija päätyy dopingkontrollin alaiseksi ja ennen kuin tämä kilpailee ensimmäisissä kansainvälisissä kilpailuissaan aikuisten sarjassa.¹²³ WADA on kehittänyt erilaisia koulutusohjelmia juuri tätä tarkoitusta varten. Koulutusohjelmien tarkoituksena on edistää antidopingsäännöstön tavoitteita dopingvapaasta urheilusta, lisätä tietoisuutta dopingista paikkansapitävän tiedon avulla sekä kehittää urheilutoimijoiden päätöksenteon valmiuksia, jotta vältetään dopingrikkeiltä.¹²⁴

Käytännössä dopingkontrollin alaiseksi urheilija joutuu kilpaillessaan lajissaan kansallisella tai kansainvälisellä tasolla.¹²⁵ Valvonnan piiriin päätyminen tapahtuu yleisimmin lisenssin tai

¹²³ Anti-Doping Education.

¹²⁴ World Anti-Doping Code 2021, s. 110.

¹²⁵ Anti-Doping Process.

seurajäsenyyden välityksellä.¹²⁶ Esimerkiksi Suomessa tämä tarkoittaisi, että kaikki urheilijat, jotka kilpailevat SM-tasolla, ovat dopingkontrollin alaisia ja heidät voidaan mahdollisesti testata, sillä SM-tasolla kilpailuihin osallistumisen yhtenä vaatimuksena on lisenssin hankkiminen. SM-kilpailujen ikäraajat vaihtelevat hieman lajista riippuen, mutta yleisimmin SM-kilpailuja järjestetään noin 14-vuotiaista alkaen, ja joissakin tapauksissa 12-vuotiaista alkaen.¹²⁷ Lisäksi useissa lajeissa lisenssi hankitaan jo ennen kuin urheilija kilpailee edes SM-tasolla, jolloin hyvin nuoretkin urheilijat voivat olla valvonnan piirissä. Alaikäiset urheilijat voivat siis olla myös kotimaassaan dopingkontrollin alaisia. WADAn tavoitteiden mukaisesti tämä tarkoittaisi, että jo hyvin nuoret urheilijat tulisi ottaa mukaan antidopingkoulutusohjelmiin, jotta yleinen tavoite urheilijoiden kouluttamisesta ennen dopingkontrollin alaiseksi joutumista toteutuisi.

Vaikka sääntöjen puitteissa nuoria urheilijoita voitaisiin testata esimerkiksi SM-kilpailuissa, yleensä testejä tehdään vasta aikuisten sarjoissa kilpaileville urheilijoille.¹²⁸ Näin ollen aivan nuorimmat urheilijat eivät käytännössä kovin usein joudu dopingtesteihin. Varsinkaan pienempien liittojen ja organisaatioiden resurssit eivät välttämättä edes riitä lisäämään testausta niin, että myös nuorten urheilijoiden dopingin käyttöä voitaisiin valvoa ja kontrolloida.

3.2 Lasten oikeudet

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (Convention on the Rights of the Child, 1989) tuli voimaan vuonna 1990 ja se on ratifioitu lähes kaikissa maailman valtioissa.¹²⁹ Sopimuksessa määritellään kaikki alle 18-vuotiaat lapsiksi, ellei täysi-ikäisyyttä saavuteta lapseen kohdistuvan lain mukaan aiemmin.¹³⁰ Sopimuksen perustana viitataan Lapsen oikeuksien julistukseen, jonka mukaan lapset tarvitsevat erityistä suojelua ja huolenpitoa johtuen heidän

¹²⁶ Vähäsarja, 26.9.2014.

¹²⁷ Katso esimerkiksi maastohiihdon kilpailusäännöt 2023, 3.1.4.3, suunnistuksen lajisäännöt 2022, F 19.27 ja Yleisurheilun mestaruuskilpailusäännöt, 1.1.

¹²⁸ Vähäsarja, 26.9.2014.

¹²⁹ Lapsen oikeuksien sopimus.

¹³⁰ Convention on the Rights of the Child, artikla 1, s. 2.

fyysisestä ja psyykkisestä kypsyttömyydestään.¹³¹ Lapsen oikeuksien sopimuksessa todetaan, että lapsia tulee suojella esimerkiksi väkivallalta ja hyväksikäytöltä,¹³² heillä on oikeus kasvuympäristöön, joka tukee heidän kehitystään,¹³³ heillä on oikeus suojeluun, joka on tarpeellista lasten hyvinvoinnin edistämiseksi,¹³⁴ ja heitä tulee suojella esimerkiksi huumausaineiden käytöltä.¹³⁵ Ensisijaista kaikessa toiminnassa on lapsen edun huomioon ottaminen.¹³⁶

Lasten oikeuksien sopimuksen huomioonottaminen ja sopimuksessa mainittujen oikeuksien implementointi koskee myös yksityistä sektoria sopimuksen ratifioineissa valtioissa. Täten myös urheiluorganisaatioiden tulisi noudattaa sitä.¹³⁷ Lapsen oikeuksilla voidaan perustella alaikäisten erityistä asemaa antidopingsääntelyssä, vaikka sopimusta ei olekaan mainittu säännöstössä erikseen. Antidopingsääntöön sisällytetty lasten erityinen kohtelu pyrkii heidän kehitystasonsa huomioonottamiseen ja on linjassa lapsen oikeuksien sopimuksen pyrkimysten kanssa. Koska lapsia tulee suojella esimerkiksi huumausaineilta, voidaan nähdä perusteltuna, että heitä tulisi suojella myös kaikenlaisten lääkeaineiden väärinkäytöltä dopingtarkoituksessa.

Lapsen oikeuksien sopimuksessa vastuu lasten suojelemiselta lankeaa niin sopimuksen ratifioineille valtioille kuin vanhemmille ja laillisille huoltajille. Sopimuksen mukaan vanhempien tai laillisten huoltajien ensisijaisena tehtävänä on huolehtia lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä tämän parhaan edun mukaisesti.¹³⁸ Vanhemmille asetetaan siis melko suuri vastuu lapsesta ja tämän hyvinvoinnista, mikä heijastuu kaikkiin lapsen elämän osa-alueisiin, myös urheiluun.

¹³¹ Convention on the Rights of the Child, s. 2.

¹³² Convention on the Rights of the Child, artikla 19, s. 7.

¹³³ Convention on the Rights of the Child, artikla 27, s. 11.

¹³⁴ Convention on the Rights of the Child, artikla 3, s. 3.

¹³⁵ Convention on the Rights of the Child, artikla 33, s. 13.

¹³⁶ Convention on the Rights of the Child, artikla 3, s. 3 ja artikla 18, s. 7.

¹³⁷ Aine – Muhonen – Toivonen 2022, s. 96.

¹³⁸ Convention on the Rights of the Child, artikla 18, s. 7.

3.3 Asema suojeltuna henkilönä

WADAn antidopingsäännösten mukaan alaikäiset urheilijat luokitellaan suojelluiksi henkilöiksi ja heidän vastuunsa dopingista on tietyissä tapauksissa jonkin verran alempi kuin täysi-ikäisten urheilijoiden. Suojeltujen henkilöiden periaate on varsin uusi tulokas antidopingsäännösten, sillä se lisättiin vasta viimeisimpään, vuoden 2021 koodiin.¹³⁹ Antidopingsäännösten todetaan, että suojeltuja henkilöitä ovat alle 16-vuotiaat urheilijat tai alle 18-vuotiaat urheilijat, jotka eivät ole osana rekisteröityjä testausryhmiä tai osallistuneet kansainvälisiin kilpailuihin.¹⁴⁰ Lisäksi suojelluiksi henkilöiksi luetaan sellaiset henkilöt, jotka eivät ikäänsä liittymättömistä syistä ole sovellettavan lain mukaan oikeustoimikelpoisia.¹⁴¹ Tarkentavana määrittelynä on vielä erikseen mainittu, että 16- ja 17-vuotiaat eliittuurheilijat eivät ole suojeltuja henkilöitä, vaan heidät luokitellaan alaikäisiksi urheilijoiksi. Alaikäisiä urheilijoita ovat kaikki 17-vuotiaat ja tätä nuoremmat urheilijat.¹⁴² Tässä tutkielmassa on kuitenkin keskitytty ainoastaan ikänsä vuoksi suojeltujen henkilöiden ryhmään kuuluviin, joita on määrällisesti huomattavasti enemmän kuin täysi-ikäisiä mutta oikeustoimikelvottomia urheilijoita. Mainittakoon, että myös harrasteurheilijat voivat hyötyä samanlaisesta joustavuudesta sääntöjen suhteen kuin suojeltujen henkilöiden ryhmän urheilijat.¹⁴³

Alaikäiset, mutta suojeltujen urheilijoiden ryhmän ulkopuolelle jäävät urheilijat ovat vastuussa rikkeistään samalla tavalla kuin täysi-ikäisetkin henkilöt. He ovat ainoastaan oikeutettuja siihen, että heidän dopingrangaistuksiaan ei tehdä julkisiksi.¹⁴⁴ Suojelluilla urheilijoilla on julkisuuden välttämisen lisäksi mahdollisuus lievempiin rangaistuksiin eikä heidän myöskään tarvitse positiivisen näytteen annettuaan todistaa kuinka kielletty aine on päätynyt heidän kehoonsa, kun heidän tahallisuuttaan ja laiminlyöntiään arvioidaan osana rikettä.¹⁴⁵

¹³⁹ Pavot 2022.

¹⁴⁰ World Anti-Doping Code 2021, s. 174.

¹⁴¹ Suomen antidopingsäännöstö 2021, s. 91.

¹⁴² An Athletes Guide to the Significant Changes in the 2021 Code, s. 15.

¹⁴³ An Athletes Guide to the Significant Changes in the 2021 Code, s. 15.

¹⁴⁴ An Athletes Guide to the Significant Changes in the 2021 Code, s. 15.

¹⁴⁵ World Anti-Doping Code 2021, s. 172.

Alaikäisten henkilöiden vastuu omasta toiminnastaan on yleisesti yhteiskunnassa alempi, kuin täysi-ikäisten henkilöiden. Tämä on tutkitusti perusteltua ottaen huomioon alaikäisten kehitystason ja varsinkin nuorten henkilöiden alentuneen kyvyn ymmärtää omien toimiensa lopulliset vaikutukset.¹⁴⁶ Ihmisten aivot kehittyvät vielä valtavasti nuoruudessa, ja itse asiassa myös täysi-ikäisyyden jälkeen jopa 25-vuotiaaksi asti,¹⁴⁷ eikä alaikäisiltä henkilöiltä voida odottaa samankaltaista päätöksentekokykyä ja kypsyyttä kuin aikuisilta. Näin ollen myös WADA on urheilun osalta omaksunut alemman vastuun alaikäisille henkilöille.¹⁴⁸

Suomessa jo 15 vuotta täyttäneet ovat kuitenkin täydessä rikosoikeudellisessa vastuussa. Tätä nuoremmat henkilöt voivat olla vain vahingonkorvausvelvollisia teoistaan.¹⁴⁹ Euroopassa täyden rikosvastuun ikäraja on yleisesti neljäntoista ja viidentoista vuoden välillä, mutta joissakin maissa jopa 10-vuotiaat voivat olla rikosvastuussa tietyistä teoista, esimerkiksi murhasta. Muutamissa Euroopan maissa rikosvastuu on säädetty alkamaan vasta 18-vuotiaasta, joten vaihteluakin ilmenee.¹⁵⁰ Dopingia voidaan verrata rikosoikeudelliseen vastuuseen sen perusteella, että kummassakin tapauksessa on katsottu nuoren henkilön olevan kykenemätön täysin ymmärtämään toimintansa seuraukset, ja näin ollen vastuuta kielletyistä teoista on alennettu tai poistettu kokonaan. Lisäksi osa dopingaineiksi luokitelluista aineista on myös rikosvastuun piirissä joissakin valtioissa.

Suomen rikoslain mukaan rikosentekijä on syyntakeeton eikä hänelle tuomita rikoksesta rangaistusta, jos hän ei rikosentekohetkellä kykene ymmärtämään tekonsa tosiasiallista luonnetta tai oikeudenvastaisuutta.¹⁵¹ Voidaanko siis olettaa, että nuorten ymmärrys dopingiin liittyvistä seikoista on alempi, kuin heidän ymmärryksensä rikosoikeudellisista asioista? Rikosoikeudellisissa asioissa seuraamukset ovat nimittäin osittain vakavampia kuin dopingrikkomuksissa, sillä jos verrataan vankeusrangaistusta urheilun toimintakieltoon,

¹⁴⁶ Nuoren aivojen kehitys.

¹⁴⁷ Nuoren aivojen kehitys.

¹⁴⁸ World Anti-Doping Code 2021, alaviite 127, s. 174.

¹⁴⁹ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 449.

¹⁵⁰ Minimum ages of criminal responsibility in Europe.

¹⁵¹ Rikoslaki 3. luku 4§ 2 momentti.

vankeusrangaistus on kovempi seuraamus vapauden menettämisen vuoksi. Laitosrangaistuksia ei kuitenkaan usein määrätä nuorille, sillä Suomessa voimassa olevan käytännön mukaan nuoriin sovelletaan alempaa rangaistusasteikkoa,¹⁵² ja ehdottomien laitosrangaistusten määräämiseen on oltava jokin painava syy.¹⁵³ Toisaalta taas dopingasioissa ymmärryksen tason on oltava suhteellisen hyvä, sillä rikkeen välttämiseksi tulee osata tiedostaa joka ikisen mahdollisen aineen vaikutus omaan toimintaan ja varoa myös muilta ihmisiltä saatuja aineita, eikä mahdollista rikettä voida välttämättä verrata lievempiin rikoksiin, kuten varastamiseen.

Näistä eroavaisuuksista huolimatta on mielenkiintoista, että antidopingasioissa täysi vastuu lankeaa urheilijalle yleisesti myöhemmin kuin rikosvastuu. Toisaalta kilpailijat, jotka osallistuvat kansainvälisiin kilpailuihin täysi-ikäisten sarjoissa, eli niin kutsutut nuoret eliittuurheilijat, menettävät suojatun henkilön aseman 16 vuotta täytettyään. Heidät katsotaan tällöin WADAn mukaan alaikäisiksi urheilijoiksi, joiden vastuu ei juurikaan enää eroa täysi-ikäisten urheilijoiden vastuusta. Tällöin täyden vastuun ikäraja on dopingkysymyksissä itse asiassa alempi kuin täysimääräisen rikosvastuun ikäraja Suomessa, sillä alaikäisiin rikosentekijöihin sovelletaan alempaa rangaistusasteikkoa 18-vuotiaaksi asti, kun taas nuoriin urheilijoihin sovellettava dopingrangaistusten alentaminen päättyy eliittuurheilijoiden täytettyä 16 vuotta.

Kansainvälinen luisteluliitto teki kesäkuussa 2022 päätöksen nostaa luistelijoiden kansainvälisiin kilpailuihin osallistumisen alaikäraja. Aikaisemmin ikäraja on ollut 15 vuotta, mutta päätöksen jälkeen ikäraja nousee vaiheittain niin, että alaikäraja osallistumiselle vuodesta 2025 lähtien on 17 vuotta. Ikäraja nousee siis niin, että jatkossa urheilija voi silti olla alaikäinen osallistuessaan arvokilpailuun, mutta hän ei olisi enää suojatun henkilön asemassa, sillä tätä asemaa ei ole yli 16-vuotiailla arvokilpailuihin osallistuvilla urheilijoilla. ISU:n perusteena ikärajan nostamiselle oli urheilijoiden fyysisen terveyden sekä mielenterveyden suojeleminen, ja henkisestä hyvinvoinnista huolehtiminen.¹⁵⁴ Ratkaisulla on ensi sijassa haluttu suojella

¹⁵² Lappi-Seppälä ym. 2013.

¹⁵³ Rikoslaki 6. Luku 9§ 2 momentti.

¹⁵⁴ ISU 58th Ordinary Congress Phuket, Press Release.

nuoria urheilijoita, pidentää heidän uramahdollisuuksiaan ja antaa nuorille aikaa kehittyä urheilijoina.

Jos alaikäisten urheilijoiden henkistä terveyttä suojellaan nostamalla arvokilpailujen ikärajaa, tulisi myös miettiä pitäisikö heidän fyysistä terveyttään suojella samalla tavalla. Jos kansainvälisiin kilpailuihin osallistumista rajoitetaan urheilijoiden terveyden suojelemiseksi, taustalla on toivottavasti myös punnittu mahdollisen dopingaineiden käytön vaikutusta urheilijoiden terveyteen. Henkisen terveyden suojelemisessa on ollut tarkoituksena vähentää julkisuuden tuomia paineita, joita urheilijat väistämättä kohtaavat kansainvälisissä arvokilpailuissa. Kuitenkin samalla tavalla paineet dopingin käyttöön lisääntyvät mitä kovemmallalla tasolla urheillaan, joko sitten urheilijan tai valmentajan taholta. Nostamalla kansainvälisiin kilpailuihin osallistumisen ikärajoja kitketään toivottavasti tarvetta antaa todella nuorille urheilijoille dopingaineita, ja ainakin mahdollisesti viivytetään dopingin käytön uhkaa herkimpien kehitysvaiheiden jälkeiseen aikaan, kun urheilija on jo lähes täysi-ikäinen.

Ollaanko siis urheilupiireissä tyytyväisiä WADCn suojeltujen henkilöiden määritelmän tuomaan suojaan alaikäisille urheilijoille, vai pitäisikö nuoria suojella myös jollakin muulla tapaa? Kilpaurheilun ikärajojen nostoa voidaan myös arvioida siltä kannalta, että suojeltujen urheilijoiden aseman ei uskota suojaavan nuorimpia urheilijoita tarpeeksi, minkä vuoksi koetaan tarvetta sulkea nuoret korkeimman kilpaurheilun tason ulkopuolelle. Suojeltujen henkilöiden asema ja sen muutamat eroavaisuudet dopingrikkeiden käsittelyyn eivät kuitenkaan pureudu dopingin juurisyihin ja täten suojele alaikäisiä urheilijoita dopingilta. Ne ainoastaan keventävät hieman prosessia, jonka mukaisesti jo tehtyjä rikkeitä tutkitaan sekä vähentävät nuorten urheilijoiden vastuuta.

3.4 Alaikäisen urheilijan rankaiseminen

Alaikäisiin urheilijoihin kohdistetut kurinpitorangaistukset, jollaisiksi myös dopingrangaistukset katsotaan, perustuvat oikeudellisesti sopimussuhteeseen urheilijan ja kurinpitorangaistuksia langettavan tahon välillä.¹⁵⁵ Useimmiten sopimussuhde syntyy, kun urheilija esimerkiksi hankkii kilpailulisenssin, osallistuu urheiluseuran toimintaan tai osallistuu

¹⁵⁵ Rauste 2017, s. 254.

kilpailuun ja tällöin hyväksyy kilpailun säännöt. Joillakin seuroilla on vielä erikseen erityisiä antidopingsopimuksia, jotka urheilijat allekirjoittavat ja osoittavat näin sitoutuneensa noudattamaan urheiluseuran sekä WADAn antidopingsääntöjä. Jos kyseessä on alaikäinen urheilija, joillakin seuroilla on vielä lisäksi edellytys, että myös alaikäisen huoltaja allekirjoittaa antidopingsopimuksen.¹⁵⁶

Yksi suurimmista eroista täysi-ikäisiin urheilijoihin on se, että suojelluille urheilijoille voidaan langettaa alempia rangaistuksia kuin täysi-ikäisille urheilijoille. Rangaistusten antaminen suojelluille urheilijoille on perusteltua silloin, kun on väistämättä selvää, että urheilija on itse tehnyt dopingrikkeen. Jotta lyhyempi rangaistus voidaan määrätä, on alaikäisen urheilijan osoitettava, että hän ei ole toiminut erityisen tahallaan tai huolimattomasti. Tällöin esimerkiksi toimintakieltoa voidaan määrätä syyllisyyden asteesta riippuen maksimissaan kaksi vuotta ja minimissään urheilija voi selvitä pelkällä moitteella.¹⁵⁷

Voidaan kuitenkin miettiä, pitäisikö alaikäisten urheilijoiden kohdalla toisten henkilöiden tekemistä rikkeistä antaa rangaistuksia itse urheilijoille. Yleensä nimittäin on käytäntönä, että tapauksissa, joissa valmentaja on osallistunut dopingrikkeen toteuttamiseen, annetaan valmentajan lisäksi rangaistus myös urheilijalle. Urheiluoikeudessa vastuu toisten tekemistä rikkeistä pohjautuu sopimusperusteisuuteen, ja urheilijat hyväksyvät tämän riskin osallistuessaan kilpailuihin ja hankkiessaan lisensejä. Jos alaikäinen ei ymmärrä täysin, mitä kaikkea hän hyväksyy säännöissä, on hänelle vaikeaa määrätä rangaistusta tehdystä teosta. Muutenkin kynnys määrätä rangaistuksia alaikäisille urheilijoille teoista, joissa on mahdollisuus toisten osallisuuteen, on suuri.

Vaikka WADAn luoma suojeltujen urheilijoiden käsite on näennäisesti olemassa, ei sen toteutuminen käytännössä ole taattua. CAS:n antamat erilaiset ratkaisut koskien alaikäisten urheilijoiden dopingtapauksia ovat aiheuttaneet alaikäisten henkilöiden suojellun aseman kyseenalaistamista. Esimerkiksi Andreea Raducanin tapauksessa, jota käsitellään laajemmin jäljempänä, CAS totesi, että vaikka urheilija oli 16-vuotias dopingrikkeen hetkellä, tämän ikä

¹⁵⁶ Urheilijoiden antidopingsopimus.

¹⁵⁷ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.6.1.3, s. 71.

oli merkityksetön tapausta ratkaistaessa.¹⁵⁸ CAS siis sivuutti alaikäisen urheilijan iän täysin, tehden näin omia tulkintojaan WADC:n säännöistä. Valievan tapauksessa CAS kuitenkin päätyi noudattamaan suojellun urheilijan periaatetta ja samalla huomioimaan urheilijan iän, toteuttaen täysin erilaista tulkintalinjaa kuin aikaisemmin.

Näitä kahta yllä olevaa tapausta arvioidessa täytyy luonnollisesti ottaa huomioon se seikka, että suojeltujen urheilijoiden periaate on nykyisessä muodossaan otettu mukaan vasta vuoden 2021 antidopingsäännöistöön. Raducanin tapaus sattui vuoden 2000 Olympialaisissa, ennen kuin ensimmäinen antidopingsäännöstö astui voimaan vuonna 2003. Antidopingsäännöstössä on kuitenkin jo ennen suojeltujen urheilijoiden periaatetta huomioitu alaikäiset urheilijat, sillä jo vuoden 2003 antidopingsäännöstössä mainitaan alaikäiset, vaikkakin hyvin lyhyesti.¹⁵⁹ Aivan ensimmäisessä säännöstössä ei ole todettu, että urheilijan alaikäisyys vaikuttaisi hänen syyllisyytensä arvioitiin. Tämän kanssa hieman ristiriidassa on kuitenkin se, että tukihenkilöiden tekemien rikkeiden, joissa on osallisena alaikäisiä, on katsottu olevan erittäin vakavia. Säännöstöä säädettäessä on siis arvioitu, että dopingin käytöstä aiheutuu alaikäisille suurempaa vahinkoa, mikä viittaa siihen, että alaikäisten tapauksia on ollut tarkoitus arvioida eri kannalta kuin täysi-ikäisten urheilijoiden rikkeitä.¹⁶⁰ Tämän vuoksi ikä olisi voinut olla perusteena myös Raducanin tapauksen syyllisysharkinnassa, varsinkin kun kyseinen rike oli aiheutunut tukihenkilöiden vaikutuksesta.

Urheilijan ikä on juuri se seikka, johon suojellun urheilijan periaate perustuu. Jos ikä otetaan tästä yhtälöstä pois, ei periaatteen olemassaololle ole varsinaisesti enää tarvetta. Tietenkin ikään perustuen pyritään suojelemaan kehitystasoltaan alempia henkilöitä, mutta suojellun urheilijan periaate ei missään kohtaa mainitse alaikäisten urheilijoiden kehitystason huomioon ottamista, vaan säännöissä mainitaan ainoastaan muut sellaiset ryhmät, jotka ikään liittymättömistä syistä saattavat olla oikeustoimikelvottomia.

¹⁵⁸ Two young athletes, two very different outcomes in an Olympic doping scandal, 15.2.2022. Buti – Fridman 2001, s. 122.

¹⁵⁹ The World Anti-Doping Code 2003, s. 27.

¹⁶⁰ Campos – Parry – Martínková 2022, s. 60.

Kuinka siis voidaan vedota suojellun urheilijan periaatteeseen silloin, kun pohditaan, onko alaikäisten urheilijoiden asema urheilussa tarvittavalla tasolla ja suojellaanko heitä ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden tarpeeksi? Jos suojellun urheilun periaate sivuutetaan täysin dopingrikkeiden tutkinnassa, kohdellaan alaikäisiä urheilijoita täysin samalla tavalla kuin täysi-ikäisiä urheilijoita eikä periaatteen olemassaololla ole mitään merkitystä.

3.5 Antidopingsäännösten päämäärien toteutuminen

WADAn periaatteena on, että dopingtapauksissa, joissa rikkeen tehnyt urheilija on alaikäinen, urheilijan tukihenkilöiden osuus rikkeeseen tulee selvittää. Samaisessa pykälässä todetaan, että osuus dopingtapauksiin on tutkittava urheilijan tukihenkilöiltä, jotka ovat toimineet useamman kuin yhden dopingrikkeen tehneen urheilijan kanssa.¹⁶¹ Todellisuudessa tämän periaatteen toteutuminen ei kuitenkaan toimi aivan täydellisesti, eikä valmentajien ja muiden tukihenkilöiden osuutta dopingrikkomukseen välttämättä selvitetä tarpeeksi perusteellisesti, sillä juridisesti pätevää näyttöä muiden henkilöiden osuudesta rikkeeseen on vaikeaa saada.¹⁶²

Antidopingsäännösten päämäärien toteutumista vaikeuttaa myös joidenkin valtioiden kansallinen lainsäädäntö. Esimerkiksi Norjassa on voimassa kansallista lainsäädäntöä, jota on tulkittu niin, että se estää dopingtestien tekemisen alaikäisille, 15-18-vuotiaille urheilijoille ilman heidän vanhempiansa lupaa.¹⁶³ Kansallinen lainsäädäntö menee säännösten tulkintajärjestyksessä WADAn antidopingnormiston edelle ja näin ollen norjalaiset lajiliitot ja muut urheilutoimijat eivät täytä antidopingsäännösten vaatimuksia noudattaessaan kansallista lainsäädäntöä. Ongelma todettiin vuonna 2019 eikä testejä tehty muutama vuoteen ennen kuin Norjan antidopingorganisaatio ADNO ja Norjan olympiakomitea kehittivät väliaikaisen ratkaisun tilanteeseen. Kansallinen lainsäädäntö on edelleen voimassa, mutta organisaatioiden mukaan nykyään nuorilla huippu-urheilijoilla on oltava vanhempien suostumus dopingtestien tekemiseen jo ennen kuin he osallistuvat kilpailutoimintaan.¹⁶⁴

¹⁶¹ World Anti-Doping Code 2021, s. 125.

¹⁶² Pusa, 7.4.2022.

¹⁶³ Burke, 14.9.2022.

¹⁶⁴ Burke, 14.9.2022.

On siis käytännössä mahdollista, että arvokilpailuissa, kuten esimerkiksi olympiakilpailuissa, on kilpaillut norjalaisia nuoria urheilijoita, joita ei ole ikinä heidän urheilu-uransa aikana testattu. Tällöin antidopingsäännösten sekä WADAn koko toiminnan yksi tärkeimmistä päämääristä, urheilun puhtaus ja tasa-arvoisuus, on vaakalaudalla, sillä ei voida olla täysin varmoja siitä, ovatko kaikki urheilijat olleet dopingista vapaita. Tämän seurauksena myös urheilun ydin, reilu peli, on jossakin mielessä uhattuna, sillä antidopingnormiston yksi tärkeimmistä tehtävistä on edistää reilun pelin toteutumista urheilussa.

Tällainen mahdollisuus kieltäytyä dopingtesteistä asettaa urheilijat eriarvoiseen asemaan ja on vastoin antidopingsäännösten perustavia periaatteita. Antidopingsäännösten tavoitteiden toteutumattomuus joidenkin valtioiden kohdalla hankaloittaa WADAn tekemää työtä dopingia vastaan ja on samalla myös ristiriidassa urheilun ytimen, reilun pelin kanssa. Nykyaikainen urheilu perustuu sille oletukselle, että jokainen urheilija toteuttaa reilun pelin periaatetta ja kunnioittaa muita urheilijoita toimimalla puhtaasti. Tällainen kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa reilun pelin periaatteen sekä antidopingsäännösten vastaisen toiminnan suojelemisen ja rappeuttaa ammattimaisen urheilun perustaa.

Kansallisen lainsäädännön lisäksi myös WADC:n sääntöjen ottaminen osaksi kansallisia antidopingnormeja voi joissain tapauksissa olla puutteellista, mikä voi aiheuttaa ongelmia sääntöjä tulkittaessa. Jos vaikkapa suojeltujen urheilijoiden termiä ei ole sisällytetty kansallisiin antidopingnormistoihin samalla tavalla kuin se löytyy WADAn antidopingsäännöstöstä, on mahdollista, että joissakin tapauksissa voi esiintyä tulkintaongelmia johtuen erilaisista normisisällöistä. Vielä suurempia ongelmia aiheuttaa, jos normeja ei ole lainkaan sisällytetty kansalliseen lainsäädäntöön. Esimerkiksi Venäjällä, jossa muutenkin on ollut ongelmia dopingin kanssa, ei olla implementoitu WADC:ia osaksi kansallista oikeusjärjestelmää.¹⁶⁵ Tämä tarkoittaa, että maassa ei ole WADAn kriteerien mukaista toimivaa antidopingtoimintaa.

Kuten todettu, urheilijoiden terveyden edistäminen ja ylläpitäminen on yksi antidopingsäännösten tärkeimmistä päämääristä. Tämän pohjalta voidaan pohtia, pitäisikö WADAn painottaa normien säätämistä ensisijaisesti urheilijoiden terveys huomioon ottaen, varsinkin alaikäisten osalta. Kovin montaa tutkimusta alaikäisten dopingin käytöstä ei ole tehty,

¹⁶⁵ Carpenter, 28.9.2023.

ja lisäksi saadut tutkimustulokset eivät ole kovin tarkkoja, sillä tutkimukset ovat perustuneet kohderyhmän itse raportoimiin lukuihin. Vuonna 2000 tehdyn kansainvälisen tutkimuksen mukaan alaikäisistä miespuolisista urheilijoista noin 3–6,5 % ja naispuolisista urheilijoista 1–2 % käyttää tai on käyttänyt suoritusta parantavia aineita säännöllisesti.¹⁶⁶ Asiantuntijat kuitenkin uskovat, että käyttäjämäärät ovat todellisuudessa korkeampia ja dopingaineiden käyttö on edelleen suuri ongelma.¹⁶⁷

Dopingaineiden käyttämisellä voi aineesta riippuen olla melko vakaviakin mahdollisia sivuvaikutuksia, eikä aineiden käyttö välttämättä ole edes aikuisen urheilijan terveydelle kovin hyväksi. Nuoret voivat olla tiettyjen aineiden sivuvaikutuksille vielä aikuisiakin herkempiä.¹⁶⁸ Alaikäisten urheilijoiden kehitys on vielä kesken, joten dopingaineilla voi olla suurempi vaikutus heidän kehitykseensä sekä kehonsa toimintaan kuin aikuisten. Näillä perusteilla nuorten urheilijoiden osalta antidopingtoimintaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota ja pyrkiä sääntelyllä turvaamaan nuorten urheilijoiden kasvun ja kehityksen edellytykset parhaalla mahdollisella tavalla.

Nuorten urheilijoiden huomioimisella ei voida kuitenkaan lähteä liikaa estämään antidopingsäännösten päämäärien toteutumista. Säännösten päämäärät ovat sellaisia, joiden tavoittelun pitäisi edesauttaa kaikkien urheilijoiden, myös nuorten, kehitystä ja terveyttä, joten käytännössä alaikäisten erityiskohtelulla pyritään vain ottamaan huomioon heidän hieman erilainen kehitystasonsa, eikä edistämään mitään erilaisia tavoitteita.

¹⁶⁶ Yesalis – Bahrke 2000.

¹⁶⁷ Hackney 2017, s. 3.

¹⁶⁸ Anderson ym. 1997.

4 Alaikäisen urheilijan kanssa toimivien vastuu ja velvollisuudet

4.1 Laillinen huoltaja

Alaikäisen henkilön laillisilla huoltajilla on lopullinen vastuu alaikäisen toimista ja huolenpidosta. Suomessa lastensuojelulain (lastensuojelulaki 417/2007) ensimmäisen luvun 2 §:n mukaan huoltajien on lain mukaan pidettävä huolta alaikäisen lapsen edusta. Huolehtimisvelvollisuus perustuu myös YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen.¹⁶⁹ Urheilussa ja varsinkin antidopingsäännöstössä katsotaan, että laillinen huoltaja voi olla myös urheilijan tukihenkilö.¹⁷⁰ Näin ollen voitaisiin siis olettaa, että alaikäisen urheilijan laillisella huoltajalla voisi olla suuri vastuu huollettavansa toimista myös urheilun saralla. Lapsen edun valvominen ulottuu myös urheiluun, sillä on nuoren urheilijan edun mukaista, että urheileminen tapahtuu säännönmukaisesti ja lapsen terveys sekä kasvu ja kehitys huomioon ottaen.

Kuten jo alaluvussa 3.4 mainittiin, joillakin seuroilla on käytäntönä, että alaikäisen urheilijan huoltaja allekirjoittaa seuran antidopingsopimuksen yhdessä urheilijan kanssa. Tällä tavoin huoltaja on suoraan, ja myös juridisesti pätevästi velvoitettu huolehtimaan alaikäisen urheilijan toimista. Tapauksissa, joissa huoltaja otetaan sopimuksella mukaan varmistamaan urheilijan toiminnan säännönmukaisuutta, ei pitäisi olla mitään suurta epäselvyyttä vastuun jakautumisesta. Urheilijalla on tietenkin melko paljon vastuuta omista toimistaan, varsinkin jos hän lähestyy täysi-ikäisyyttä, mutta samanaikaisesti huoltajalla on viimesijainen vastuu siitä, että urheilija noudattaa sääntöjä.

Yllä esitellyt käytännöt indikoivat myös vahvasti vastuusta, joka alaikäisen urheilijan huoltajalle lankeaa, vaikka mitään antidopingsopimuksia ei allekirjoitettaisi. Urheilijan huoltajan asema juuri laillisena huoltajana ulottuu myös urheilumaailmaan ja tällöin hän on vastuussa alaikäisen lapsen toiminnasta. Huoltajan vastuun korostumista ilmentää myös esimerkiksi Norjan lainsäädäntö, jossa vanhemmilta vaaditaan lupa, jotta alaikäisille urheilijoille voidaan tehdä dopingtestejä.¹⁷¹ Lainsäädännön perusteella voidaan päätellä, että

¹⁶⁹ Convention on the Rights of a Child.

¹⁷⁰ World Anti-Doping Code 2021, s. 166.

¹⁷¹ Burke, 14.9.2022.

urheilijan vanhempien katsotaan olevan alaikäisestä täysimääräisesti vastuussa, ja näin ollen päätös dopingtestien tekemisestä lankeaa vanhemmille, eikä urheilijalle itselleen. Toisaalta taas kyseinen lainsäädäntö ei teoriassa vahvista vanhempien vastuuta vaan antaa sekä vanhemmille että nuorille urheilijoille mahdollisuuden kiertää vastuutaan, kun testejä ei ole mahdollisuutta tehdä ilman vanhemman suostumusta.

Suomen perustuslain (Suomen perustuslaki 731/1999) 6 §:n 3 momentin mukaan lapsella ja nuorella on alle 18-vuotiaana oikeus vaikuttaa omiin asioihinsa kehitystään vastaavasti. Vanhempien vastuun voidaan olettaa vähenevän vähitellen nuoren urheilijan kasvaessa ja kehittyessä. Antidopingsäännöstö on tässä suhteessa tarkoituksellisesti säädetty vastaamaan iällisesti rikosoikeudellisen vastuun ikärajaa,¹⁷² jolloin huoltajilla on enää hyvin vähän vastuuta huollettavansa toimista tämän ollessa 16-vuotias. Nuorten vastuun kasvamista lähellä kuuttatoista ikävuotta on perusteltu myös sillä, että tällöin eliittuurheilijoilla on jo samalla tavalla pääsy dopingkoulutukseen kuin täysi-ikäisilläkin urheilijoilla.¹⁷³ Vanhempien vastuu siis vähenee mitä kouluttautuneempi nuoresta tulee.

Urheilun oikeusturvalautakunta on muutamassa ratkaisussaan todennut, että syyksiluettavuusvaatimukseen perustuen lapsiin tai nuoriin ei voida kohdistaa seuraamuksia, joita aiheutuu heidän huoltajiensa moitittavasta käyttäytymisestä.¹⁷⁴ Jos lapseen tai nuoreen urheilijaan ei voida kohdistaa kurinpitorangaistuksia huoltajien sopimattoman käytöksen vuoksi, kuinka dopingrangaistusten kohdentaminen nuoreen toimii tapauksissa, joissa huoltajat ovat todennäköisimmin edesauttaneet nuoren urheilijan dopingaineiden käyttöä? Perustavanlaatuinen ero näiden skenaarioiden välillä on se, että dopingrangaistusten langettaminen perustuu WADAn antidopingsäännöstöön, jonka urheilijat hyväksyvät ja siten myös sopimusperusteisesti sopivat vastuusta, joka voi aiheutua toisten henkilöiden toimista. Kurinpitorangaistusten osalta tällaisia sääntöjä ei Suomessa ole yleensä käytössä, ja näin ollen rangaistukset eivät voi välillisesti koskea urheilijaa, jos tämä ei ole tehnyt mitään moitittavaa.¹⁷⁵

¹⁷² Costa 2019, s. 17–20.

¹⁷³ Kambhampati – Star 2021, s. 231.

¹⁷⁴ Rauste 2017, s. 271. Katso esimerkiksi UOL 1/2004 ja UOL 24/2015.

¹⁷⁵ Välimäki 2007, s. 113–114.

Säännöstöjen ero ei kuitenkaan tunnu kovin oikeudenmukaiselta ainakaan lasten ja nuorten osalta. Aikuisilta urheilijoilta voidaan olettaa ymmärrystä siitä, että kaikkien käytettävien aineiden kanssa tulee olla tarkka, mutta nuori urheilija ei välttämättä vielä ymmärrä, että esimerkiksi huoltajalta saatujen tai huoltajan suosittelmien lääkkeiden tai ravinteiden yhdenmukaisuus sallittujen aineiden kanssa tulisi tarkistaa. Kun sitten rangaistus kohdistetaan lapseen tai nuoreen, joka ei välttämättä ole tehnyt mitään muuta väärää kuin luottanut hänelle läheiseen henkilöön, on rangaistusten kohdentamisen oikeudenmukaisuuden perusteleva jokseenkin vaikeaa. Miksi siis nuoria voidaan rangaista toisten henkilöiden tekemistä teoista, joilla voi jopa olla terveydellistä haittaa, mutta ei vähemmän vakavista teoista, kuten esimerkiksi vanhempien esittämästä kritiikistä urheiluseuraa kohtaan?

WADA on antidopingsäännöstön kommentaarissa todennut, että urheilijoilla on vastuu opastaa tukihenkilöitään, jotta he tuntevat antidopingsäännöstön ja osaavat toimia oikealla tavalla.¹⁷⁶ Tämä johtuu ankarasta vastuusta, jonka mukaan urheilijoiden on vastattava aineista, jotka päätyvät heidän kehoonsa ja näin ollen heidän tulee huolehtia, että heille läheiset henkilöt eivät myöskään aiheuta tällaisten aineiden päätymistä urheilijan kehoon. Tukihenkilöiden opastaminen kuulostaa mahdolliselta, kun urheilija on aikuinen, mutta samanlaisen odottaminen lapselta ja nuorelta ei tunnu oikeudenmukaiselta. On tietenkin mahdollista, että alaikäinen osaa opastaa tukihenkilöitään joidenkin perusasioiden suhteen esimerkiksi saamansa antidopingkoulutuksen perusteella, mutta vaikkapa lääkeaineiden ominaisuuksista kertominen voisi olla liian edistynyt alaikäiselle, varsinkin jos nuori ei ole päässyt osalliseksi antidopingkoulutuksesta.

4.1.1 Huoltajan rankaiseminen

WADC:ssa on asetettu urheilijan tukihenkilöille tiettyjä velvollisuuksia ja sääntöjä sekä rangaistuksia, jos näitä velvollisuuksia rikotaan.¹⁷⁷ Antidopingsäännöstössä on osoitettu kaikille tukihenkilöille velvollisuus ilmoittaa viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtuneesta dopingrikkeestä.¹⁷⁸ Muita rangaistusperusteita ovat jo aiemmin mainitut

¹⁷⁶ WADA Comments on Article 2 Anti-Doping Rule Violations.

¹⁷⁷ Tukihenkilöiden velvollisuuksia on avattu alaluvussa 2.4.

¹⁷⁸ World Anti-Doping Code 2021, artikla 21.2.4, s. 137.

kiellettyjen aineiden hallussapito, laitton kauppa, aineiden jakaminen urheilijoille sekä dopingin käytön peittäminen. Näiden rikkeiden osalta tukihenkilöiden syyllisyyden tutkiminen on usein helpompaa ja rangaistusten määrääminen suoraviivaisempaa kuin tapauksissa, joissa tukihenkilön epäillään vaikuttaneen urheilijan dopingin käyttöön, sillä todisteita voi olla enemmän saatavilla.

Jotta WADC:n säännöt pätevät huoltajiin, jotka toimivat urheilijan tukihenkilöinä, täytyy heidät sitouttaa sääntöihin, mikä voi välillä olla hieman monimutkaista. Joissakin tapauksissa vanhemmat saattavat hyväksyä tai allekirjoittaa sopimuksia tai sääntöjä alaikäisen huollettavansa puolesta. Joissakin tapauksissa vanhempi saattaa myös toimia urheilijan valmentajan roolissa. Tällöin vanhemmat ovat huoltajan roolissa hyväksyneet itselleen vastuun sääntöjen noudattamisesta ja siitä, että huollettava noudattaa myös kyseisiä sääntöjä. Aina huoltajilla ei kuitenkaan ole tällaista sopimusliitännäistä roolia urheilutoiminnassa, joten huoltajista itsestään ei tule sopimussuhteen osapuolia. Vanhemmat eivät esimerkiksi hyväksy WADAn sääntöjä samalla tavalla kuin urheilijat, jotka hyväksyvät kyseiset säännöt yleensä lisenssin ostamisen tai kilpailuihin osallistumisen kautta. Näin ollen sääntöihin sitouttaminenkaan ei toimi toivotulla tavalla ja rangaistusten määrääminen saattaa hankaloitua.

Yleisimmin tukihenkilöille annetaan dopingrikkeistä rangaistuksiksi toimintakieltoja.¹⁷⁹ Huoltajien rankaiseminen toimintakiellolla on kuitenkin hieman kyseenalainen toimi. Jos huoltajalle asetetaan toimintakielto esimerkiksi osallisuudesta nuoren urheilijan dopingin käyttöön, kiellon aikana on mahdollista estää huoltajan aktiivinen osallistuminen urheilutoimintaan. Toimintakiellon ongelmana huoltajien osalta on kuitenkin se seikka, että huoltajalla on toimintakiellosta huolimatta mahdollisuus vaikuttaa nuoren urheilijan toimintaan ja mielipiteisiin kotioloissa. Huoltajia ei voida tietenkään kovin kevein perustein estää pitämästä yhteyttä huollettavaansa ja asumasta samassa asunnossa. Tällöin rangaistuksen vaikutus voi jäädä tarkoitettua vähäisemmäksi.

¹⁷⁹ World Anti-Doping Code 2021, artiklat 10.2–10.3. Antidopingsäännöstössä puhutaan tukihenkilöistä varsinaisesti termillä ”Athlete Support Personnel” hyvin vähän, mutta termi ”Person” esiintyy todella monessa artiklassa. Termin on säännösten sivulla 172 määritelty tarkoittavan luonnollista henkilöä, organisaatiota tai muuta yhteisöä, joten se käsittää myös tukihenkilöt osakseen. Tällaisten luonnollisten henkilöiden vastuu on kuitenkin rajattu suppeammaksi kuin tukihenkilöille osoitettu vastuu, kuten voidaan huomata, kun verrataan artiklaa 21.2 ja artiklaa 21.3.

Suomessa lastensuojelun asiantuntijat ovat todenneet, että alaikäisen dopingaineiden käyttö sekä dopingaineiden tarjoaminen alaikäiselle henkilölle on automaattisesti lastensuojeluasia. Alle 18-vuotiaan henkilön dopingaineiden käyttö, tapahtui se sitten urheilijan omasta tahdosta tai jonkun toisen henkilön toimesta, rikkoo lastensuojelulakia. Dopingaineiden käytön on todettu vaarantavan nuoren henkilön fyysistä ja henkistä terveyttä sekä kehitystä, minkä vuoksi asiaan on mahdollista puuttua lastensuojeluviranomaisten toimesta. Lastensuojeluviranomaisten puuttuminen nuoren ja huoltajien toimintaan voi myös toimia tehokkaana rangaistuksena osallisille. Jos kyseessä olisi tilanne, jossa huoltaja olisi mahdollistanut ja edesauttanut dopingin käyttöä, eikä käyttö loppuisi sen ilmi tultua, lastensuojeluviranomaisten olisi jopa mahdollista ottaa nuori urheilija huostaan tätä suojellakseen.¹⁸⁰ Huostaanotto on kuitenkin melko viimesijainen keino, vaikka sillä saataisiinkin lapsi huoltajan vaikutuksen alaisuudesta pois, eikä siihen kovinkaan monessa tapauksessa ryhdytä.

4.2 Valmentaja

Valmentajalla on katsottu olevan melko laaja itsemääräämisoikeus valmentamista koskevissa asioissa.¹⁸¹ Valmentaja on kuitenkin tehtäväänsä palkattu henkilö, joten hänet palkanneella henkilöllä tai taholla on viime kädessä oikeus päättää suurista valmennusta koskevista linjoista. Jos valmentaja siis toteuttaa hänet palkanneen tahon pyynnöstä tiettyjä tehtäviä ja antaa esimerkiksi nuorelle urheilijalle dopingainetta, valmentajan vastuusta tapauksessa voidaan olla montaa mieltä. Usein joukkuelajeissa valmentajat ovat työsuhteessa seuroihin, joissa toimivat. Suomen Ammattivalmentajien ja Suomen Valmentajien suosittelemassa työsopimusmallissa on mainittu, että työntekijä sitoutuu noudattamaan voimassa olevaa Suomen antidopingsäännöstöä ja toimimaan sen mukaan.¹⁸² Tällaista työsopimusmallia käytettäessä valmentaja on automaattisesti sitoutettu sääntöihin, jolloin myös vastuu on valmentajan.

Esimerkiksi Suomessa vahingonkorvauksellisissa asioissa viimesijaisin vastuu on yleensä työnantajalla, jonka voitaisiin joissain tapauksissa katsoa olevan valmentajan palkannut

¹⁸⁰ Anttila, 16.5.2001.

¹⁸¹ Rauste 2017, s. 128.

¹⁸² Suomen ammattivalmentajien työsopimusmalli.

henkilö.¹⁸³ Toisaalta taas useimmat valmentajat ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia ja varsinkaan huippu-urheilijoiden valmentajat eivät yleensä ole minkään seuran tai liiton palkkalistoilla. Samankaltaisissa tapauksissa urheiluyhteisön ulkopuolella yleensä työsuhteisiin soveltuva velvoiteoikeudellinen isännänvastuu ei toteudu. Voitaisiin siis katsoa, että valmentaja olisi itse vastuussa kaikista toimistaan. Näin ollen, jos todettaisiin, että valmentaja on tietoisesti antanut urheilijalle dopingainetta, voitaisiin valmentajalle langettaa ainakin osa vastuusta.

Voisi olettaa, että vaikka valmentaja ei olisi työsuhteessa seuraan, olisi tällä jonkinlainen vastuu huolehtia siitä, että valmennettava toimii urheilussa kaikkien sääntöjen mukaan. Valmentajan tehtävä ei tietenkään ole vahtia urheilijaa jokaisella hetkellä tämän valvellaoloaikana, mutta varsinkin urheilijoiden henkilökohtaisilla valmentajilla on usein läheinen suhde urheilijan kanssa, jolloin valmentaja tietää urheilijan elämästä ja toiminnasta paljon. Tällöin valmentajalla on jokseenkin paremmat mahdollisuudet myös seurata, että valmennettava urheilija noudattaa kaikkia olennaisia sääntöjä. Valmentajien roolista urheilijoiden elämässä on myös todettu, että valmentajat ovat joissakin tapauksissa jokseenkin isällisenä hahmona urheilijoille.¹⁸⁴ Urheilijat luottavat valmentajiinsa sekä näiden ammattitaitoon samankaltaisesti kuin he voisivat luottaa omiin huoltajiinsa. Alaikäisten urheilijoiden kohdalla valmentajien merkitys nuorten elämään voi olla vielä suurempi kuin täysi-ikäisten urheilijoiden. Urheilun oikeusturvalautakunta on ratkaisukäytännössään todennut, että varsinkin nuorten urheilijoiden valmentaja toimii valmennustehtäviensä ohella myös lasten ja nuorten kasvattajana.¹⁸⁵ Tämä on ihan järkeenkäypä toteamus siten, että valmentaja viettää joidenkin lajien tapauksessa lasten ja nuorten kanssa melko paljon aikaa. Esimerkiksi uinnissa ja telinevoimistelussa suhteellisen nuorillakin urheilijoilla voi olla harjoituksia vaikkapa kuusi kertaa viikossa, jolloin valmentajan kanssa sekä tämän vaikutuksen alaisena vietetty aika viikossa saattaa olla yllättävänkin suuri.

Yhdysvalloissa tunnustetaan valmentajien huolellisuusvelvoite, jonka mukaan valmentajien tehtävänä on kohtuullisissa määrin varmistaa, että urheilijoille ei aiheudu ennakoitavissa olevia riskejä. Valmentajien on esimerkiksi huolehdittava urheilijoiden turvallisuudesta ja

¹⁸³ Anttila ym. 2021, s. 1413.

¹⁸⁴ Champion 2000, s. 132.

¹⁸⁵ UOL 24/2015.

minimoitava loukkaantumisriskit. Huolellisuusvelvoite on korkeampi, jos kyseessä on kontaktilaji.¹⁸⁶ Tätä periaatetta hieman soveltamalla voitaisiin siis todeta, että valmentajalla voisi olla velvollisuus parhaan kykynsä mukaan varmistaa, että urheilija ei myöskään käytä terveydelleen haitallisia aineita tai menetelmiä urheilusuoritusta parantaakseen. Dopingaineiksi luettujen aineiden käyttämisestä johtuvien sivuvaikutusten ja muiden ongelmien voitaisiin nimittäin katsoa lukeutuvan ennakoitavissa oleviin riskeihin. Jos valmentaja jättää huomiotta urheilijalle mahdollisesti vaarallisen tilanteen, voidaan tämän katsoa rikkovan valmentajan huolellisuusvelvoitetta ja velvollisuutta valvoa kanssaan toimivia urheilijoita.

SUEK:in mukaan valmentajien vastuu moraalisen ja eettisestä toiminnasta korostuu varsinkin nuorten sekä kokemattomien urheilijoiden kohdalla.¹⁸⁷ Tätä voidaan perustella esimerkiksi juuri sillä näkemyksellä, että valmentajat ovat osittain jonkinlaisessa vastuussa nuorten urheilijoiden kasvatuksesta suorittaessaan omaa tehtäväänsä. Lisäksi jo sekin seikka, että nuoret urheilijat ovat kehitystasonsa vuoksi alttiimpia ympäristön vaikutteille kuin täysi-ikäiset henkilöt, vaikuttaa siihen, kuinka suuri moraalinen vastuu valmentajilla on. Moraalisen ja eettisen vastuun voidaan katsoa koskevan niin valmentajan omaa toimintaa kuin nuorten toiminnan säännönmukaisuudesta huolehtimista. Valmentaja toimii nuorille urheilijanaluille vahvana esimerkkinä siitä, kuinka urheiluyhteisössä toimitaan ja nuoret voivat helposti omaksua valmentajalta erilaisia toimintamalleja. Tämän vuoksi SUEK onkin korostanut valmentajien vastuuta siitä, että he toimivat samalla tavalla säännönmukaisesti kuin ohjeistavat valmennettaviaankin toimimaan.¹⁸⁸

Urheilija ei voi kuitenkaan aivan täysin sokeasti luottaa siihen, millaisia neuvoja ja ohjeita valmentaja urheilijalle antaa. Jos jokin jää urheilijalle epäselväksi, ei hän voi tehdä omia tulkintojaan valmentajan neuvojen pohjalta, vaan hänen on tarkistettava asioiden oikea laita.¹⁸⁹ Jos urheilija tekee johtopäätöksiä valmentajan ohjeiden pohjalta, ei valmentajalle voi tällaisessa tapauksessa langeta ainakaan koko vastuu tapahtuneesta, vaan urheilijan on myöskin

¹⁸⁶ Champion 2000. S. 122.

¹⁸⁷ SUEK: Valmentajat ottavat vastuuta urheilun eettisistä asioista.

¹⁸⁸ SUEK: Valmentajat ottavat vastuuta urheilun eettisistä asioista.

¹⁸⁹ Champion 2000, s. 129.

kannettava vastuunsa. Urheilija ei voi siis syyttää väärästä toiminnasta valmentajaa, joka on antanut sellaisia ohjeita, että urheilija ei ole ymmärtänyt niitä kunnolla. Alaikäisillä urheilijoilla on myös tiettyyn rajaan asti vastuu selvittää epäselväksi jääneet asiat. Jos on kyseessä asia, joka nuoren urheilijan tulisi kehitystasoonsa nähden ymmärtää, tulee hänen silloin pyrkiä selvittämään epäselvyydet valmentajan kanssa.

4.2.1 Valmentajan rankaiseminen

Mahdollisuus rangaista valmentajaa syntyy antidopingsäännösten perusteella ainakin sellaisissa tapauksissa, joissa valmentaja on saanut tietoonsa, että urheilija on käyttänyt jotakin kiellettyä ainetta tai metodia suoritustaan parantaakseen, eikä valmentaja ilmoita tällaisesta tapauksesta. Lisäksi muut luvussa 4.1.1 mainitut rikkeet muodostavat rangaistusperusteen myös valmentajien osalta.

Tukihenkilöiden osalta valmentajien rankaiseminen on suoraviivaisempaa kuin vanhempien, sillä valmentajat sitoutuvat oman asemansa vuoksi noudattamaan WADAn sääntöjä esimerkiksi kuulumalla urheiluseuran tai liiton jäseneksi, tai toimimalla virallisena valmentajana arvokilpailuissa. Suomen Valmentajat on myös sitoutunut noudattamaan antidopingsäännöstöä ja yhdistys edistää osaltaan antidopingtyötä esimerkiksi koulutusten avulla. Näin ollen kaikki yhdistyksen jäsenenä olevat valmentajat on sitoutettu antidopingsäännöstöön ja heidän rankaisemisensa helpottuu juridisesta näkökulmasta.¹⁹⁰

Nykyaikana yhä useampi ammattimaisesti toimivista valmentajista on käynyt jonkinlaisen koulutuksen, tai ainakin toivottavasti valmennukseen liittyviä kursseja, jotka valmistavat toimimaan valmentajan ammatissa. Yleensä, kun käsitellään henkilöiden vastuuta toimistaan, otetaan huomioon heidän tietämyksensä taso ja mahdolliset seikat, jotka voivat nostaa heidän huolellisuusvelvoitettaan. Vaikkapa lääkäreihin kohdistuu yleisesti suurempi huolellisuusvelvoite johtuen heidän korkeammasta osaamisestaan lääketieteen alalla kuin täysin maallikoilla.¹⁹¹ Samaten voitaisiin olettaa, että valmentajille voitaisiin langettaa hieman

¹⁹⁰ SUEK: Valmentajat ottavat vastuuta urheilun eettisistä asioista.

¹⁹¹ Viljanen ym. 2004.

suurempi vastuu heidän koulutukseensa perustuen – varsinkin alaikäisten tapauksessa, – kun on kyse urheilijoiden terveydestä dopingrikkeiden yhteydessä.¹⁹²

Vaikka valmentajia välillä tuomitaan dopingrikkeistä, usein on hyvin vaikeaa esittää juridisesti pätevää näyttöä siitä, että valmentaja olisi tarjonnut valmennettavalleen dopingaineita.¹⁹³ Kuitenkin, kun kyseessä on nuorten urheilijoiden terveys ja tulevaisuus, tulisi valmentajien osuus dopingiin pyrkiä selvittämään mahdollisimman hyvin ja rangaista valmentajia asianmukaisesti heidän toiminnastaan. Seuraavassa luvussa käsitellään parannusehdotusta valmentajien rankaisemiseen, joka olisi toimiessaan varteenotettava muutos nuorten urheilijoiden suojelemisen kannalta.

4.3 Lääkäri

Lääkäriliiton ohjeiden mukaan lääkäri on vastuussa urheilijan terveydestä ja lääketieteellisestä hoidosta.¹⁹⁴ Kun lääkäri määrää urheilijalle lääkkeitä, ei hän kuitenkaan pääsääntöisesti ole vastuussa siitä, jos määrätty lääke sattuu olemaan jokin kiellettyjen dopingaineiden listalla oleva aine. Urheilijan tulee aina varmistaa, että häntä hoitava lääkintähenkilökunta on tietoinen siitä, että hänen tulee välttää kiellettyjä aineita ja metodeja urheilijastatuksen vuoksi.¹⁹⁵ Kuten jo aiemmin on todettu, viime kädessä vastuu lääkkeiden ja muiden aineiden turvallisuuden ja säännönmukaisuuden varmistamisesta on urheilijalla itsellään. Näin ollen lääkäreille ei normaaleissa olosuhteissa voida kovin kevein perustein langettaa vastuuta dopingaineiden määräämisestä urheilijalle, jos kyseessä on ollut erehdys.

Joissakin tapauksissa lääkäri voi joutua jonkinlaiseen vastuuseen dopingaineiden määräämisestä. Tällainen tapaus voisi esimerkiksi olla kyseessä, jos urheilija kertoo lääkärille haluavansa käyttää tiettyä lääkeainetta juuri sen suoritusta parantavien tai muiden dopingaineille tyypillisten ominaisuuksien vuoksi. Tällöin voisi olla mahdollista, että lääkäriellä olisi jonkinlainen velvollisuus raportoida urheilijan dopingin käytöstä asianmukaiselle taholle.

¹⁹² Champion 2000, s. 125.

¹⁹³ Pusa, 7.4.2022.

¹⁹⁴ Suomen Lääkäriliiton ohjeet urheilulääkäreille.

¹⁹⁵ An Athletes Guide to the Significant Changes in the 2021 Code, s. 11.

Jos lääkäri ei tällaista raportointia tekisi, voitaisiin hänelle langettaa rangaistus dopingrikkeestä. Rangaistus voidaan määrätä lääkärille WADC:n perusteella samalla tavalla kuin valmentajalle tapauksissa, joissa tämä ei ole ilmoittanut tietoonsa tulleesta dopingrikkeestä.

Yhtenä esimerkkinä lääkärin vastuusta dopingtapauksissa toimii alaikäisen urheilijan Andreea Raducanin tapaus, jossa lääkäri todettiin syylliseksi, mutta urheilija menetti silti olympiamitalinsa, ollen epäsuorasti vastuussa dopingrikkeestä.¹⁹⁶ Raducan kilpaili Sydneyn olympialaisissa vuoden 2000 syyskuussa, ollessaan vielä 16-vuotias. Kilpailua edeltävänä päivänä sekä itse kilpailupäivänä Raducan tunsi olonsa flunssaiseksi ja sai joukkueen lääkäriltä lääkettä oireisiinsa. Raducan voitti kilpailun ja hänet otettiin olympialaisten antidopingkäytäntöjen mukaisesti dopingtestiin, jonka tuloksista selvisi, että urheilijan näytteessä oli kiellettyä ainetta yli sallittujen pitoisuuksien. Tapauksen tutkinnassa todettiin, että vaikka joukkueen lääkäri oli antanut Raducanille kiellettyjen aineiden listalle lukeutuvaa lääkeainetta, Raducanin olisi itse tullut tarkistaa, että hän voi todella ottaa kyseistä lääkeainetta ilman seuraamuksia, minkä vuoksi hänelle määrättiin rangaistus.

Urheilijat ovat vastuussa lääkintähenkilökuntansa valinnasta ja siitä, että ilmoittavat ettei heille saa antaa kiellettyjä aineita.¹⁹⁷ Aina urheilijoilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta vaikuttaa lääkintähenkilökuntaansa, sillä esimerkiksi joukkueen lääkintähenkilökunnan valinnassa urheilijoilla ei yleensä ole sananvaltaa. Vaikka tällainen joukkueen lääkäri määräisi urheilijalle käytettäväksi jotakin lääkeainetta, on urheilijan vastuulla päättää noudattaako hän lääkärin määräystä. Kun vastuu lääkintähenkilön valinnasta jätetään urheilijoille, annetaan heille mahdollisuus kieltäytyä noudattamasta lääkärin ohjeita, ja samalla vähennetään lääkäreille ja muulle lääkintähenkilökunnalle jäävää vastuuta urheilijoiden puhtaudesta.

¹⁹⁶ Arbitration CAS ad hoc Division (O.G. Sydney) 00/011 Andreea Raducan / International Olympic Committee (IOC)

¹⁹⁷ Suomen antidopingsäännöstö 2021, artikla 10.5, alaviite 49.

5 Mahdolliset muutokset antidopingsäännöstöön

5.1 Valmentajan toimintakielto

Yksi mahdollinen muutosehdotus, jonka perusteella antidopingsäännöstöä voitaisiin tulevaisuudessa muokata, syntyi Pekingin taviolympialaisten 2022 ja Valievan dopingtapauksen jälkimainingeissa. Kyseessä on Lauri Tarastin ehdotus toimintakiellosta valmentajalle, jos hänen valmentamansa alaikäinen urheilija jää kiinni dopingista. Muutosehdotuksen ideana on, että alaikäisen urheilijan henkilökohtaiselle valmentajalle annettaisiin yhtä pitkä toimintakielto kuin urheilijallekin. Toimintakielto estäisi valmentajaa osallistumasta kansainvälisiin kilpailuihin, mutta valmennustoiminta voisi jatkua ennallaan.¹⁹⁸ Tarastin ehdotuksen mukaan lievempi vaihtoehto toimintakiellolle voisi olla valmentajan valmennustoiminnan kieltäminen kansainvälisissä arvokilpailuissa. Kyseessä olisi seuraamus, jonka määräämiseen ei tarvittaisi oikeudellista käsittelyä. Seuraamus olisi automaattinen, kun valmennettava alaikäinen urheilija saisi dopingtuomion.¹⁹⁹ Muutosehdotus on näillä näkymin etenemässä tulevina vuosina WADAn käsittelyyn. Ehdotuksen vastaanotosta voidaan hyvin päätellä, että valmentajien rankaiseminen alaikäisten urheilijoiden kohdalla tapahtuvista dopingrikkomuksista ei ole tasolla, johon WADA olisi tyytyväinen, sillä itse WADAn pääjohtaja Olivier Niggli ilmaisi todella nopeasti kiinnostuksensa muutosehdotusta kohtaan.²⁰⁰

Ehdotetun muutoksen tekeminen WADC:iin olisi askel oikeaan suuntaan, kun kehitetään WADAn normistoa paremmaksi niin alaikäisiä urheilijoita kuin kaikkia urheilijoita ajatellen. Valmentajille voidaan määrätä toimintakieltoja, jos heidän osallisuutensa dopingrikkeeseen pystytään todistamaan. Aina näin ei kuitenkaan ole, ja vain urheilijaa rankaistaan. Ei ole kovin moraalisesti oikein, että jos valmentajalla on ollut osuutta urheilijan dopingin käyttöön, vain urheilija saa rangaistuksen rikkeestä eikä valmentajalle tule asiasta mitään seuraamuksia. Pahimmassa tapauksessa urheilijalla ei ole ollut mitään vastuuta dopingin käytöstä, vaan kaikki on ollut valmentajan vastuulla.

¹⁹⁸ Tarasti 2022, s. 173–174. Pusa, 7.4.2022.

¹⁹⁹ Tarasti 2022, s. 174.

²⁰⁰ Tarasti 2022, s. 176. Pusa, 7.4.2022.

Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua se seikka, että dopingista kärähtäneen urheilijan valmentaja voi jatkaa valmennusta toimintakiellon aikana. Ehdotuksen ajatuksena on, että toimintakielto toimii varsinaisen rangaistuksen sijaan eräänlaisena moraalisenä opetuksena, mikä on varmasti erinomainen idea, jos valmentajalla ei ole ollut mitään tekemistä dopingin käytön kanssa, vaan urheilija on valmentajan tietämättä käyttänyt kiellettyjä aineita. Vaikka syyttömän rankaiseminen kuulostaa lainoppineiden korvaan väärältä, voi asiassa olla myös hyvät puolensa. Valmentajan saama rangaistus voisi saada valmentajan sekä koko urheiluorganisaation miettimään, kuinka nuoria urheilijoita voidaan paremmin tukea matkalla huipulle sekä kuinka urheilijoita voidaan paremmin kouluttaa dopingaineiden sekä -metodien käyttämisen vaaroista. Lisäksi ehdotuksessa heijastuu myös esimerkiksi SUEK:n ajatus siitä, että valmentajilla on suuri vastuu toimintansa moraalisuudesta ja eettisyydestä ja samalla myös urheilijan toiminnasta.²⁰¹

Toimintakiellon ja lievemmän seuraamuksen osalta kummassakin tapauksessa valmennustoiminnan on periaatteessa mahdollista jatkua. Voidaan kuitenkin miettiä, onko oikein, että tapauksissa, joissa valmentaja esimerkiksi antaa urheilijalle kiellettyä ainetta ja on näin ollen vastuussa urheilijan dopingin käytöstä, valmentaja saa jatkaa valmennusta ja mahdollisesti myös tällaista kiellettyä toimintaa, vaikka kilpailutoiminta lakkaisikin valmentajan osalta hetkeksi. Luultavaa on, että moraalinen opetus ei tässä vaiheessa toimisi aivan halutulla tavalla.

Kyseistä ehdotusta voisi muokata niin, että jos tapauksen tutkinnassa selviää, että valmentaja ei ole edesauttanut dopingin käyttöä tietoisesti, hänelle määrättäisiin korkeintaan yhtä pitkä toimintakielto kuin valmennettavalle urheilijalle, ja valmennustoiminta saisi jatkua toimintakiellon aikana. Jos taas selviäisi, että valmentajalla on ollut jokin proaktiivinen rooli urheilijan dopingin käytössä, valmentajalle määrättäisiin toimintakielto niin kilpailujen kuin valmennuksenkin osalta. Samaten valmentajalle voitaisiin määrätä elinikäinen valmennuskielto, jos hän on ollut osallisena useamman urheilijan, varsinkin suojattujen henkilöiden ja alaikäisten urheilijoiden dopingrikkomuksissa. Määrätäänhän urheilijoillekin

²⁰¹ SUEK: Valmentajat ottavat vastuuta urheilun eettisistä asioista.

elinikäisiä toimintakieltoja tarpeeksi vakavista dopingrikkomuksista,²⁰² ja kummassakin tapauksessa on kyse henkilön ammatinharjoittamisen kieltämisestä. Ainoana erona tapauksissa on se, että yleensä ammattuurheilijoiden ura on muutenkin lyhyempi kuin valmentajien, joten vaikutus ei välttämättä olisi aivan yhtäläinen.

Tämäkään esittämäni lisäys edellä mainittuun ehdotukseen ei tietenkään ole aivan aukoton tai välttämättä edes kovinkaan järkevästi toteutettavissa. On nimittäin valitettava tosiasia, että dopingrikkomusten tutkinta on suuren osan ajasta melko vaivalloista ja ikinä ei välttämättä voida täysin aukottomasti todistaa kuinka dopingaineita on päätynyt urheilijan kehoon. Näin ollen rangaistusten erottaminen sen mukaan millainen valmentajan rooli on dopingrikkomuksessa ollut voi olla jokseenkin kyseenalaista. Kynnyksen valmentajan koko toiminnan harjoittamisen kieltämiseen tulisi ainakin siis olla suhteellisen korkea, jotta turhilta vääriltä tuomioilta vältyttäisiin. Jos valmentaja toimii usean urheilijan kanssa, loppuisi hänen koko valmennustoimintansa yhden urheilijan dopingtuomion perusteella. Urheilijoita on nimittäin Suomen antidopingsäännöstössä kielletty toimimasta toimintakiellossa olevien valmentajien kanssa millään tasolla.²⁰³ Tämä säännös juontaa juurensa maailman antidopingsäännöstöihin, jonka mukaisesti WADA ylläpitää listaa urheilijoiden tukihenkilöistä, jotka ovat toimintakiellossa eivätkä saa työskennellä urheilijoiden kanssa.²⁰⁴

5.2 Väliaikaisten kilpailukieltojen määrääminen

WADAn antidopingsäännöstössä ei erikseen mainita alaikäisiä urheilijoita, kun käsitellään väliaikaisen toimintakiellon määräämistä dopingrikkomuksesta.²⁰⁵ Näin ollen alaikäisiä dopingrikkomuksen tehneitä urheilijoita tulisi kyseisen säännöksen kohdalla käsitellä aivan samalla tavalla kuin täysi-ikäisiäkin urheilijoita. Heille tulisi siis määrätä väliaikainen kilpailukielto tapauksen käsittelyn ajaksi.

²⁰² World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.9.1.2, s. 80.

²⁰³ Suomen antidopingsäännöstö 2021, artikla 2.10, s. 13.

²⁰⁴ Prohibited Association List. World Anti-Doping Code 2021, artikla 2.10, s. 24.

²⁰⁵ World Anti-Doping Code 2021, artikla 7.4, s. 56. Mavromati, 8.3.2022. CAS OG 22/08 IOC v. RUSADA / CAS OG 22/09 WADA v. RUSADA & Kamila Valieva / CAS OG 22/10 ISU v. RUSADA, Kamila Valieva & ROC, kohta 193.

Kyseistä antidopingsäännösten sääntöä käytiin läpi myös Valievan tapausta käsitellessä ja tällöin WADA totesi oman säännöstönsä mukaisesti, että suojeltuja urheilijoita ei tulisi kohdella väliaikaisten kilpailukieltojen tapauksissa eri tavalla kuin täysi-ikäisiä urheilijoita.²⁰⁶ CAS päätyi kuitenkin erilaiseen ratkaisuun ja jätti väliaikaisen kilpailukiellon määräämättä,²⁰⁷ perustellen ratkaisua sillä, että kun suojeltujen urheilijoiden kohdalla asiassa ei ole selkeää sääntöä, ei väliaikaista kilpailukieltoa voida määrätä, sillä mahdollinen rangaistus olisi luultavasti lyhyempi kuin väliaikainen kilpailukielto.²⁰⁸ Mielenkiintoisen tapauksesta tekee juuri tämä ristiriita WADAn ja CAS:n tulkintojen välillä. CAS nimittäin päätyi päinvastaiseen ratkaisuun kuin WADA, joka on koonnut antidopingsäännösten, jota tapauksessa tulkittiin, ja ohitti säännösten tekijän mielipiteen täysin.

CAS:n tulkinnalla voi olla tulevaisuudessa merkitystä, kun mietitään, kuinka kyseistä antidopingsäännösten kohtaa tulkitaan. Olemassa oleva oikeuskäytäntö ohjaa aina seuraavia tulkintoja, ja tässäkin tapauksessa on mahdollista, että tulevissa samankaltaisissa tapauksissa lähdetään mukailemaan aikaisempaa ratkaisua. Voisi myös olla mahdollista, että CAS:n tulkintatavasta johtuen antidopingsäännösten tehtäisiin muutos, ja alaikäisille urheilijoille ei enää määrättäisi väliaikaisia kilpailukieltoja. Tällainen muutos tuskin tapahtuu lähiaikoina, sillä WADA ei ainakaan Valievan tapauksessa olisi halunnut laajentaa suojeltujen henkilöiden vapauksia väliaikaisten kilpailukieltojen osalta. Muutos vaatisi varmasti vakiintuneempaa oikeuskäytäntöä useiden samankaltaisten tapausten osalta.

Väliaikaisten kilpailukieltojen määrääminen opettaisi myös nuorille urheilijoille vastuuta omista toimistaan. Jos nuorille ei aiheudu mitään seuraamuksia epäeettisestä toiminnasta, vaikka toiminta olisikin tahatonta, eivät nuoret opi esimerkiksi varmistamaan mitä lääkkeitä ja aineita he voivat ohjeiden mukaan käyttää.

²⁰⁶ WADA statement on CAS award confirming the lifting of the provisional suspension of a ROC figure skater. Keating – Pretot, 18.2.2022.

²⁰⁷ CAS OG 22/08 IOC v. RUSADA / CAS OG 22/09 WADA v. RUSADA & Kamila Valieva / CAS OG 22/10 ISU v. RUSADA, Kamila Valieva & ROC.

²⁰⁸ CAS OG 22/08 IOC v. RUSADA / CAS OG 22/09 WADA v. RUSADA & Kamila Valieva / CAS OG 22/10 ISU v. RUSADA, Kamila Valieva & ROC, kohdat 202 ja 218.

Kilpailukieltojen määräämättömyys vaikuttaa myös muihin kuin pelkästään urheilijaan, joka on osallisena dopingrikkomustutkinnassa. Jos kilpailukieltoa ei määrätä tutkinnan ajaksi, saa rikkomuksesta epäilty urheilija osallistua kilpailuihin. Tällöin on mahdollista, että urheilijan kilpailusuoritus vaikuttaa myös muiden urheilijoiden oikeuksiin. Mietitään esimerkiksi tilannetta, jossa epäilty urheilija on osallistunut kilpailuun ja voittanut koko kilpailun. Myöhemmin tutkinnan päätyttyä selviää, että urheilija oli syyllistynyt dopingrikkomukseen ja hänelle määrätään rangaistuksena toimintakielto. Dopingrangaistukset alkavat toimintakieltojen osalta hetkestä, jolloin lopullinen päätös toimintakiellosta on tehty, tai jos kuulemista ei ole ollut, hetkestä, jolloin toimintakielto hyväksytään tai muutoin määrätään.²⁰⁹ Jos urheilija on ollut dopingaineen vaikutuksen alainen kilpaillessaan, määrätään rangaistus yleensä alkamaan kilpailupäivästä. Näin ollen urheilija menettää voiton kilpailusta, johon osallistui tutkinnan aikana, ja palkinnoilta ensiksi ulos jäänyt nousee kolmanneksi. On mahdollista, että urheilija, joka nousee palkinnoille jälkikäteen, on voinut menettää esimerkiksi apurahoja, sponsoritukea tai mahdollisuuden osallistua kovatasoisiin kilpailuihin sen seurauksena, että dopingista kärähtänyt urheilija on osallistunut kilpailuun tapauksen tutkinnan aikana. Pahimmassa tapauksessa jopa puhtaiden urheilijoiden toimeentulo on vaarassa, jos väliaikaisia kilpailukieltoja ei määrätä alaikäisille urheilijoille.

Samankaltaisesta tapauksesta on myös olemassa hyvin tuore esimerkki Valievan dopingtapauksen tutkinnan yhteydessä. Kuten todettu, Valievälle ei määrätty väliaikaista kilpailukieltoa, kun RUSADA totesi urheilijan näytteen olevan positiivinen ja hän osallistui luistelun joukkuekilpailuun osana Venäjän joukkuetta.²¹⁰ Venäjä voitti kyseisen kilpailun ja Yhdysvaltojen joukkue tuli toiseksi. Kun Valievan dopingkäry tuli ilmi, päätettiin joukkuekilpailun palkinnot olla jakamatta, kunnes saataisiin selvyys, onko dopingrike todellakin tapahtunut. Tapahtuneesta on kulunut lähes kaksi vuotta, eikä kilpailun palkintoseremoniaa ole vieläkään järjestetty tai tuloksia vahvistettu. Tietoa siitä, kuinka kauan prosessissa vielä kestää, ei ole annettu.²¹¹ Tällainen vuosia kestävä viivytyks olympialaisten

²⁰⁹ World Anti-Doping Code 2021, artikla 10.13, s. 84.

²¹⁰ Venäjän joukkue kilpaili vuoden 2022 talviolympialaisissa neutraaleina urheilijoina.

²¹¹ Carpenter, 28.9.2023. Valievan tapauksen lopullinen ratkaisu annetaan suunnitelmien mukaan julkisuuteen tammikuussa 2024, mutta palkintoseremonian järjestämiseen voi kulua enemmän aikaa.

tulosten julkistamisessa rasittaa jo muitakin urheilijoita kuin vain tutkinnassa mukana olevaa urheilijaa, ja voi aiheuttaa epävarmuutta urheilijoiden urakehitykseen ja toimeentuloon.

Toisaalta taas tilanne voi olla myös päinvastoin, ja alaikäinen urheilija voi jäädä paitsi apurahoista ja sponsorituesta sekä paremmista kilpailumahdollisuuksista, jos hän ei pääse osallistumaan tutkinnan aikaiseen tärkeään kilpailuun ja myöhemmin tutkinnassa selviää, ettei dopingrikettä ollut tapahtunut. Näin voi tapahtua varsinkin tapauksissa, joissa suojeltu urheilija saisi vain huomautuksen, jolloin väliaikainen kilpailukiello olisi suhteettomasti pidempi kuin itse rangaistus. Jos urheilija on antanut positiivisen dopingnäytteen ja tutkinta aloitetaan, on kuitenkin todennäköisempää, että urheilija on syyllinen dopingrikkeeseen kuin että hän olisi täysin syytön ja oikeutettu osallistumaan kilpailuun. Väliaikaiset kilpailukiellot ovat tutkinnan aikana tärkeitä juuri kanssakilpailijoiden oikeuksien sekä tutkintarauhan vuoksi, ja kilpailukielloja tulisi määrätä myös suojatussa asemassa oleville urheilijoille.

Pohdittaessa ja säänneltäessä suojattujen henkilöiden asemassa olevien alaikäisten urheilijoiden vastuuta dopingrikkomuksista ei siis voida ottaa huomioon pelkästään alaikäisten urheilijoiden etua, vaan heidän etuaan on punnittava myös muiden urheilijoiden oikeuksia vastaan, jotta ei aiheuteta kohtuuttomia tilanteita. On reilun pelin periaatteen mukaista, että kaikkien urheilevien ryhmien etu otetaan huomioon sääntöjä tehdessä sekä niitä toteutettaessa, eikä ketään suosita perusteettomasti.

5.3 ”Muut samankaltaiset aineet”

Kiellettyjen dopingaineiden listassa on mainintoja ”muista samankaltaisista aineista” (related compounds).²¹² Muilla samankaltaisilla aineilla tarkoitetaan dopingaineita, jotka eivät vielä ole osa kiellettyjen aineiden listaa, mutta joilla voi olla samankaltaisia suoritusta parantavia biologisia vaikutuksia tai samankaltainen kemiallinen rakenne kuin kiellettyillä aineilla.²¹³ WADA on luultavimmin halunnut kyseisellä maininnalla varmistaa, että kiellettyjen aineiden lista pysyy avoinna, jotta aineiden lisääminen listalle on helppoa ja urheilijoita voidaan myös

²¹² Buti – Fridman 2001, s. 123.

²¹³ WADC International Standard Prohibited List 2023, katso esimerkiksi s. 15

mahdollisesti rangaista sellaisen aineen käytöstä, joka ei syystä tai toisesta ole listalla, mutta joka on vaikutuksiltaan sellainen, että sen tulisi olla.

Voidaanko siis olettaa, että alaikäiset urheilijat osaavat kertoa mitkä ovat samankaltaisia aineita listassa eriteltyjen aineiden kanssa, ja välttää näitä? Vaatimus on jokseenkin kohtuuton, sillä edes kaikki täysi-ikäiset urheilijat eivät tiedä mitä tällaiset samankaltaiset aineet ovat. Tällaisten aineiden tunnistaminen vaatii joissakin tapauksissa erittäin edistynyttä tietämystä esimerkiksi lääketieteestä ja kemiasta, jota useimmilla asiaan perehtymättömillä maallikoilla ei ole. Nuorilta urheilijoilta, joilla on mahdollisesti paljon vähemmän koulutusta ja ainakin elämäkokemusta allaan kuin täysi-ikäisillä, ei voida olettaa samanlaista tuntemusta erilaisista lääkeaineista, -valmisteista ja niiden toiminnasta sekä vaikutuksista urheilusuoritukseen. Nuorilla on tietenkin valmentajia ja muita tukihenkilöitä rinnallaan, mutta jos vastuu dopingaineiden välttämisestä on kuitenkin sääntöjen mukaan viime kädessä urheilijalla itsellään, ei voida olettaa, että kaikki vastuu uusien lääkeaineiden ja niiden vaikutusten selvittämisestä lankeaa urheilijoiden tukihenkilöille.

Muiden samankaltaisten aineiden kohdalla voitaisiin joko tehdä poikkeus alaikäisten osalta tai lisätä alaikäisten urheilijoiden tukihenkilöiden vastuuta kohdan noudattamisessa. Jos tukihenkilöiden vastuuta haluttaisiin lisätä, tulisi tästä mainita selkeästi antidopingsäännöstössä, sillä muuten jää helposti epäselvyyksiä siitä tiesivätkö tukihenkilöt heillä olevasta vastuusta. Jos muiden samankaltaisten aineiden kohdalla tehtäisiin poikkeus alaikäisten osalta eikä nuorilla urheilijoilla olisi vastuuta siitä, jos heidän näytteestään löytyisi jotakin kyseisen listan alle kuuluvaa ainetta, saattaisi tämä luoda epätoivottavia mahdollisuuksia alaikäisten hyväksikäyttötilanteisiin. Jo nyt on nähtävissä, että alaikäisiä urheilijoita hyödynnetään erityisesti estetiikkaa vaativissa lajeissa esimerkiksi heidän pienemmän kokonsa tai notkeutensa vuoksi.²¹⁴ Jos alaikäisten urheilijoiden olisi helppo selvittää rangaistuksetta positiivisista dopingnäytteistä, mahdollistaisi tämä helpommin dopingaineiden käytön ja paremmat voittomahdollisuudet. Dopingin historia huomioon ottaen²¹⁵ ei ole

²¹⁴ Campos – Parry – Martínková 2022, s. 58–59.

²¹⁵ Henning – Dimeo 2022, s. 94–97. Dopingin historiassa on nähtävissä, että kiellettyjä aineita ja metodeja on käytetty urheilussa erittäin paljon, kun niiden testaaminen ei ole ollut vielä tarpeeksi luotettavalla tasolla tai testejä ei ole vielä edes kehitetty. Urheilijoiden voiantahto ja porsaanreiät sääntelyssä olivat yksi niistä syistä, joiden vuoksi ”dopingepidemia” syntyminen oli mahdollista.

epäilystäkään siitä, etteikö joku urheilijan tukihenkilö tai jopa nuori urheilija itse keksisi hyödyntää tällaista porsaanreikää säännöissä edistääkseen uraansa.

5.4 Pakollinen antidopingkoulutus

Muutos, joka ei itsessään koske antidopingsäännöstön sisältöä, mutta antidopingtoimintaa kylläkin, on urheilijoiden antidopingkoulutuksen lisäys. Antidopingkoulutuksen saatavuus vaihtelee valtavasti eri lajien ja myös eri valtioiden välillä riippuen lajiliittojen ja muiden urheilutoimijoiden toiminnasta, vaikkakin WADA on toiminnallaan edesauttanut antidopingkoulutuksen saavutettavuuden parantumista.

Esimerkiksi Suomessa on joissakin lajiliitoissa vasta viime vuosina alettu panostaa enemmän urheilijoiden koulutukseen vaikkapa ravinnon ja levon sekä antidopingasioiden osalta. Osalla lajiliitoista antidopingkoulutus on ainakin sääntöjen ja liittojen sivujen perusteella hyvällä tasolla.²¹⁶ Joillakin alueleireillä, yläkoululaisten lajikohtaisilla leirityksillä sekä maajoukkueille järjestetään paremmin luentoja ja koulutusta, mutta jos maajoukkueiden ulkopuolisten urheilijoiden urheiluseurat eivät järjestä antidopingluentoja, urheilijalla ei välttämättä ole mahdollisuutta osallistua koulutukseen. Osasyynä tähän on WADAn linjaus siitä, että kansainvälisen tason urheilijat ovat kansallisten antidopingorganisaatioiden prioriteetti ja koulutusta tulee tarjota erityisesti tälle kohderyhmälle.²¹⁷ Joidenkin lajien osalta antidopingluennot, joita urheilijoille järjestetään WADAn toimesta Suomessa, ovat lähes aina sisällöltään samoja. Urheilijat eivät luennoista huolimatta tiedä välttämättä tarpeeksi hyvin, kuinka esimerkiksi dopingtestien tekeminen toimii. Lisäksi luennoilla mainitaan vain pintapuolisesti dopingaineiden haittavaikutuksia ja aikaisempia esimerkkejä dopingtapauksista.²¹⁸ Viime aikoina pidetyn luennon perusteella nuorille urheilijoille ei

²¹⁶ Suomen Jääpalloliiton doping-info. Esimerkiksi Suomen Jääpalloliiton sivuilta löytyvän antidopingohjelman perusteella liitossa otetaan antidopingtoiminta vakavasti ja varsinkin koulutustarjonnassa on huomioitu erilaiset tahot urheilijoista seuroihin ja valmentajiin mahdollisimman perusteellisesti.

²¹⁷ World Anti-Doping Code 2021, s. 113.

²¹⁸ Tessa Salmian haastattelu.

esimerkiksi mainittu Kamila Valievan tapausta lainkaan, vaikka kyseessä olisi erinomainen ja ajankohtainen esimerkki nuorten oman ikäisen henkilön tapauksesta.²¹⁹

Vaikka antidopingsäännöstö velvoittaa kaikki antidopingorganisaatiot järjestämään koulutusohjelmia, osa vastuusta dopingasioiden suhteen on WADAn toimesta jätetty urheilijoille ja heidän tukihenkilöilleen.²²⁰ WADAn sivuilta on tietenkin mahdollista lukea antidopingsäännöstö ja saatavilla on myös esimerkiksi tutkimustietoa dopingaineiden vaikutuksista, ja dopingtesteistä. Lisäksi WADA on muutamia vuosia sitten perustanut The Anti-Doping Education and Learning -verkkoalustan (ADEL), josta löytyy verkkokursseja, webinaareja ja ohjeistusta antidopingasioihin liittyen.²²¹ Verkkosivusto on suunnattu ensi sijassa urheilijoille sekä heidän tukihenkilöilleen.²²² Jos tällaisia koulutusmahdollisuuksia ei kuitenkaan markkinoida, eivät urheilijat välttämättä edes tiedä niiden olemassaolosta. Vaikka urheilijat olisivatkin tietoisia esimerkiksi ADEL-verkkoalustasta, sen käytön vapaaehtoisuus voi karsia suuren osan urheilijoista pois.

Nuoria urheilijoita on tärkeää kouluttaa dopingiin liittyvistä teemoista, sillä nuoruudessa omaksutut tiedot, arvot ja toimintatavat kantavat pitkälle tulevaisuuteen. Kaikkea vastuuta nuorten antidopingkoulutuksesta ei kuitenkaan voida jättää urheilijan huoltajille tai valmentajille, vaikka heillä asemansa perusteella suuri vastuu asiasta olisikin. Kaikilla vanhemmilla ei välttämättä ole riittävää tietotaitoa, jotta tällaista koulutusta olisi mahdollista antaa nuorelle. Lisäksi suurella osalla nuorista urheilijoista ei välttämättä ole virallista valmentajaa ennen kuin he alkavat oikeasti pärjätä omassa lajissaan esimerkiksi aikuisten eliittisarjoissa. Joukkuelajeissa valmentajia usein on edes jollakin tavalla urheilijan käytettävissä, mutta edellä mainittu tilanne on erittäin mahdollinen monissa yksilölajeissa, sillä henkilökohtaisen valmentajan palkkaaminen on suhteellisen kallista.

²¹⁹ Kaisla Salmian haastattelu. SUEK oli marraskuussa 2023 pitämässä luentoa suunnistuksen yläkoululeirityksellä Kisakalliolla 13-16 -vuotiaille SM-tason suunnistajille.

²²⁰ Anti-Doping Education.

²²¹ ADEL-verkkoalustalta löytyy joitakin urheilijoille suunnattuja kursseja noin kahdellakymmenellä kielellä, mutta suomenkielisiä kursseja ei alustalla ole. Osa kursseista on mahdollista tehdä vain englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi.

²²² The Anti-Doping Education and Learning platform.

Koulutusta systemaattisesti lisäämällä voitaisiin varmistaa, että jokainen nuori urheilija tietää miksi antidopingnormisto on olemassa, miksi sitä tulee noudattaa ja millaisia seuraamuksia dopingrikkomuksilla on. Nuorten urheilijoiden valistaminen antidopingperiaatteista on merkityksellistä varsinkin sen vuoksi, että nuorten eliittuurheilu toimii kanavana aikuisten eliittuurheiluun.²²³ Jos nuoret eivät ymmärrä tai välitä antidopingsäännöistä, ei voida olettaa, että he aikuisten eliittisarjoihin siirtyessäänkään alkaisivat välttämättä välittää antidopingsääntöjen tärkeydestä. Tämä heikentää pohjaa, joka antidopingtyöllä on vuosien saatossa luotu ja lisää mahdollisesti riskiä dopingrikkeisiin.

On myös ehdotettu, että kaikkien urheilijoiden tulisi suorittaa tietty määrä koulutusta ennen kuin heille voitaisiin tehdä dopingtestejä.²²⁴ Ehdotus varmistaisi ainakin sen, että kaikki korkeammalla tasolla urheilevat olisivat suorittaneet samat koulutukset ja heidän tietämyksensä dopingasioista olisi riittävällä tasolla. Olisi kuitenkin mahdollista, että jos ehdotus toteutuisi, urheilijat alkaisivat tietoisesti välttää pakollisia koulutuksia tavoitteenaan säästyä dopingtesteiltä. Jotta ehdotus saataisiin toteutettua halutulla tavalla, pitäisi koulutusten välttämisestä seurata jokin sanktio kuten kilpailutoiminnasta ulkopuolelle sulkeminen.

Pakollinen koulutus voisi myös muodostua ongelmaksi alaikäisten urheilijoiden vuoksi. Tällä hetkellä esimerkiksi olympialaisissa on kilpaillut jopa niinkin nuoria kuin 12-vuotiaita urheilijoita. Jotta heille voitaisiin kansainvälisissä kilpailuissa tehdä dopingtestejä, tulisi myös heidän suorittaa samat koulutukset kuin aikuisten. Ei voida olettaa, että hyvin nuoret urheilijat ymmärtäisivät koulutuksista kaiken, joten heidän tietämyksensä dopingasioista olisi syyrellä todennäköisyydellä koulutuksen jälkeenkin alempi kuin täysi-ikäisillä kanssakilpailijoilla. Käytännössä ehdotuksen läpi vieminen vaatisi siis todella paljon resursseja urheiluorganisaatioiden taholta ja voisi olla hankalaa toteuttaa.

Koulutusta tulisi myös suunnata nuorten urheilijoiden tukihenkilöille, jotta he osaavat tukea nuorta urheilijaa urallaan. Kuten todettu, kaikilla urheilijan tukihenkilöillä ei ole tarpeeksi ymmärrystä antidopingsäännöstöstä ja dopingin vaikutuksista, jotta he oikeasti pystyisivät tukemaan nuorta urheilijaa tämän urheilu-uralla. Lisäksi tukihenkilöiden koulutus auttaisi

²²³ Mazanov ym. 2014, s. 852.

²²⁴ Henning – Dimeo 2022, s. 207–208.

tällaisia henkilöitä myös toimimaan mahdollisessa tilanteessa, jossa alaikäinen urheilija on syystä tai toisesta päätenyt käyttämään dopingia. Antidopingkoulutus ei varmasti menisi hukkaan myöskään valmentajien osalta, sillä kaikki valmentajat eivät välttämättä käy minkäänlaista valmentajakoulutusta ennen kuin ryhtyvät valmentamaan nuoria urheilijoita. Näin voi olla esimerkiksi joissakin tapauksissa, joissa urheilijan lähisukulainen valmentaa tätä. Osalla valmentajista on tietysti takanaan oma aktiiviurheilu-ura, mutta tasapuolinen koulutus kaikille valmentajille takaisi riittävän osaamisen dopingasioiden käsittelyyn valmennettavan urheilijan kanssa. Varsinkin alaikäisten kanssa toimivien tukihenkilöiden kouluttaminen olisi tärkeää, sillä nuoret tarvitsevat enemmän suojelua kuin täysi-ikäiset urheilijat.²²⁵ Koulutus vähentäisi riskiä niin tukihenkilöiden kuin nuorten urheilijoidenkin osalta ja edistäisi dopingvapaata urheilua.²²⁶

Jotkin lajiliitot Suomessa suosittelevat nykyään muutamia antidopingkoulutuksia kaikille lajiliiton alla urheileville sekä heidän tukihenkilöilleen. Esimerkiksi Cheerleadingliitto suosittelee, että kaikki urheilijat ja heidän valmentajansa suorittaisivat tietyt antidopingkoulutukset ja lisäksi alaikäisten urheilijoiden huoltajia kehoitetaan myös suorittamaan samat koulutukset.²²⁷ Lajiliittojen aktiivisesti edistämä koulutus auttaa WADAn päämäärien saavuttamisessa ja levittää tietoa antidopingohjelmista sekä urheilijoiden ja tukihenkilöiden velvollisuuksista.

5.5 Arvokilpailujen ikäraajat ja nuorten testaus

Taitoluistelun esimerkkiä seuraten voisi myös olla mahdollista nostaa arvokilpailujen ikärajoja, jotta alaikäisiä urheilijoita saataisiin suojeltua urheilun haitallisilta ilmiöiltä. Liika nuorten suojelu ei tietenkään ole hyvästä, ja kuten on jo todettu, kilpailukokemuksen hankkiminen nuorena voi myös tuoda arvokasta kokemusta urheilu-uran jatkoa ajatellen. Ikärajojen nostamisella on kuitenkin väistämättä hyvätkin puolensa, niin kuin Kansainvälisen luisteluliiton tekemästä päätöksestä voidaan todeta. Taitoluistelun lisäksi myös muissa lajeissa on päädytty määräämään alaikärajoja osallistumiselle. Esimerkiksi voimistelussa eliittisarjoihin

²²⁵ Henning – Dimeo 2022, s. 208.

²²⁶ Mazanov ym. 2014, s. 853.

²²⁷ Suomen Cheerleadingliiton antidoping.

osallistumisen ikäraajat vaihtelevat 15–18 vuoden välillä riippuen voimistelun alalajista.²²⁸ Kyseiset ikäraajat pätevät myös olympialaisissa.

Ongelmaksi kansainvälisten arvokilpailujen ikärajojen nostamisessa voi kuitenkin muodostua juuri dopingin osalta kriittinen seikka. Jos ikärajoja nostetaan esimerkiksi täysi-ikäisyyden rajaan asti, on mahdollista, että nuoret urheilijat eivät päädy testauksen piiriin ennen kuin he saavat luvan osallistua arvokilpailuihin. Tällöin on mahdollista, että urheilijat käyttävät dopingaineita kehittyäkseen, ja tällainen toiminta pääsee jatkumaan vuosia pidempään kuin se olisi jatkunut ilman ikärajojen nostamista, sillä kaikki kansainvälisiin arvokilpailuihin osallistuvat henkilöt otetaan testauksen piiriin. Kyseessä olisi käytännössä täysin samanlainen tilanne kuin Norjassa oli, kun nuorilta ei voitu ottaa dopingtestejä ilman heidän vanhempiansa suostumusta ja urheilijat saattoivat osallistua ensimmäisiin arvokilpailuihinsa niin, että heitä ei ole ikinä ennen testattu.

Jos ikärajoja haluttaisiin nostaa, ratkaisu mahdolliseen ongelmaan on hyvinkin yksinkertainen. WADAn tulisi muuttaa käytäntöjään niin, että alaikäiset urheilijat otettaisiin testauksen piiriin jo ennen kuin he osallistuvat ensimmäistä kertaa arvokilpailuihin eliittisarjoissa. Testaus voisi alkaa tietyltä tasolta nuorten arvokilpailuista, sillä yleensä nuorten arvokilpailuihin osallistuvat urheilijat tähtäävät myös aikuisten arvokilpailuihin. Säännöllinen testaus toimisi samanaikaisesti vakuutena muille urheilijoille siitä, että kaikki arvokilpailuihin osallistuvat ovat käyneet saman testausprosessin läpi, sekä nuorille urheilijoille turvana, sillä nuorten ollessa testauksen parissa muiden henkilöiden olisi vaikeampi antaa nuorille kiellettyjä aineita.

5.6 Tukihenkilön osallisuuden vaikutus suojellun urheilijan rangaistukseen

Kuten todettua, yhtenä WADC:n periaatteena on, että urheilijan rangaistuksesta ei voida luopua, vaikka tukihenkilöillä olisi osallisuutta rikkeeseen. Yksi muutosmahdollisuus antidopingsäännöstöön olisi, että jos suojellun urheilijan tapauksessa todetaan pätevästi tukihenkilön osallisuus, luovuttaisiin urheilijan rangaistuksesta ja tukihenkilö olisi ainoa, joka kärsisi rangaistuksen rikkeestä. Kyseessä olisi siis poikkeus ankaraan vastuuseen. Tämä olisi

²²⁸ FIG Technical Regulations 2023, artikla 5.2, s. 33.

suojeltujen urheilijoiden erityisen suojelun tarpeen vuoksi perusteltua, jos heidät todetaan pätevästi syyttömiksi tapahtuneeseen rikkeeseen.

Jos tällaiseen muutokseen päädyttäisiin, tulisi tukihenkilön osallisuudesta sekä urheilijan syyttömyydestä olla tarpeeksi päteviä todisteita. Muuten olisi mahdollisuus siihen, että tukihenkilöt ottaisivat nuoren urheilijan dopingin käytön omille niskoilleen ja rangaistuksen ansaitseva nuori selviäisi tapahtuneesta ilman seuraamuksia. Antidopingsäännösten ankara vastuu pyrkii välttämään juuri tällaisia tilanteita, joissa syytön sivullinen henkilö kärsii urheilijalle kuuluvan rangaistuksen. Pätevien todisteiden hankkimisen on kuitenkin jo alaluvussa 5.1 todettu olevan hankalaa, joten muutoksen toteuttaminen saattaisi vaatia tarkempaa oikeudellista käsittelyä tukihenkilöiden osalta.

Jos suojellut urheilijat päätettäisiin vapauttaa rangaistuksista tapauksissa, joissa dopingin käyttö voidaan yhdistää tukihenkilöön, pitäisi tällaiselle vapautukselle asettaa tiettyjä rajoja. Vaikka suojeltu urheilija ei olisi itse tietoisesti käyttänyt dopingainetta, on mahdollista, että hän olisi urheillut ja saavuttanut menestystä kyseisten aineen vaikutuksen alaisena. Tällöin ei olisi oikeudenmukaista muita urheilijoita kohtaan, jos suojellun urheilijan kilpailusuoritus pidettäisiin voimassa, kun todettaisiin, että tukihenkilö on ollut dopingin käytön takana. Näin ollen voisi olla järkevintä, jos suojeltu urheilija vapautettaisiin rangaistuksesta vasta siitä hetkestä alkaen, kun tukihenkilön osallisuudesta tapaukseen on erittäin vahvoja epäilyjä tai jo varmuus. Käytännössä vapauttaminen koskisi ainoastaan toimintakieltoa. Tällöin suoritusta parantavien aineiden vaikutuksen alaisena tehty kilpailutulos hylättäisiin ja esimerkiksi väliaikainen kilpailukielto tutkinnan ajaksi voitaisiin määrätä. Järjestelyllä vältettäisiin niin muihin urheilijoihin mahdollisesti kohdistuvat epävääryydet ja suojellun urheilijan uralle aiheutuvat väistämättömät hankaluudet, jos hänet tuomittaisiin rikkeestä, jota hän ei tosiasialla ole tehnyt.

6 Lopuksi

6.1 Johtopäätökset

Kaikille alle 18-vuotiaille henkilöille on YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa turvattu oikeus erityiseen suojeluun, jolla pyritään edistämään heidän turvallista kasvuaan ja kehitystään. Suojelusta huolimatta alaikäisillä on oikeus vaikuttaa omiin asioihinsa kehitystasoaan vastaavasti. Alaikäisten erityiset oikeudet pätevät myös urheilumaailmassa ja heijastuvat sääntöihin, joita urheilussa noudatetaan. Dopingin osalta kaikkiin urheilijoihin pätevät lähes samat säännöt, joitakin alaikäisten kehitystasoon suhteutettuja poikkeuksia lukuun ottamatta. Alle 16-vuotiaat erityisesti huomioiva periaate on tuore lisäys WADAn antidopingsäännöstöön ja osoittaa, että alaikäisten urheilijoiden asemaan on viimeisten vuosien aikana alettu kiinnittää entistä enemmän huomiota. Vaikka nuoret urheilijat on jo huomioitu joiltakin osin säännösten kevennyksin, tulee heidän suojelemisekseen edelleen tehdä töitä.

Alaikäiset urheilevat tietenkin omissa arvokilpailuissaan, mutta heitä urheilee myös täysi-ikäisten urheilijoiden rinnalla kansainvälisissä arvokilpailuissa kuten MM-kilpailuissa ja olympialaisissa. Reilun pelin periaatteen mukaisesti kaikkia urheilijoita tulisi kohdella tasavertaisesti. Tämän vuoksi on tärkeää hahmottaa nuorten urheilijoiden erityisen suojelun vaikutukset erilaisiin prosesseihin sekä kaikkiin urheilun parissa toimiviin henkilöihin. Tämän tutkielman tarkoituksena onkin ollut selvittää, kuinka laaja vastuu alaikäisillä on dopingprosessissa ja millainen vastuu tukihenkilöillä on urheilijan toiminnasta.

Alaikäiset urheilijat voivat päätyä dopingkontrollin alaisiksi kilpaillessaan SM-kilpailuissa ja tätä korkeammalla tasolla. Ongelmaksi nuorille kuuluvan vastuun osalta saattaa muodostua antidopingkoulutusten saatavuus ja nuorten ymmärrys koko dopingprosessista, sillä hyvin nuoretkin urheilijat saattavat joutua dopingtesteihin ennen kuin heitä on ehditty kouluttaa aiheesta. Eliittuurheilijoiksi luettavien 16-18-vuotiaiden nuorten vastuu on laajuudeltaan lähes samanlainen kuin aikuisten urheilijoiden vastuu, sillä heidän katsotaan olevan tarpeeksi kehittyneitä ymmärtääkseen toimintansa seuraukset. Alle 16-vuotiaat urheilijat ovat myös eliittitasolla suojeltuja urheilijoita, jonka seurauksena heille määrättäviä dopingrangaistuksia on mahdollista alentaa. Suojellut urheilijat ovat kuitenkin rangaistusten alentamisesta huolimatta myös vastuussa rikkeistään.

Tukihenkilöillä on alaikäisten urheilutoiminnassa melko suuri rooli, sillä tukihenkilöille voidaan langettaa jonkin verran vastuuta urheilijan toiminnasta, mikä vähentää urheilijan omaa vastuuta. Huoltajilla on lainsäädännön perusteella kaikista suurin rooli nuorten kehityksen ja hyvinvoinnin tukemisessa. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan huoltajille kuuluu lapsen edun valvominen, mikä urheilukontekstiin siirrettäessä merkitsee, että huoltajilla on vastuu huolehtia, ettei urheilutoiminta vahingoita lasta vaan on tälle hyväksi. Huoltajien vastuu huollettavastaan on muutenkin laaja, sillä huoltajat ovat aina viimesijaisessa vastuussa nuoren toiminnasta. Tämä viimesijainen vastuu voidaan suhteuttaa huollettavan ikään ja kehitystasoon, sillä mitä vanhempi huollettava on, sitä vähemmän vastuuta ja vaikutuskykyä huoltajalla on.

Valmentajilla on myös varsinkin alaikäisten tapauksessa katsottu olevan lähes vanhemmuuteen rinnastuva rooli urheilijoiden elämässä. Valmentajat viettävät urheilijoiden kanssa paljon aikaa läheisessä kontaktissa ja ovat nuorille urheilijoille ensimmäisiä kontakteja ammattimaiseen urheilutoimintaan. Alaikäiset ottavat tutkitusti paljon vaikutteita ympärillään toimivista aikuisista, joten esimerkillisellä toiminnalla valmentajilla on mahdollisuus luoda kestävää pohjaa nuorten urheilijoiden uralle. Lääkäreillä ei ole valmentajiin ja huoltajiin verrattuna yhtä paljoa vastuuta, sillä ankaran vastuun periaatteen mukaan urheilijoiden tulee itse huolehtia siitä, että he eivät käytä kiellettyjä aineita tai metodeja. Lääkäreille ei siis kovin hatarin perustein voida määrätä rangaistuksia, jos he määräävät urheilijalle jotakin kiellettyä ainetta.

Vaikka tukihenkilöt ovat velvollisia huolehtimaan alaikäisten urheilijoiden toiminnan säännönmukaisuudesta, on mahdollista, että tukihenkilöt ovat vaikuttajia nuoren urheilijan dopingrikkeen taustalla. Tukihenkilöt saattavat vaikkapa edistää nuorten dopingmyönteisyyttä esimerkiksi kautta, mahdollistaa nuoren dopingin käytön esimerkiksi tarjoamalla tälle dopingaineita, tai jopa lisätä dopingaineita nuoren käyttöön tämän tietämättä. Jos tukihenkilöllä on ollut jokin aktiivinen rooli alaikäisen dopingin käytössä, tulee tälle määrätä rangaistus, joka yleisimmin on toimintakielto. Antidopingsäännöstössä mainittujen rangaistusten lisäksi alaikäisten dopingtapausten yhteydessä harkintaan voivat nousta lastensuojelutoimet lasten ja nuorten terveyden ja kehityksen suojelemisen perusteella.

WADAn antidopingsäännöstössä otetaan nykyisin lasten ja nuorten fyysinen ja psyykinen kehittymättömyys huomioon, mutta joitakin muutoksia tekemällä siitä olisi mahdollista saada alaikäisten kannalta entistä parempi. Alaikäisten erityinen suojelun tarve aiheuttaa sen, että tällä

hetkellä säännöstö ei täysin joka kohdassa suojele nuoria urheilijoita tarpeeksi kattavasti. Jotta alaikäisten urheilijoiden etu voitaisiin ottaa useammassa säännöstön kohdassa huomioon, vaatisi se muiden toimijoiden vastuun lisäämistä. Viimeaikaisten tapahtumien valossa valmentajien vastuuseen on kiinnitettävä huomiota säännöstön kehitystyössä. Tällä hetkellä valmentajalle ei välttämättä määrätä mitään rangaistusta, vaikka tämän valmentama alaikäinen urheilija jää kiinni dopingista. Valmentajan vastuu urheilijasta on korkeampi kuin tämänhetkisten rangaistusten perusteella voitaisiin arvioida, joten vastuu voitaisiin suhteuttaa paremmin rikkeistä koituviin seuraamuksiin määräämällä valmentajalle samansuuruinen seuraamus kuin urheilijallekin. Kaikkien tukihenkilöiden osalta tulisi pohtia, voidaanko tukihenkilöiden osallisuus alaikäisten dopingrikkeisiin selvittää tarpeeksi perusteellisesti, jotta nuoria syyttömiä urheilijoita ei rangaistaisi tukihenkilöiden aiheuttamista rikkeistä. Vaikka ankaran vastuun periaate koskee myös nuoria, ei alaikäisille voida todellisuudessa asettaa yhtä suurta vastuuta huolehtia siitä, että heidän kehoonsa ei päädy mitään kiellettyä ainetta.

Tukihenkilöiden rangaistusten arvioinnin lisäksi väliaikaisten toimintakieltojen suhteen tulisi tehdä linjaus, määrätäänkö niitä suojelluille urheilijoille vai ei. Tällä hetkellä WADAn ja CAS:n näkemykset asiasta eroavat ja voivat aiheuttaa tulkintaepäselvyyksiä tulevaisuudessa. Myös joissakin urheilulajeissa jo tapahtunut arvokilpailujen ikärajojen nosto vaatii selvitystä sen vaikutuksilta dopingtestaukseen. WADAn tulisi huolehtia tarpeeksi kattavasta nuorten testauksesta, vaikka eliittuurheilijat eivät pääsisikään yhtä nuorina aikuisten arvokilpailuihin kuin ovat tähän asti päässeet. Säännöllinen testaus varmistaa, että alaikäiset eliittuurheilijat toimivat säännönmukaisesti matkallaan aikuisten huipulle ja huolehtii myös muiden urheilijoiden oikeudesta tasavertaiseen kilpailuasetelmaan, kun nuoret tulevat mukaan aikuisten kilpailuihin.

6.2 Mahdollisia jatkotutkimusaiheita

Vaikka antidopingsääntelyä ja dopingia urheilussa on tutkittu erittäin paljon, löytyy tältä urheilualueen osa-alueelta vielä aiheita, joiden tutkimukselle on tulevaisuudessa tarvetta. Antidopingsääntely on alati muuttuvaa, ja vaikka suurimmat linjat pysyvät yleensä samoina, voi pienemmilläkin muutoksilla olla suuria vaikutuksia sääntelyyn sitoutuneisiin toimijoihin. On tärkeää, että muokkausten vaikutuksia urheilijoihin sekä muihin toimijoihin ja koko dopingprosessiin selvitetään ja analysoidaan.

Yksi tällaisista viimeaikaisista muutoksista on ollut suojeltujen urheilijoiden periaatteen lisääminen säännöstöön. Periaatteen ja sen asettamien sääntöjen toteutumisen seuraaminen on hyvin tärkeää säännösten kehityksen ja varsinkin periaatteen kohteena olevien alaikäisten urheilijoiden kannalta. Tämän vuoksi sääntömuutosten onnistumista tulisi tutkia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Periaate on vielä hyvin uusi ja tapauksia, joissa periaatetta sovelletaan, ei ole monia, mutta säännöissä mahdollisesti ilmeneviin ongelmakohtiin on helpompi puuttua varhaisessa vaiheessa ennen kuin periaate vakiintuu osaksi käytäntöjä.

Toinen mahdollinen suojeltuihin urheilijoihin liittyvä tutkimusaihe olisi Lauri Tarastin ehdottaman valmentajan toimintakiellon toteuttamisen mahdollisuus. Ehdotus itsessään on askel oikeaan suuntaan, kun mietitään kuinka alaikäisiä tulisi suojella dopingilta, mutta ehdotuksen toteuttaminen käytännössä saattaa vielä vaatia muokkaamista ja selvitystä.

Kolmas mahdollinen jatkotutkimuksen aihe käsittää koko antidopingsäännösten. Kuten tässä tutkielmassa on todettu, kaikkia säännösten normeja ei ole punnittu alaikäisten erityisen suojelutarpeen osalta, ja säännöstyössä on vielä joitakin potentiaalisia kehityskohtia. WADAn antidopingsäännöstöstä olisi siis mahdollista tehdä esimerkiksi kattava analyysi, jossa käydään kaikki säännöt läpi alaikäisten näkökulmasta. Säännösten kriittinen tarkastelu auttaisi koko antidopingtoiminnan kehityksessä ja takaisi, että urheilun toimintaympäristö olisi alaikäisillekin mahdollisimman turvallinen ja kehittävä.